

Wuvun dieke Matiwo dī maaguna wunna

*Yisa chōčŋkvulij wia
(Luki 3.23-38)*

- ¹ Yisa Masia chōčŋkvulij saara wunna: die v yiwo Davidi haagiñ ta Davidi diañ dī yi Abarahami haagiñ.
- ² Abarahami die dī müri Aziki, ta Aziki diañ dī müri Jakobu, ta Jakobu diañ dī müri Juda añañ v nimballı.
- ³ Juda die müri wa Perezi añañ Zera ta ba nuñ dī yi Tamari: Perezi die müri wa Hezironi, ta Hezironi die müri wa Rami.
- ⁴ Rami die müri wa Aminadabi, Aminadabi die müri wa Naasoni, ta Naasoni die dī müri Salimoni.
- ⁵ Salimoni die müri wa Buasi vuodieke nuñ dī yine Rahabi; ta Buasi diañ dī müri wa Obedi, vuodieke nuñ dī yine Rufi; ta Obedi diañ dī müri wa Jese.
- ⁶ Jese die müri wa naañ Davidi.
Davidi diañ die müri wa Solomoni, vuodieke nuñ die dī yine Yuriya kpihgvg.
- ⁷ Solomoni die müri wa Rehobuami, ta Rehobuami diañ dī müri Abia, ta Abia diañ dī müri Asa.
- ⁸ Asa die müri wa Jehosafati, ta Jehosafati diañ dī müri Jorami, ta Jorami diañ dī müri Yuzaya.

- 9** Yuzaya die müri wa Jotami, ta Jotami diañ
di müri Ahazi, ta Ahazi diañ di müri
Hezekaya.
- 10** Hezekaya die müri wa Manase, ta Manase
diañ di müri Amoni, ta Amoni diañ di
müri Josaya,
- 11** ta Josaya die müri wa Jekonaya ajan v
nimbälli, sañja gie die ba yigi Izara vuosi
a biru ba yçısı a yaa ba ga Babiloni
tüngbañ ma.
- 12** Die ba yalla ba ga Babiloni tüngbañ ma kvañ
chaan,
- Jekonaya die di müri Salatieli, ta Salatieli diañ
di müri Zerubabeli.
- 13** Zerubabeli die di müri Abuyidi, ta Abuyidi
diañ di müri Eliakimi, ta Eliakimi diañ di
müri Azori.
- 14** Azori die müri wa Zadoki, ta Zadoki diañ
di müri Achimi, ta Achimi diañ di müri
Eludi.
- 15** Eludi die müri wa Eliaza, ta Eliaza diañ di
müri Matani, ta Matani diañ di müri
Jakobu.
- 16** Jakobu die müri wa Josefu, vuodieke die di
yine Meri churu, ta Meri di mürina Yisa
vuodieke ba wasinana Nmij vuovvarikun
Masia wa.
- 17** Die di nyunna Abarahami sañja a ga tuga
Davidi sañja die yiwo chçoñkuvuliba banj ajan
banusa. Davidi sañja a ga tuga sañja dieke
die ba yigine be a biru ba yçısı a yaa ba
ga Babiloni die yiwo chçoñkuvuliba banj ajan
banusa. Die di nyin sañja mi a yaa a ga tuga

Masia maarinj saŋja die yiwo chɔɔŋkuwliba banj
anjbanisa.

*Yisa Masia Maarinj Wia
(Luki 3.23-38)*

¹⁸ Die ba müriuna Yisa Masia die wonde. Yisa nuŋ daa die wone Josefusama die ba ye ka faari tamba, ta Meri die dı müŋŋi siba dı v yigi wo nyuuti, die Nmūŋ Halikasika die vana v yigi kaninj nyuuti mi. ¹⁹ Josefus die yiwo daa dieke die dı müŋŋina a dıisa Nmūŋ sienj, ta die v ka yaala v nagı Meri a yi viivi me vuon mana nine me. Naa chianj ma die v yile v sunj ma dı v lobırı a zeti wo. ²⁰ Die v yilinene naa, Nmūŋ malaka die dı nyin v jiginj daansa ma a baari, "Josefus, vuodieke dı nyunna Davidi buuriŋ ma, da zeti fu balla fu nagı Meri a buriŋ fu hogu wa. Dama Nmūŋ Halikasika yına wa nyuutiti. ²¹ V nan müri bvadembij anj nı wa wa Yisa, * dama v nan vuvari v vuosi a nyin ba tumbiatı ma ma."

²² Wıaha gie mana die keŋ yi müŋ siba Nmūŋ die dı vana v naazvalıba wonyı die dı balına die wo, dı ²³ "Hogu dieke dı zına dembiŋnan yigi nyuuti a müri bvadembij anj v saanj yi Emmanueli." (Emmanueli chianj wone "Nmūŋ bie tı jiginj".)

²⁴ Die wıa die Josefus die dı hagini v daansaha ma die v faari Meri siba Nmūŋ malakaka die dı bala wa dı v yi die wo. ²⁵ Ama die Josefus anjan Meri die ka dvagı tanj a ga tıgı saŋja dieke die v müriuna v bvadembike. Josefus die dı yı wa saarı, dı Yisa.

* ^{1:21} 1.21 Yisa chianj yiwo gbigbatıtaantu.

2

*Sisibiri diekemba die dì nyinna ñmiñ pësinq
chaan wia*

¹ Die ba müriña Yisa tñj kaanı ba wasinana Betilehemı, Judia tñgbanj ma ma, sañka mi Herodi die yine naañ. Die ba müriña Yisa kvañ chaan die dì ka yvasiya, dembisi batañ die dì nyin ñmiñ pësinq chaan a ken Jerusalemi, ² a dì dia a piasa, “Sia ba müri bvanyaalı dieke dì balla u yi Juu vuosisi naañ wa? Tì ye wo u chüñmarika dì nyinna ñmiñ pësinq chaan, tì dì a ken dì tì jiañ wa.”

³ Die naañ Herodi die dì wunna naa wa, die wunin añañ vuor mana die dì benne Jerusalemi ma ma suggitı dì chuvısi. ⁴ Die u wa Ñmiñ jiamin nüññandıüsürıba nyüñkuraha añañ miraha dıdagırıba mana a lagin tamba a die a piastı ba dì, “Sia ba baa ba müri gbigbatitaantu Masia wa?”

⁵ Die ba baarı, “Betilehemı tñj, Judia tñgbanj ma ma. Naa, Ñmiñ naazvalıba die dì maagı.

⁶ ‘Funin Betilehemı dì benne Judia tñgbanj ma, ka yi tigibinj dama fu svñ naañ wunyi dì baa u nyin a ken a dì n vuosisi dì benne Izara tñgbanjka ma nüñja.’”

⁷ Naa chiañ ma die naañ Herodi die dì wa chaamba die dì nyinna ñmiñ pësinq chaaku a lóbırı a juu juoñ me a piastı ba sañja dieke gbañ gbañ chüñmariku die dì nyinna. ⁸ Womi die u taañ ba dì ba ga Betilehemı añañ wıaha gie: “Nı gamma a kpajñi nı gbañ a miñji a daansi

a yaalı búa wa jiginj amu ní kej a ye v benne jigidieke ní vaa n tibun wuŋ amu n gbaŋ n ga a jiaŋ wa.”

9-10 Die ba nyinna mi a gara wa, sieŋ me die ba bı ye chı̄nmarıka gbaŋ gbaŋ die dı pɔsuna a nyin ńmın pɔsın chaakv, die ba yene ke wo ba suggitı die dı paalı fıalı, ka dı ba nıŋja a ga zie tigidieke me búa wa dı benne wo sikpen. **11** Die ba ga a juu tigiri me a ye búa wa anjan v nuŋ Meri; die ba suŋŋ a gbirigi a jiaŋ búa wa, a yuori ba bülöga a vuari piini a yi wa; die a yiwo salıma anjan tulaari dieke ba wasınana farankinsinsi anjan tulaari dieke ba wasınana miri.

12 Die ńmın dı balı a yi ba ba daansa ma sıba ba da kej yinŋji a ga naan Herodi jigiri, die ba nyin a daagı siegaaŋ a kuli ba tuŋ.

Josefu die dı chı̄gına a ga Ijipiti dene

13 Die sisibırıba dı yinŋjine a ga ta ńmın malaka die dı nyin Josefu jiginj v daansa ma a die a balı wa, “Herodi nan dı yaala búa wa dı v kuv wa. Naa chı̄an ma hagi a nagı búa wa anjan v nuŋ wo a chı̄gi a ga Ijipiti a bemme mi a ga tuŋı sanŋja dieke n baan nan balı fu dı fu nyin.”

14 Josefu die dı hagi yuku mi a nagı búa wa anjan v nuŋ wo a ga Ijipiti tuŋbaŋ ma. **15** Die v bie wo mi dene a ga tuŋı sanŋja dieke naan Herodi die dı kpine. Naa die yiye mın amu Nabidie ńmın die dı vana v naazua wuŋyı dı balı die wo kej yi wusie, a baarı dı, “Die n vuari wa n búa Ijipiti me.”

Dembibisi kuvla wıa

16 Die Herodi die dì mìnjenàna dì chaanj diekemba die dì nyinna ñmìn pòsikiri die gaanj wa wa die v jui sinyurun. Die v yi nuañ dì ba kuu ballunyaali dembisi mana dì benne Betilehemia ajanj ka tigibisi mana mana. Die ba kuu balli dembisi dieke die dì yine ballunyaalı a ga tugi buna ale balli dama sisiburiuba die baari dì ba yene chünmarika ka buna ale wunna.

17 Naa die yiye mìn a yi Ñmìn naazua Jerimaya die dì balla wudiekemba wo dì yi wusie. Die v baari,

18 “Rama tñj ma ba wñj watı,
kpañ ajanj svigichuvusinj,
ta Rachali dì kuma v balli wia,
ba haluj wa a jui, dama v balli die kpiye
mìn.”

Die Josefu ajanj Meri ajanj bva wa die dì nyinna Ijipiti tñgbanj ma a yinji wia

19 Naañ Herodi die dì kenne a kpi, ka kuañ chaanj die Ñmìn malaka die dì nyinj Josefu jiginj v daansa ma ma Ijipiti ma **20** a baari, “Hagi nagı bva wa ajanj v nuñ wo a yinji a ga Izara tñgbanj ma, dama vuodieke die dì yaalala ba kuu wa wa kpiye mìn.” **21** Naa chianj ma Josefu die dì hagi a nagı bva wa ajanj v nuñ wo a yinji a ga Izara tñgbanj ma ma.

22 Ama die v wunna dì Akelusi die zene v chɔɔŋ Herodi nañ ma a dii Judia naari, die ñmaamìn die yalla wa ajanj v baanj nan yinji a ga mi; ta Ñmìn dì bì a dagi wa v daansa svñ dì v ga Galili tñgbanj ma ma. **23** Die v ga kali tñgbanj kaani ba wasinana Nazeriti ma ma. Naa chianj ma die

Ñmiñ naazvaliba die dì balla wudiekemba wo die dì keñ a yi wusie, dì: "Ba nan dì wasa wa Nazeriti vuonj."

3

Jçon vuodieke die dì sínana vuotamba Ñmiñ nyaaabu wia

(Maki 1.1-8; Luki 3.1-18; Jçon 1.19-28)

¹ Sañka mi, Jçon, vuodieke die dì sínana vuosisi Ñmiñ nyaaabu die bie wo haagij ma Judia tñgbanj ma a muvla Ñmiñ wuvuinaha a balla ² dì "Ní chígí a nyiñ ní tñntumbiatí ma dama Ñmiñ naarí diile sañja gbigiye miñ." ³ Die Ñmiñ naazua Azaya die wɔñ maagí Jçon wa wíaha miñ dì,

"Vuonj benne haagij ma a keese a muvla
'Ní wonsi tì Yomutienj keniñ sieti
ta vaa a tñgisi a yi wa.' "

⁴ Jçon die yeegi wo nyögini kobiti jayeekiñ ta bì bøbi gbanij u chiañ ma ta u nyindiike die dì yi sankpara ajanj siesi. ⁵ Sañka mi vuosi die dì nyiñ Jerusalemi ajanj Judia ajanj Jçodani muğiri gelegele a gara u jiginj ⁶ a balla ba tñntumbiatí ta u sii ba Ñmiñ nyaaabu Jçodani muğiri ma.

⁷ Ama die u kenne ye ta Farasisi ajanj Sadussisi,* vuosi pam gbañ die dì kienene u jiginj dì u sii ba Ñmiñ nyaaabu die u balí a yi ba dì, "Ninuñ nyinvuukehe gie! Minia kpaana ní dì ní chígí nyiñ Ñmiñ sinyüri dieke dì bala ka keñ ní ma

* ^{3:7} 3.7 Die ba yiwo Juu vuosi bataj ba nine die dì ñmínti ajanj Mosisi mıraha dıusuj, ama ba die ka chiga vuosi zcoñj ta bì kota ba gbañ.

wa? ⁸ Nı yime wudiekemba dı baan nan dagı sıba nı chıgi a nyıŋ nı tuntumbiatıtı ma. ⁹ Ta nı da nıgıma nı nyıŋ a baarı nı yiwo Abarahami haagısı, nı vaa n balı nı, Nmıŋ nan bıagı a yinjı tanaha gie a bıruŋ Abarahami haagısı. ¹⁰ Lıaka wɔŋ yi siri mıŋ a gbarı dı ka chıa tıusısı; tı dieke dı kana ka nyıŋ nyıŋnyıŋka vıuna ba nan chıa ka a taan a nagı yi bolıŋ me. ¹¹ Manıŋ n sıa wa aŋaŋ nyaan, ka dagı sıba nı chıgi a nyıŋ nı tuntumbiatı ma wa, ama vuodieke dı baan nan keŋ n kwaka tıaŋ wa manıŋ; n ka tıgı vuodieke dı baan nan chıi u nıra gbaŋ: wınuŋ nıŋ u baan nan nagı Nmıŋ Halıkası aŋaŋ bolıŋ a sıi nı svıgıtı. ¹² U yallı wa u kpaličhaarıkıŋ dı u chaarı zaakpeeti mana mana a nyıŋ zaaha ma, u nan lagısı zaaha mana a yi bumbuŋ me ta nagı zaakpeetiti a yi boli dieke dı kana ka kpise me.”

*Jıɔn die dı sina Yisa Nmıŋ nyaabu dene
(Maki 1.9-11; Luki 3.21-22)*

¹³ Womi Yisa die dı nyıŋ Galili a keŋ Jıɔn jıgiŋ Jıɔndani mıgırı ma dı u sıi wa Nmıŋ nyaabu.

¹⁴ Ama ta Jıɔn die dı ka saagıya ta balı wa, “Manıŋ n tınna mu n keŋ fu jıgiŋ aŋ fu sıi mıŋ, ama ta funıŋ fu kieŋ n jıgiŋ?”

¹⁵ Ama ta die Yisa die dı yinjı a balı wa dı, “Vaa ka yi die lele, dama dı mu tı yi tıunvıuna mana mana Nmıŋ dı yaalala tı yi wo.” Jıɔn die dı wa saagı.

¹⁶ Die u dene a sıi Yisa Nmıŋ nyaabu a kpıtı wa, lele womi Yisa dı dene nyıŋ nyaabu ma, ı̄mıŋsikpen die dı yuori die u ye Nmıŋ Haalıŋ dı kenne svına u sikpen sıba ı̄marıŋ.

17 Womi lələŋ die dı nyiŋ ŋmūnsikpenj a baari,
“N Buachotinj wunna, wunuŋ n nine dı suuli.”

4

*Sitaani die dı magısına Yisa dene
(Maki 1.12-13; Luki 4.1-13)*

1 Womi die N̄miŋ Haalibü die dı nagı Yisa a yallı wa a ga haagun ma dı Sitaani ga magısı wa.

2 Die ʊ bie wo mi a ka dii jaan mana ŋm̄intvəsi aŋaŋ yugiti ban̄sı-n̄usa ta die kəŋ die dı wa a yallı wa.

3 Ta die Sitaani die dı ken ʊ jigin a baari, “Dı yi fu seŋ yi N̄miŋ Bua, vaa tanaha gie bıruŋ nyindiike.”

4 Ama ta die Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “N̄miŋ gbaŋku baari vuota kaaŋ bıagı a beri nyindiike nyiuna ma wıa, ama wudieke mana mana N̄miŋ dı balala.”

5 Womi Sitaani die dı yaa Yisa a ga Jerusalemi tıgıkası ma ma a yallı wa a ga a zieŋ N̄miŋ jıamıŋ juokpeŋkpikü sikpenj **6** ta die a balı a yi wa dı, “Fu seŋ a yiwo N̄miŋ Bua fu nagı fu gbaŋ a taaŋ, dama N̄miŋ gbaŋku baari, ‘N̄miŋ nan vaa ʊ malakasisi fu wıa, anj ba nagı ba nuusi a tıgı a tuo fu amu halı fu naatalı gbaŋ kaaŋ gbi tanaha.’”

7 Yisa die dı yiŋŋi a balı a yi wa dı, “Ama N̄miŋ gbaŋku gbaŋ gbaŋ bı a baari, ‘Vuon da a keŋ magısı ʊ Yɔmvtieŋ Nabidie N̄miŋ.’”

8 Womi Sitaani wa die dı bı a chii Yisa a yallı wa a ga zieŋ tan̄kpeŋkpiŋ sikpenj a dagı Yisa duṇia tıgısı mana mana aŋaŋ ka nyinti mana ta

balı a yi wa dı, ⁹ “N nan nagı nyinti gie mana a yi fu, dı yi fu kej a suŋı a gbirigi a jıaŋ mıŋ.”

¹⁰ Womi Yisa die dı yiŋŋi a balı a yi wa dı, “Sitaani, gamma ta va mıŋ. Ka maagıya Nmıŋ gbaŋku suŋ a baari ‘Vuota jıama v Yomutien Nabidie Nmıŋ nyıuna ma a bı dia v nyıuna ma.’”

¹¹ Die wıa Sitaani die dı ga ta die a va wa, ta malakasi die dı kej a suŋŋi wo.

*Yisa die dı piiline v tıvma Galili tıŋ ma dene
(Maki 1.14-15; Luki 4.14-15)*

¹² Die Yisa die dı wıonna dı ba yigi Jıɔn a yi dansarıka suŋ, die v nyıŋ a ga Galili me.

¹³ Die v tıŋ Nazeriti tıŋ ama die v ka yıasıya mi ta die tıaŋ ga Kapenɔmi tıgħidieke die dı gbigine muġikpriŋ kaani, Zebuluni aŋaŋ Nafitali tıngbaŋ ma. ¹⁴ Naa die yine amu Nmıŋ naazzua Azaya die dı balla wudieke wo kej a yi wusie.

¹⁵ “Zebuluni tıŋ aŋaŋ Nafitali tıgħiġi dı benne Jıɔdani muġiři mi wo chaan ta bı̄ għixi muġikpri: Galili tıŋ dieke vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi dı kala mi;

¹⁶ vuodiekemba dı benne lımuŋ ma nan ye chaankpeñkriŋ ta vuodiekemba dıaŋ die dı benne kun lımuŋ ma, bolibu nan chaaŋ a yi ba sikpigile me.”

¹⁷ Saŋka mi yaa gamma die Yisa dı piili a balla Nmıŋ wıa a baari, “Nı̄ chıgi a nyıŋ nı̄ tumbiati ma dama Nmıŋ naari diile saŋħa għixiye mıŋ.”

*Yisa die dí wana zaasiyigiriŋ ba nūsa dene
(Maki 1.16-20; Luki 5.1-11)*

18 Die Yisa die dí chunnana Galili muğıkpiürü gaarı die u ye daa wonyı ajan̄ u nimbua, die ba yiwo Simoni (vuodieke die ba wasınana Piita wa) ajan̄ u nimbua Andurusi, ta ba taana nūn muğıkpiürü ma dama die ba yiwo zaasiyigiriŋ.
19 Die u balı a yi ba dí, “Ní ken a dí a miŋ aŋ n vaa ní svigima vuotaŋ a kiere Njmıŋ jigin̄.” **20** Die ba va ba nūtı lagı lagı ta die a dí wa.

21 Die u nyunna mi a ga nūnja bıta, u bı ye daa wonyı ajan̄ u nimbua bıbra, Jemisi ajan̄ Jıɔɔn, Zebedi ballı. Die banıŋ ajan̄ ba chɔɔŋ wa die benne ba haarıkü ma a wonsa ba nūtı, Yisa die dí wa ba, womi **22** die ba va ba chɔɔŋ ajan̄ haarıkü lagı lagı ta die a dí wa.

*Yisa die dí gbaanna yvagıtielij dene
(Luki 6.17-19)*

23 Yisa die dí dí Galili mana mana sʊŋ a daga ba Njmıŋ jıamıŋ juone sʊŋ Njmıŋ wıa ta die a gbaanna vuodiekkemba mana die dí yalla yvagıtı mana mana. **24** Die ba muvlı u saan̄ Siria tıŋgbanj mana mana ma ma. Naa chıaŋ ma vuosi die dí chii vuodiekkemba die dí yalla yvagıtı mana mana a keŋ u jigin̄; jumbıatı die dí yalla bataŋ, bataŋ die dí yallı kpeŋkpeŋsi ajan̄ vuodiekkemba nyıŋgbanıŋ die dí kpine ta die u gbaan̄ ba mana.
25 Daadaŋ pam die dí nyıŋ Galili ajan̄ Tıgısı-baŋ ajan̄ Jerusalemi ajan̄ Judia ajan̄ Jıɔɔdani gaarı mi wo chaan̄ tıgısı die dí keŋ a dí wa.

5

*Svgifialıŋ wia
(Luki 6.20-23)*

- 1 Yisa die dı yene daadamba die u jvalı a kalı kunkogin sikpen ta u kvaŋandıusırıba die dı keŋ u jigiŋ 2 die u piili a daga ba Nmıŋ wia a baari:
- 3 "Svgifialıŋ bemme vuodiekiemba dı sıbına dı ba yiwo zœcluntielin Nmıŋ jigiŋ,
Nmıŋ naarı yiwo ba sıtı.
- 4 Vuodiekiemba dı kunnana wa, svgifialıŋ yiwo ba sıtı,
dama Nmıŋ nan halıŋ ba svigiti.
- 5 Vuodiekiemba dı svuna ba gbaŋ, svgifialıŋ yiwo ba sıtı
dama dvnia mana nan yi ba sıtı.
- 6 Vuodieke nine dı ȳmıntı ta ba svigiti dı yaala ba yi Nmıŋ dvῆŋu, svgifialıŋ nan yi ba sıtı,
dama Nmıŋ nan yi ba ba svigiti die dı ȳmıntına jadieke wia.
- 7 Vuodiekiemba dı chığınana ba chanchaalıŋ zœclıŋ, svgifialıŋ yiwo ba sıtı,
dama banıŋ ba Nmıŋ dıaŋ dı nan chığı zœclıŋ.
- 8 Vuodiekiemba dı yalla svigiyıalıŋ, svgifialıŋ yiwo ba sıtı
dama ba nan daansi a ye Nmıŋ.
- 9 Vuodiekiemba dı gurinene waagıŋ, svgifialıŋ yiwo ba sıtı,
dama banıŋ ba Nmıŋ nan wa ba u ballı.
- 10 Vuodiekiemba dı dına Nmıŋ ta ba mugisi be,
svgifialıŋ yiwo ba sıtı,
dama Nmıŋ naarı yiwo ba sıtı.

11 “Vuosi dı kej a zia nı ta mugisi nı ta chıba ɻımınchıbısı a yia nı ta bala wobiatı yiri yiri a yia nı nı dına n kvaŋ wia, suggıfıalıŋ yiwo nı sıuti. **12** Ba kej a yi die wo nı yalluma suggıfıalıŋ pam dama nı nyvarı nan dı dala pam Nmıŋ tigiri me; die gbaŋ gbaŋ die ba mugisi Nmıŋ naazvalıba die dı benne kvrıŋ ma wa.

*Yasi aŋaŋ chaanıŋ wia
(Maki 9.50; Luki 14.34-35)*

13 “Nı sıı sıba yası tıŋgbanjka gie me. Ama yası dı a kej a chıvısi a waarı ka nansıŋ, lalıa ka bı baa ka yi a bı ye ka nansıbu? Dı dagı sıba ka wo nyvarı; sie ba nagıha a siti taanı tıŋgbanj ma aŋ vuosi chıvıŋ a ma.

14 “Nınuŋ nı sıı sıba tıŋgbanjka gie popoli; tıŋ dieke ba mına a zieŋ kunkogiŋ sikpeŋ ka bıagı a lıbüra. **15** Ta vuonı ka chogısa popoli ta naga kpali a bubike ama u ɻaaŋ nagı ka a saagı wa jaanı ma jigidieke ka baanı nan chaanı a yi vuodiekkemba mana dı benne tigiri me **16** Nınuŋ nı bie gie; nı chaanı a yi vuonı mana, ta ba ye nı tıvnıluna ta bırima nı Chıcrı Nmıŋ dieke dı benne arızanna ma.

Yaa gamma miraha wia

17 “Nı da kej yilime sıba n kej dı n kpisi Nmıŋ miraha aŋaŋ Nmıŋ naazvalıba dagıku; n ka kej dı n kpisihe mıŋ, ama n keŋye mıŋ dı n saagıha aŋaŋ wusie. **18** Nı vaa n balı nı wusie, tıŋgbanjka gie aŋaŋ ɻımıŋsikpeŋ nan tıaŋ ga ama Nmıŋ miraha bıta gbaŋ kaanı bıa sie a mana kej yi kpatı. **19** Naa chıaŋ ma vuodieke dı a kej a yi a chıvısi Nmıŋ miraha kaanı gbaŋ ta bı daga

υ chanchaalıba die wo υ nan wıarı kvaŋ Nmıŋ
naarı ma, ama vuodieke dı dı mıraha ta müŋji
dagı υ chanchaalıŋ die, wınuŋ υ baaŋ nan yi
vuokrıŋ Nmıŋ naarı ma. ²⁰ Dama manıŋ n balı
nı, sie nı tıvnına dala a tıaŋ mıraha dıdagırıba
aŋaŋ Farasisi* vuosisi tıvnına, dı daa die, nı
kaaŋ bıagı a juu Nmıŋ naarı ma.

Sınyırlıŋ wıa
(Luki 12.57-59)

²¹ “Nı wınya die ba balla kırıŋ ma dı, ‘Da a
keŋ a kuu vuon, fu a keŋ a kuu vuon ba nan chii
fu ga naalıaŋ a dii fu sarıya.’ ²² Ama lele, nı vaa
n balı nı, vuodieke mana dı a keŋ jıı sınyırlıŋ
a yi vuosi (yɔrı yɔrı), ba nan dii υ sarıya, sarıya
daaŋ. Vuodieke mana dı a keŋ a zıa vuon dı,
‘Fınuŋ vuotoku gie’ ba nan chii fu ga naalıaŋ
a ga dii fu sarıya. Vuodieke mana dıaŋ dı keŋ
a zıa υ nımbıa dı, ‘Gaamıka gie’ nan daansi
bie wıa ma, ta juu boli dieke dı wone kpatı ma.
²³ Die wıa vuodieke dı a keŋ juu Nmıŋ jıamıŋ
tıgiŋ a yaala υ nagı piini a yi Nmıŋ ta tınsı sıba
υ nımbıa yaa wıuŋ aŋaŋ wa, ²⁴ υ vaa υ piinike
duaŋ Nmıŋ jıamıŋ juoku nıŋja, ta yıŋji a ga υ
nımbıa wa jıgiŋ ba wınsı wıarı ta υ yıŋji a keŋ
nagı υ piinike a yi Nmıŋ.

²⁵ “Fınuŋ aŋaŋ vuon dı a keŋ yaa wıuŋ ta gara
naalıaŋ aŋ nı ga wınsı, kpaŋlı fu gbaŋ aŋ nı
wınsı wıarı nı yene bie sieŋ me; dı daa die υ
nan yaa fu a ga sarıyadiiru wo jıgiŋ aŋ υ dıaŋ υ
nagı fu a yi dansarıka vuosi dıdaansırıba nuusi

* **5:20** 5.20 Farasisi mba die yiwo Juu vuodiekkemba nine die dı
ηmıntına aŋaŋ Mosisi mıraha dıusıŋ.

me aŋ ba nagı fu yi dansarika suŋ. ²⁶ Wusie manj bala yia fu, kaaŋ bı nyıŋ mi sie fu keŋ tuŋ ligire dieke mana ba bala dı fu tuŋ wo.

Högukpana aŋaŋ daakpana dvagıŋ wia

²⁷ “Nı wuŋya die ba bala ‘Da a keŋ a dvagi vuon hög.’ ²⁸ Ama manıŋ n bala nı lele dı vuodieke mana dı a keŋ daansi hög ta yaa lla aŋaŋ wa u yi wo högukpana tıuma u suŋ ma. ²⁹ Dı yiwo fu nuudiigın chaŋ nimbıŋ vana fu yi bıaŋ, vvarika taan dama dı kpıa fu wone nimbıŋ kaanı aŋaŋ Nmıŋ dı baan nan nagı fu nyıŋgbaniŋ mana a yi boli dieke dı wone kpıisıŋ me. ³⁰ Dı yiwo fu nuudiigın yinene fu tıuma tımbıati, fu gobike a vigi taan, dama dı kpıa pam fu baan nan waari fu nuubalımuŋ aŋaŋ fu nyıŋgbaniŋ mana dı baan nan juu bolıŋ me.

Dembıŋ aŋaŋ hög taŋ zetiŋ

(Mat. 19.9; Maki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ “Die ba bı baarı dı, ‘Vuodieke mana dı baa u zeti u hög sie u yi wa gbanıŋ a balı wa dı u zeti wo muŋ.’ ³² Ama lele, manıŋ n bala nı dı vuodieke dı a keŋ zeti u hög ta hög wa ka dvaga dembisi, wuŋıŋ u yine hög wa dı ga a dvaga dembisi; ta dembin dieke diaŋ dı keŋ faari hög dieke ba zetine wo gbaŋ tuŋ wa högukpana tıuma.

Huuſı wia

³³ “Nı bı wuŋ die ba bala a yi kırıŋ vuosi dı, ‘Da a keŋ a huu aŋaŋ ńmınchıbısı ama fu keŋ huu a yi Nmıŋ dı mu fu yi die gbaŋ gbaŋ.’ ³⁴ Ama manıŋ n balı nı, dı nı sımma nı huu gbaŋ; da keŋ a baarı, ‘N huu ńmıŋsikpeŋ’ dama dı yiwo Nmıŋ

naari jigiberisikin; ³⁵ yaa fu huv tñgbanqka gie, dama ka yiwo Nmñj naatala jigizielikin; yaa fu huv Jerusalemi dama ka yiwo Nabidie Nmñj tuñ. ³⁶ Da a keñ a huv fu gbañ gbañ fu sikpeñ gbañ, dama kaan biaq a yi fu sikpeñ zoosi kaan gbañ bürñ jayvalñ yaa jasçbñlñ. ³⁷ Ni ko vaa añ ni 'Wa', yi ni 'Wa', ta ni 'Aayi' yi ni 'Aayi' dama ni huv jaan a gvti, die nyiñ wa Sitaani jigiñ.

*Da keñ yiñji a yi fu chanchaan biañ
(Luki 6.29-30)*

³⁸ "Ni wñnya die ba bala dñ, 'Vuoñ dñ a keñ a vuv fu nimbiñ fu diañ fu vuv u nimbiñ a tuñ hamuñ; ta vuon dñ a keñ a vuv fu nyiñ fu diañ fu vuv u nyiñ a tuñ hamuñ.' ³⁹ Ama manuñ lele n balt ni, ni da keñ tuñ ni chanchaan hamuñ; vuon dñ keñ a nigi fu nuudiigijñ kaamuj ma fu yinjijñ fu nuugalı kaamuj diañ a yi wa añ u nigi; ⁴⁰ vuon dñ keñ nagi fu a ga naalqan me, a yaala u gbatı fu jayeekibin, fu nagi fu jayeekikpeñkriñ a gvti wa. ⁴¹ Vuon dñ a keñ a mugisi fu dñ fu chii u chiiti chuv malí balimuj fu chii a chuv malisi ale. ⁴² Vuodieke mana dñ a keñ a jvusı fu jaan fu yi wa ta da a keñ a mñj wa, vuodieke mana dñ yaalala u pañjı jaan fu jigiñ fu pañjı wa da keñ mñj wa.

Dataasi wia

⁴³ "Die ni wñnya ba bala dñ, 'Ni yaaluma ni zvaluj, ta hama ni dataası.' ⁴⁴ Ama manuñ lele n bala ni dñ, ni chome ni dataası wia ta jvusıma Nmñj a yima vuodiekkemba dñ mugisinene ni, ⁴⁵ añ die vaa ni señ yi ti Chocq dieke dñ benne arızanna ma ballı, dama u yinene ñmñj dñ pçsa a

yia vuobiati ajan vuovina mana ta bi vasa niu
di nia a yia vuodiekeomba di yinene viunij ajan
vuodiekeomba di yinene biaj. ⁴⁶ Dama fu yaala
vuodiekeomba di yaalala fu nyuna, bie nyvaru fu
baaj fu ye a nyu Nmu jigin? Daa die gba
gban vuobiati die di yie? ⁴⁷ Ta fu a kej waasa
fu zvaluj nyuna ma bie wuvuna fu yie a tian fu
chanchaaliba? Daa die vuodiekeomba di kana a
ka di Nmu miraha di yie? ⁴⁸ Die wia ni bemme
viunij siba ni Choco Nabidie Nmu di benne die
wo arizanna ma.

6

Piini yula wia

¹ “Ni da kej sunji zoolintielin di vuosi ye ni,
dama ni kej a yi die ni kaan ye nyvaru a nyu ni
Choco Nmu di benne arizanna ma jigin.

² “Die wia, fu kej yaala fu nagi piini a yi
zoolintien, da kej muvli ka siba gigaantiba di
naana yie die wo Nmu jiamuj juone me ajan
tugisi sun di vuota ye ba tunvuna ta biri ba wa.
Wusie maaj bala ni, ba woen ye ba nyvaru mana
muj, ³ ama fu a kej yi zoolintien piini da kej
vaa fu zua viunij gba simma ka wia. ⁴ Amu
ka yi wulobirikuj ta fu Choco Nmu vuodieke di
yesinene lobiruj ma nan tuu fu ((yej me.))

Nmu jussi wia

(Luki 11.2-4)

⁵ “Fu kej yaala fu jussi Nmu, da a kej a yi
siba gigaantiba di yinene die wo, dama banuj
ba cho di ba zie Nmu jiamuj juone me ajan
siekpara ma tika sun a jussima Nmu di vuosi

ye be. Wusie maŋ bala ní ba wɔŋ ye ba tune mana mɪŋ. ⁶ Ama fu keŋ a baa fu juusi N̄mɪŋ, juu fu juoŋ me ta ligi sanvari, ta juusi fu chɔɔŋ N̄mɪŋ vuodieke dí benne lɔbiruŋ ma, aŋ fu Chɔɔŋ wa N̄mɪŋ dí yene wudieke fu yine lɔbiruŋ ma wa turj fu ((yεŋ me.))

⁷ “Fu a keŋ juusa N̄mɪŋ da keŋ juusima aŋaŋ wubalíkí wagítí siba vuodiekemba dí jiannana bugile; banuŋ ba yile siba ba keŋ juusi aŋaŋ wubalíkí wagítí ba bugilehe nan wuŋ ba. ⁸ Ní da keŋ a sú siba banuŋ, dama ní chɔɔŋ N̄mɪŋ wɔŋ siba jadieke ní yaalala ta ní ye ka juusi wa.

⁹ “Naa wana mu ní juusi N̄mɪŋ:
 ‘Tí chɔɔŋ dieke dí benne arızanna ma:
 Vaa aŋ ba bürü fu saaŋ kasika;
¹⁰ Vaa aŋ fu naari keŋ;
 vaa fu duŋŋu yi tıŋgbaŋka gie me siba ka
 sına die arızanna ma wa
¹¹ Yı tı jinne nyindiike dieke tı yaalala.
¹² Nagı tı hamıŋ a chaa tı,
 siba tı nagına vuodiekemba dí tunna tı
 tumbiatı a chaa ba wa.
¹³ Da a keŋ vaa tı juu magısı dieke dí
 hagırına ma,
 ama ta vıvarı tı a nyıŋ wubıaŋ* ma. ((Dama
 fınıŋ fu sına naari aŋaŋ yiko aŋaŋ jılıma
 yaa gamma haahuu. Wusie.))’

¹⁴ “Ní keŋ nagı ní chanchaalıŋ wubıatı a chaa ba, ní Chɔɔŋ dieke dí benne arızanna ma dıan nan nagı ní tumbiatı a chaa ní. ¹⁵ Ama ní ka

* **6:13** 6.13 Wubıaŋ ma yaa Sitaani nuuŋ me.

nagi ni chanchaalıŋ wubiatı a chaa ba, die nıŋ ni Chooŋ diaŋ kaaŋ nagı ni wubiatı a chaa nı.

Nuabɔbiŋ wia

16 “Ta fu a keŋ a bɔbı nuan̄ diaŋ, da keŋ chuuſı fu nine chaan̄ ſiba gigaantıba dı yine die wo, dama banıŋ ba chuuſı wa ba nine chaan̄ dı vuon̄ mana ye ſiba ba bɔbı wa nuan̄. Wusie maŋ bala nı ba wɔŋ ye wo ba nyuvari. **17** Fu a keŋ a bɔbı nuan̄ fu nıuti fu nine chaan̄ ta chasi fu sikpeŋ zoosi, **18** amu vuosi kaaŋ miŋŋi a baari bɔba nuan̄, ntaala fu Chua Nmıŋ nyıuna ma, vuodieke dı benne lɔbirıŋ ma sımma. Amu fu Chua Nmıŋ dieke dı yesinene jadieke fu yinene lɔbirıŋ ma a yıa wa nan tuŋ fu ((yeŋ me.))

Arızanna ma nyinti wia (Luki 12.33-34)

19 “Da keŋ a yaalıma nyinti a lɔbirıma tıŋgbanjka gie me, jigidieke nyınyugıka aŋaŋ tıgın̄ dı baan̄ nan chuuſıha; ta gaarıŋ dı baan̄ nan bıagı awı a juu a gaari. **20** Ama lɔbirıma fu nyinti arızanna ma, jigidieke nyınyugıka aŋaŋ tıgın̄ dı kana ka bıagı chuuſıha; ta gaarıŋ dı ka bıagı awı a juu a gaara; **21** jigidieke fu nyinti dı benne, mi fu suŋ diaŋ dı beri.

Nyıngbanıŋ chaanıŋ wia (Luki 12.33-34)

22 “Fu nine yine fu nyıngbanıŋ popoli. Die wıa fu nine dı keŋ viuna, fu nyıngbanıŋ mana nan suuli aŋaŋ chaanıŋ; **23** ama fu nine dı keŋ a ka viuna, fu nyıngbanıŋ mana nan dı bie lımuŋ ma.

Die wia chaan̄ dieke d̄ benne fu ma ma d̄ kej yi lumiñ, lumiñku nan d̄ dala pam.

*Nm̄iñ añañ ligire wia
(Luki 12.33-34)*

24 “Vuobalumiñ kaañ bıagı a jıama naalıñ bale. U nan haa wonyı ta chome wonyı, yaa u nan yi wonyı jılıma ta wonyı u nine kaañ d̄ suuli. Vuon̄ kaañ bıagı a jıama Nm̄iñ añañ ligire.

25 “Naa chıañ ma wia mañ bala nı da vaa ka mugisi nı añañ jadieke nı baan̄ nan dii añañ nı baan̄ nan nyuu a bemme nı miivoli me; nı da bı vaa d̄ mugisi nı, nı nyıngbanıñ d̄ baan̄ nan yeegi jadieke. Mısi ka tıañ nyindiike? Ta nyıngbanıñ ka tıañ nyinyeekе? **26** Nı daansı a ye nembisi d̄ yugınana; a ka bıra; a ka bı gobe ta nagı yie napooti me, ama nı Chooñ dieke d̄ benne arızanna ma wa daansınana ha. Nı ka yaa nyvarı a tıañ nembisi? **27** Nı jabıa baan̄ nan bıagı a gvtı u gbañ u miivoli bita u wuyilimugisike wia.

28 “Bıa yine nı mugisi nı gbañ yaa gamma nyinyeekе wia? Nı daansı a ye tıuwute añañ ka viñin̄: ama a ka tıuma a yaala ka wute. **29** Ama n balı nı, halı naan̄ Solomoni añañ u nyinyeeki viñna mana die ka yeegi jayeekin̄ ka viñna a tugı tıuwutehe gie. **30** Nm̄iñ yinene huuti d̄ viñna, nyindieke d̄ benne jinne ta soriñ ba jvu ha a taañ wa, u kaañ wa a faasi yeegi nı nyinyeekе? U kaañ bıagı a yeegi nı? Nıniñ vuodiekkemba yada d̄ kana a ka dala!

31 “Die wia nı da vaa d̄ mugisi nı ta yilime, ‘Bıa tı nan dii?’ Yaa ‘Bıa tı nan nyuu?’ Yaa ‘Bıa tı nan yeegi?’ **32** Vuodieke d̄ kana ka sıba

Ñmiñ ñaaana chiga a yaala nyinti gie mana, ama ní Chooñ Ñmiñ dieke dí benne arızanna ma siba a baari dí ní yaalahä miñ. ³³ Ama ní woliñ yaaluma Ñmiñ naari ajan wudieke Ñmiñ dí yaalala wia ta u nan nagı nyindiekemba ní yaalunana mana a yi ní. ³⁴ Die wia da kej vaa soriñ wia mugisi ní dama soriñ nan dí yallı ka gbañ gbañ mugisikinj. Daan mana yaa ka wumugisi dieke dí mugisina ka miñ.

7

Chanchaalıñ sariya diile wia
(Luki 6.37-38, 41-42)

¹ “Ní da kej a dii ní chanchaalıñ sariya, amu Ñmiñ diañ da kej dii ní sariya, ² dama ní dine ní chanchaalıñ sariyaha die wo, die gbañ gbañ Ñmiñ dí nan dii ní sariya; ta ní magisina die a yi ní chanchaalıñ die gbañ gbañ Ñmiñ diañ dí nan magisí a yi ní.

³ “Bia yine fu daansa yese münchübüñ dieke dí benne fu chanchaan nimbiñ me, ta a ka yese dakuvulı dieke dí benne fu gbañ gbañ fu nimbiñ me? ⁴ Baa fu yiwo lalıa a balı a yi fu nimbuña, ‘Ko vaa n vuari münchübüñ dieke dí benne fu nimbiñ me’ ta daañ dakuvulı dieke dí benne fu gbañ gbañ fu nimbiñ me wia? ⁵ Füniñ gigaantu wa gie, woliñ a vuari dakuvulı dieke dí benne fu ninehe me wo amu fu miñji a yesime viñiñ a vuari münchübüñ dieke dí benne fu nimbuña wa nimbiñ me wo.

⁶ “Da nagı jadieke dí yine Ñmiñ tvañ a yi gbaasi, dama a baa a yiñji a duñ fu miñ; da kej a

nagı jadieke dı yalla nyvarı a yi perukusi, dama a nan tıbitıbıha ajan̄ tantı.

Nmı̄n juusı̄ma wia
(Luki 11.9-13)

⁷ “Nı̄ juusı̄ma Nmı̄n, ta u nan nagı a yi nı; nı daansı̄ma ta nı̄ nan ye; nı̄ kpaası̄ma gbiabıkı̄ ta u nan yuori a yi nı. ⁸ Dama vuodieke mana dı̄ juusı̄nana Nmı̄n tuose mı̄n; ta vuodieke diañ mana dı̄ yaalınana yese mı̄n; vuodieke diañ dı̄ kpaası̄nana gbiabıkı̄ ka yuore a yı̄a wa mı̄n. ⁹ Nını̄n chı̄valı̄ba, nı̄ mını̄a u bı̄va dı̄ nan juusı̄ wa nyindiike aŋ u nagı taŋ a yi wa? ¹⁰ Yaa nı̄ mını̄a u bı̄va nan juusı̄ wa zaasīn aŋ u nagı javı̄vı̄kı̄n a yi wa? ¹¹ Ta dū yi nını̄n vuobı̄atı̄ gie dı̄ sı̄ba nı̄ nagı nyı̄nrı̄na a yi nı̄ ballı̄, die nı̄n nı̄ Chooŋ Nmı̄n dieke dı̄ benne arızanna ma nan faası̄ yi vuodieke mana dı̄ juusı̄ wa nyı̄nrı̄na.

¹² “Yime fu chanchaalı̄n wudieke fu baan̄ nan dı̄ yaala ba yime a yı̄ma fu; dama Nmı̄n mıraha ajan̄ Nmı̄n naazvalı̄ba dagı̄kı̄ dı̄ dagı̄na die wonde.

Sanvabiŋ juule wia
(Luki 13.24)

¹³ “Nı̄ jume sanvabike dama sanvı̄a dieke dı̄ gana a ga a juu boli dieke dı̄ wone kpatı̄ ma wa tı̄lı̄ mı̄n, ta ka sieŋ dı̄ bi vı̄una ajan̄ chonı̄n; ta vuosi pam dı̄ daagi mi juo. ¹⁴ Ama miivoli sanvavı̄kı̄ yiwo jabı̄n, ta ka sieku diañ dı̄ tua ajan̄ chonı̄n; ta vuosi bı̄ta juunene mi.

Tı̄n ajan̄ ka nyı̄nnyı̄nka wia
(Luki 6.43-44)

15 “Nı sımma ηminchibısı naazvalıba wıa, ba kienj nı jigiñ sıba yiise, ama ba yiwo haangbaası wusie. **16** Ba tıvma nan yi nı sımma ba; ba yesə jıa haangcısı me a kpaa? Yaa künkama ngbere jigiñ a kpaa? **17** Tıvviına mana nyına nyınyıñka vıına, ama tı dieke dı wone nyıvarı mana ıjañ nyıñ wa nyınyıñkibatı. **18** Tıvviinij kaañ nyıñ nyınyıñkibatı; ta tı dieke dı wone nyıvarı diañ kaañ nyıñ nyınyıñkivıına. **19** Tı dieke mana diañ dı kana a ka nyına nyınyıñkivıına ba nan chıaka a taañ bolıñ me. **20** Naa chıañ ma nı nan dı sıba ηminchibısı naazvalıba ba tıvma ma.

Nmıñ naari juule wıa

(Luki 13.25-27)

21 “Da vuodieke mana dı wasınana mıñ, ‘N Yomutien, N Yomutien’, balla v juu arızanna naari ma, sie vuodieiekemba nyına dı yinene n Chıa Nmıñ dieke dı benne arızanna ma wa choti. **22** Sarıya diile daarı dı keñ tıgı, daadaañ pam nan ballı a yi mıñ, ‘N Yomutien, N Yomutien, die fu saañ ma tı balla Nmıñ wıa, die fu saañ ma die tı yaga jımbıatıtı vuosi ma, die fu saañ ma die tı yie mamachi tıvma.’ **23** Sanrıa mi n nan yıñji balı ba, ‘N ka sıba nı, nınuñ tıntımbıatı vuosi gie, nı gamma!’

Mımuñj bale wıa

(Luki 6.47-49)

24 “Naa chıañ ma vuodieke mana dı wıunna manıñ n wıaha gie ta dıısaха nıası wa dembiyantien dieke dı mına v tıgiñ a zieñ tañ sikpenj me wo. **25** Nıuñ die dı paalı a nıı, mıga dı kpaa,

ta bülögisün die dı faası a nıgi tigiri, ama tigiri die ka nanya, dama die ka zene taŋ ma wa chıaŋ wıa. ²⁶ Ama vuodieke mana dı wıunnana manıŋ n wıaha gie ta ka dıusaha nıası wa dembigaaamu dieke dı mına v tigin a zieŋ tambüsün sikpeku. ²⁷ Nıuŋ die dı paalı a nı, muŋga dı kpaa, ta bülögisün die dı paalı nıgi tigiri, tigiri die dı nan a ımmuŋru!"

Yaa gamma Yisa Masia yiko wıa

²⁸ Die Yisa die dı balına wıaha gie a kpatı, die dı yi daadamba mamachi aŋaŋ v dagıku, ²⁹ dama die v dagı sıba vuodieke dı yalla yiko, ta ka dagı ba sıba mıraha dıdagırıba die dı dagınana die wo.

8

Yisa die dı gbaanna gamıŋ dene (Maki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ Yisa die dı nyına kunkogiri me a keŋ suŋı, daadaŋ pam die dı dı wa. ² Womi gamıŋ wıonyı die dı keŋ a gbigiri v nıŋja a baarı, "N Yomutien, fu yaala nan bıagı a gbaaŋ mıŋ."

³ Yisa die dı tıntı v nuuŋ a gbi daa wa ta balı dı, "N saagıya, fu gamıŋ kpatıya mıŋ!" Lele womi ta daa wa dı ye alaaafia. ⁴ Yisa die dı balı a yı wa, "Wımma, sımma fu keŋ a balı vuon wıaha gie. Ama gamma a ga nagı fu gbaŋ a dagı Nmıŋ kıkaabitı wa a vaa v jıuŋ fu aŋ fu kaabi kaabi dieke Mosisi die dı balla dı ni kaabi wa amu vuon mana sımma a baarı ye alaaafia mıŋ."

Romi tıŋ sojasisi jakuvıŋ wıa (Luki 7.1-10)

⁵ Die Yisa die dì gana a ga juu Kapenɔmi, die Romanisi* sojasisi nyiŋkʊraha wʊnyi die dì kej v jigiŋ a juvsı wa ta a baari, ⁶ “Jakʊnɔŋ, n tʊntʊntu wʊnyi paalına a yvagı; v nyiŋgbaniŋ mana dì kpi, ta v die wahala pam, ta dva juoŋ me.”

⁷ Yisa die dì balı wa, “N nan ga a ga gbaaŋ wa.”

⁸ Die v yiŋŋi a balı, “Aayı, n Yɔmʉtien, n ka tvgı vuodieke fu mʉna fu kej n tigiŋ, ama fvninj ko yi nvaaŋ aŋ v ye alaafua. ⁹ Dama maniŋ n gbaaŋ n yaa wa n nyiŋkʊra, ta yallı sojası ba dıi n kvaaŋ. N ḥaaŋ balı a yi geŋ wo, ‘Gamma’ aŋ v ga, ta balı a yi geŋ wo ‘Kiere’ aŋ v kej; ta bı vaa n yɔmʉ yi wudieke n yaalala.”

¹⁰ Yisa die dì wunna naa die dì yi wo mamachi, die v ballı a yi vuodiekiemba die dına v kvaka, “Wusie maŋ bala nı, n ye ka ye vuodieke dì yine miŋ yadaka gie chanchaaŋ nıninj Izara vuosi me gbaaŋ. ¹¹ N bala nı, daadaŋ pam nan nyiŋ ɿmiiŋ pɔsikuiŋ aŋaŋ ɿmiiŋ juukuiŋ a kej ta banıŋ aŋaŋ Abarahami aŋaŋ Aziki aŋaŋ Jakobu nan lagıŋ a kalı a die nyindiike arızanna ma ma; ¹² ama nıninj die dì yine naarı vuosisi, ba nan nagı nı a vigi taaŋ yeŋ me lımiiŋ ma; mi nı nan dì kʉma ta ḥɔba nı nyina.” ¹³ Die Yisa die dì yiŋŋi a balı a yi Romanisisi sojasisi jakʊnɔŋ, “Kulime ta ka nan yi siba fu yine yada dì ka nan yi die wo.” Ta v tʊntʊntu wa die dì seŋ ye gbaamıŋ lele womi.

*Yisa die dì gbaanna vuosi pam dene
(Maki 1.29-34; Luki 4.38-41)*

* ^{8:5} 8.5 Romani vuosi die dì nyajŋına Juu vuosi ta pɔgılı ba.

14 Die Yisa ga wa Piita tiginj, mi die v ye Piita haninj hogv dì yvagina a dva ajan nyiengban tuulinj. **15** Die Yisa die dì gbi v nuunj; ta nyiengban tuulib die dì kpati, die v hagi a yi ba chaanti.

16 Dünij daari mi jumini, vuosi die dì chii daadañ pam die jumbiat die dì yalla ba a keñ Yisa jiginj; die v yagi jumbiatiti ba ma ajan jabalikuj ta gbaanj vuodiekiemba mana dì yvagina. **17** Die v yiwo naa amu Nmuñ naazua Azaya die dì balla wudieke wo keñ a yi wusie dì, “U gbaanj gbaanj die dì tuo tì nyiengban tuulinj ajan tì yvagiti a chii a ga.”

*Vuodiekiemba dì yaala ba dì Yisa kvañ wia
(Luki 9.57-62)*

18 Die Yisa die dì yene dì kpkpaaku gelij wo wo die v yi v kvañanduisiriba nuañ, dì ba tianj ga mugikpiuri gaari mi wo. **19** Die Nmuñ miraha didagiriba wonyi die dì keñ v jiginj a baari, “Didagiru, N nan dì dì fu a ga jigidieke mana fu ganana.”

20 Yisa die dì yinji a balí wa dì, “Gbaanchura yaa voritü a juo, nembisi diañ dì yaa tuusı a juo ama maniñ vuota Bua wo jigiduagisikuj.”

21 Tɔ, v kvañanduisiriba wonyi diañ die dì keñ baari, “N Yemutieñ, vaa n ye woliñ kuli a ga a guu n chua.”

22 Yisa die dì balí wa, “Dia miñ, ta vaa kunti[†] guu a gbaanj gbaanj a kunti.”

[†] **8:22** 8.22 Kunti yiwo vuodiekiemba dì kana a ka dì Yisa kvañ.

*Bulgisini aŋaŋ nyaan die dı tuone Yisa nyaan dene
(Maki 4.35-41; Luki 8.22-25)*

23 Yisa die dı ga a juu haarılı wunuŋ aŋaŋ u kuanjandusırıba die dı ga. **24** Die dı ka yuasıya ta bulogisıkpeŋkpuŋ die dı piili a nıga muŋikpıri ma, nyaabu dı poŋji a juo haarıkı ma a yalla bu suuli haarıkı; ama saŋka mi die Yisa die gʊvura mıŋ. **25** U kuanjandusırıba die dı ga sugırı wa a baari, “Tı Yomutien, gbatı tı a taaŋ, ta tı baa tı suŋı wa nyaabu chiaŋ.”

26 Yisa die dı yinŋji a balı ba, “Dı bıa ŋmaamıŋ dı faası a yallı nı die, nınuŋ vuodieiekemba yada dı kana ka dala.” Womi die u hagi a natı bulogisıbu aran nyaabu poŋniku dı a fıalı, mi mana die dı seŋ a fıalı sɔmm.

27 Die dı yi be mamachi, ba pıasa tanı dı, “Daa lalıa wunna? Hali bulogisini aŋaŋ nyaan poŋjin dı wumma yıa wa.”

Yisa die dı gbaanna dembisi bale die jimbıati die dı yalla ba dene

(Maki 5.1-20; Luki 8.26-39)

28 Yisa die dı kenne tuŋı Gadara tıŋ ma muŋikpıri mi wo chaakı, die dembisi bale jimbıati die dı yalla dı nyıŋ jigidieke ba gunene vuosi a keŋ tuoli wo. Die ba wıa paalı yaa wa ŋmaamıŋ die wıa vuŋı die ka bıagı daaga mi. **29** Womi bonyı die ba faası keese, “Funuŋ Nmıŋ Bua, bıa fu yaala tı jigiŋ. Keŋ dı fu mugisi tı müŋ ta saŋka mi wa tuŋı?”

³⁰ Die perukusi a taŋ die ziene a gbigi mi a die.
³¹ Jimbiatití die dí jvʊsí Yisa a baarí, “Fú ken
 yaŋ tí, fú vaa tí ga juu perukusisi me.”

³² Yisa die dí balí a yí ha, “Ní gamma.” Die
 wíá die a nyíŋ dembisi bale wo me, a ga a juu
 perukusisi svŋ; Die perukusisi mana dí chígi
 birrr svŋ taní chían a ga nan mvgíkpírú ma
 ta nyaabú dí dii he.

³³ Vuodiekemba die dí daansúnana perukusisi
 die dí chígi a ga tíka svŋ a muvúlì wudieke die
 dí yine wo, anjan jimbiatí die dí nyína dembisi
 bale wo me die. ³⁴ Naa chían ma, vuon mana die
 dí nyíŋ tíka ma a tuole Yisa; die ba yene wo wo
 die ba jvʊsí wa dí u nyíŋ ba tñgban̄ka ma.

9

*Yisa die dí gbaanna vuodieke nyíŋgbaníŋ die
 dí kpíne dene*

(Maki 2.1-12; Luki 5.17-26)

¹ Womi Yisa die dí yinŋni a juu haariču a yinŋni
 a jvalí mvgíkpírú gaari mi wo a kuli u gbaŋ
 gbaŋ u tñj ma. ² Die vuosi bataŋ die dí chii
 daa wonyí nyíŋgbaníŋ die dí kpíne; ta u dua
 kalunjña ma a yallí wa a keŋ u jígin. Die Yisa
 die dí yene ba paala a yallí yada dieke wo, die
 u balí a yí yvagütieŋ wo, “N bua, dii sikimíŋ; n
 nagí fú tumbiatí a chaa fú.”

³ Womi Nmíŋ mıraha dıdagırıba die dí yile ba
 svgítı ma dí “Daa wa gie bala sıba u yiwo Nmíŋ.”

⁴ Yisa die dí mıŋŋi ba svŋanyile die a piásı
 ba dí, “Bía ní yile svŋanyılıbıatí die? ⁵ A jabía
 yine mɔ́lì ‘Fú baan̄ nan balí a yí wa, n nagí fú

tumbiatı a chaa fu' yaa fu baaŋ nan balı 'Hagi a chuŋ'? ⁶ N nan wa a dagı aŋ ni sımma a baari manıŋ vuota Bua yaa yiko dvnıa ma ma a nan biagı a nagı vuosi tumbiatı a chaa ba". Die wıa die u balı a yi yvagıtien wo, "Hagi a nagı fu kalıŋŋa a kulime."

⁷ Daa wa die dı hagi a kuli tiginj. ⁸ Die kpıkpaaku die dı yene die wo, die ȳmaamıŋ die dı yigi be, ta die bırı Nmıŋ u nagına yikoke mi dı sına naa a yi vuota.

*Yisa die dı wana Matiwo dene
(Maki 2.13-17; Luki 5.27-32)*

⁹ Yisa die dı nyınna mi a chuŋ gara die u ye daa wonyı die ba wasınana Matiwo, ta u kalı u tıuma jigiŋ lampotuosırıŋ juoŋ me. Die u balı a yi wa "Hagi a dia mıŋ." Die u hagi dı wa.

¹⁰ Yisa die dı gana Matiwo tigiri a ga die nyindikehe, mi lampotuosırıŋ pam aŋaŋ vuodiekiemba dı kana a ka dı Juu vuosi mıraha die dı keŋ a gvtı Yisa aŋaŋ u kvaŋandıüsırıba ma ma a die aŋaŋ ba. ¹¹ Farasisi bataŋ die dı yene die wo die ba pıası Yisa kvaŋandıüsırıba dı, "Bıa yine nı dıdagıru wa dı die aŋaŋ vuosi gie?"

¹² Yisa die dı wuŋ ba pıasiku, a die a yinŋı a balı a yi ba dı, "Vuodiekiemba dı yalla alaafıa ka yaala gbıgbaantu, sie vuodiekiemba dı yvagına. ¹³ Nı gamma Nmıŋ gbaŋku ma a daansi ye wıırı gie chıanı dı, 'Zoołıŋ chıgıtın manıŋ yaala daa dɔŋısi kaabiŋ.' N ka keŋye dı n wa suŋyıalıntielıŋ ama n keŋ dı n wa wa tımbiatıtielıŋ."

*Nvabɔbiŋ wıa
(Maki 2.18-22; Luki 5.33-39)*

14 Womi Jœn vuodieke die dì sunana vuosi Nmjñ nyaabu kuañandüsiriba die dì keñ Yisa jigiñ a piñsi wa dì, “Bia yine tññj añañ Farasisi dì bøba nuañ sañja mana ama ta fu kuañandüsiriba ka wœj a bøba?”

15 Yisa die dì yinjñi a piñsi ba dì, “Nì tñj yaala chañ diekemba dì gana høgu faarij bemme añañ svigichuñsñ sañja dieke ba ñaañ høgu wa tieñ dì lagisina a beri wo? Die kaañ biagj a yi. Ama sañja nan keñ ba nan nagj høgu wa tieñ a nyij ba jigiñ, sañka mi ba nan wa bøbi nuañ.

16 “Vuoj kaañ saagj a nagj garühaalñ garüchcootñ a baalj a ligj garükuvñ vørñ, dama garühaaliku gie nan chüri ta vaa garükuvri, añ ka vøríku wa a faasj a daluma. **17** Yaa nì yeye ta vuoj nagj daahaalñ a suu gbanij koliti diekemba dì yine nyijkura ma? Dama u yi die, daabu nan kuj a chüri kolititi añ daabu añañ kolititi mana taañ yørí. Ama u ñaañ nagj wa daahaalñ a suu gbanij koliti diekemba dì yine nyijhaala añ a mana vññjma.”

*Jakuvñj wñnyi havvubij kuj wia
(Maki 5.21-43; Luki 8.40-56)*

18 Yisa die dì balala naa ta die Juu vuosi jakuvñj wñnyi die dì keñ a gbirigi u nññja a baari, “Lele n havvubij dì kpi ama keñ a nagj fu nuuñ a dñsi u sikpeñ añ u hagi.”

19 Naa wia die Yisa añañ u kuañandüsiriba die dì hagi a dì u kuañ.

Høgu wñnyi die dì gbine Yisa jayeekij a ye gbaanij dene

20 Həgvu wənyi zin die dı nyina u nyinjbanin
ma dee bina banj ajanj ale; die dı dı Yisa kvanj a
die a gbi Yisa jayekiri kvanvaj. **21** Die u yile u
svnj ma, "Maŋ gbi u jayekiri, n nan ye gbaanin."

22 Yisa die dı yinjji a ye wo ta baari, "N lja, vaa
fu svnj dva, fu yada gbaanna fu." Saŋka mi gbanj
gbanj həgvu wa die dı ye alaafia.

Yisa die dı vana havvubike dı hagi kuŋ me dene

23 Ta die Yisa die dı wana a ga jakvurı
tigiri, a ye hanye chıariba ajanj vuodiekbemba
dı kunnana kumbu, **24** die u baari "Vuon mana
tiaŋ a nyinj. Havvubike ka kpiye, u ta ko a guvra
muŋ." Die vuosi mana die dı dɔŋ laatı a laa wa.
25 Die daadamba dı wana a nyinj yenni me wo,
Yisa die dı ga a juu havvubike dı dvana jigidieke
a yigi u nuunj me die u hagi a zie. **26** Die ba muvli
wırırie tıŋgbanjka ma mana.

Yisa die dı yuorine yısı bale nine dene

27 Yisa die dı nyinna mi a chvŋ gara dembisi
bale die dı yine yısı die dı dı u kvanj a nata
a bala dı, "Funin naŋ Davidi haaginj, chıgi ti
zcočinj."

28 Die Yisa die dı gana a ga a juu juon kaani
yısı bale wo die dı keŋ u jiginj, die u piásı ba,
"Nı tuo a dii dı n nan biagı yi naa?" Ta ba baari,
"Ti Yomvutienj, wa."

29 Die wıa u nagı u nuusi a gbi gbi ba nine ta
baari, "Nı tuone a dii die wo ka yi a yi nı." **30** Die
ba ninehe die dı yuori. Yisa die dı kpaanj ba ajanj
niŋŋmına dı, "Nı da keŋ a balı a yi vuonj."

31 Ama die ba nyin a muvlu Yisa wia tika mana ma.

*Yisa die di gbaanna dembiŋ dieke di kana ka
biagı bala wia dene*

32 Die ba nyinnana, vuosi bataŋ die dı yaa daa wonyi die jimbıaŋ die dı yalla wa u ka biagı bala wia a keŋ Yisa jigiŋ. **33** Yisa die dı yagi jimbıakü a nyin daa wa ma, die u wa biagı bala wia. Die dı paalı a yi vuon mana mana mamachi ba baari, “Tı ye ka ye mamachi ka gie chanchaaŋ Izara vuosi tıŋ ma ma.”

34 Ama ta die Farasisi mba die dı baari, “Jimbıatıti naaŋ wa yınana wa hagırıbu u biagı yaga jimbıatı.”

Yisa die di chigina vuosisi zɔɔlɪŋ dene

35 Yisa die dı dia ga tıgıkpiuma anjan tıŋkpaaŋŋısı mana mana, a die a ga Nmıŋ jıamıŋ juone me a daga Nmıŋ naarı wuvıuna a yi vuosi ta gbaama yvagıtı yiri yiri mana. **36** Die u yene kpıkpaakü, zɔɔlɪŋ die dı yigi wo, dama die ba yiwo zɔɔluntielin ta wo susuŋŋıŋ mana ta nıası yiise dı wone yiyyagıru. **37** Die wia die u balı a yi u kvaŋandıüsürüba, “Zaaha bieye müŋ ta dala ama zaagobiribe ka dala. **38** Die wia nı jvısı zaaha tien aŋ u gvtı tıntıntıŋ aŋ ba keŋ gobıhe.”

10

*Yisa tıntıntıba ban aŋaŋ bale wo wia
(Maki 3.13-19; Luki 6.12-16)*

1 Yisa die dı wa u kvaŋandıüsürüba ban aŋaŋ bale wo a lagısı u jigiŋ a yi ba yiko dı ba vuarıuma jimbıatı ta gbaama yvagıtı yiri yiri

aŋaŋ vuodiekeomba dı yuagına yuagıbıatı mana mana. ² U tøntvntıba* ban aŋaŋ bale wo saara wunna; Simoni, (vuodieke ba bına a wasa Piita) aŋaŋ u nımbuabiŋ Andurusi; aŋaŋ Jemisi aŋaŋ u nımbuabiŋ Jęɔn, Zebedi ballı; ³ aŋaŋ Filipi aŋaŋ Batolomiwo; aŋaŋ Tomasi aŋaŋ Matiwo, vuodieke die dı yine lampotuosiru wo; aŋaŋ Jemisi vuodieke dı yine Alifusi bıa aŋaŋ Tadeusi, ⁴ aŋaŋ Simoni vuodieke dı yaala banıŋ Juu vuosi yalla ba gbaŋ aŋaŋ Judasi Asikaroti, vuodieke die dı bala u posı Yisa chıaŋ.

*Yisa die dı tıunna u kvaŋandıusırıba die
(Maki 6.7-13; Luki 9.1-6)*

⁵ Ta Yisa die dı tıun u kvaŋandıusırıba ban aŋaŋ bale wo ta kpaan ba, "Nı sımma nı keŋ a ga vuodiekeomba dı kana a ka yi Juu vuosi buurıŋ yaa nı ga juu Samaria vuosi tıun ma. ⁶ Ama nı gamma Izara vuosi jigiŋ nyıuna, ba sına sıba yii diekemba dı bana. ⁷ Nı ganana wa nı balıma Nmıŋ wıarı gie; 'Nmıŋ naarı diile saŋja gbigiye mıŋ.' ⁸ Nı gbaama vuodiekeomba dı yuagına, ta nı vaa kunti hagi kuŋ me, ta gbaaŋ vuodiekeomba gamıŋ yuagıŋ dı yalla ba, ta yagi jımbıatı vuosi ma. Nı tuo wo yɔrı die wıa nı gbaŋ nı nagı a yi yɔrı. ⁹ Nı da a keŋ nagı ligire. Nı sımma nı keŋ a nagı kibu gbaŋ a su nı ligire bıulgıga ma; ¹⁰ Nı da keŋ a nagı bıulgıga a gamma nı sieku; yaa nı pɔgılı jayeeki gaan a gvtı jadieke nı yeegine ma wa, yaa nırı gaası a gvtı nyindiekemba nı

* **10:2** Ba wasa u kvaŋandıusırıba ban aŋaŋ bale wo tøntvntıba.

suune womi, yaa ní pögili daaŋgbanuŋ. Dama dí mu aŋ tuutuutu dii u tuuma jigiŋ.

11 “Ní a keŋ a tuŋgi tigikpiŋ yaa tigibiiŋ, ní juu a yaalı vuodieke dí yaalala u tuo ní aŋ ní bemme u jigiŋ a ga tuŋgi saŋŋa dieke ní baan nan nyiŋ mi. **12** Ní a keŋ a juu tigidieke mana ní waasi ba vüniŋ. **13** Tigiri mi vuosi dí a keŋ a miŋŋi a tuo ní, ní vaa ní waasiku aŋaŋ ní svigifialuŋ wiari ka ma ama ba a keŋ a ka a miŋŋi a tuo ní, ní vaa ní svigifialuŋ yiŋŋi keŋ ní jigiŋ. **14** Ta vuodieke mana dí ka tuo ní yaa dí ka wüŋ ní wübalıkaha ní kpaanti ní naatala tankölin a taŋŋ mi saŋŋa dieke ní nyünnana kanuŋ tigiri yaa tika ma. **15** Wusie maŋ bala ní daa dieke N̄miŋ dí baan nan dii vuosi sarıya, die tika vuosi tibidatun nan faası tiaŋ Sodomı aŋaŋ Gomoraya vuosi tibidatiku.

*Wahala keniŋ wia
(Maki 13.9-13; Luki 21.12-17)*

16 “Ní wümma, n tuuma ní siba yii diekemba dí benne gbaanchura svnsuŋ. Die wia ní yalla yiaŋ siba nyinvuuke[†] ta ní bemme sɔmm siba ɳmarısı. **17** Ní summa ní gbaŋ aŋaŋ vuotaŋ wia, dama ba nan yigi ní a yaa ní ga sarıya diile vuosi jigiŋ, ta bi nígí ní ba N̄miŋ jiamuŋ juone suŋ. **18** Ba nan nagı ní a ga tika nyiŋkvra aŋaŋ naalıba jige n saaŋ wia aŋ ní balı N̄miŋ wüvünaha a yi banuŋ aŋaŋ vuodieke dí kana ka yi Juu vuosi. **19** Ama ba keŋ yaa ní ga aŋ ba dii ní sarıya ní da vaa dí mugisi ní aŋaŋ ní baan nan balı die yaa ní baan nan yiŋŋi ba die; dama saŋka

† **10:16** 10.16 Ba bala dí javvukuŋ faasına yaa yiaŋ.

mi N̄m̄iŋ Haal̄iŋ nan yi n̄i wudieke n̄i baan̄ nan yin̄ji a bal̄. ²⁰ Dama wudiekemba n̄i bala a baa n̄i bal̄ wa kaaŋ nyiŋ n̄i jigiŋ, ama n̄i Ch̄oŋ N̄m̄iŋ Haal̄ib̄u nan d̄i bie n̄i sun̄ a bala.

²¹ "Saŋka mi vuosi nan naḡi ba gbaŋ gbaŋ ba n̄umball̄i a yi d̄i ba kuu ba, ch̄ual̄iŋ gbaŋ nan yi die gbaŋ gbaŋ a yi ba ball̄i. Ball̄i diaŋ nan yin̄ji a waḡi ba ch̄ual̄iŋ aŋaŋ ba n̄iul̄iŋ ta naḡi ba a yi d̄i ba kuu ba. ²² Ta vuosi mana nan d̄i haa n̄i, n̄i d̄ina n̄i kuaŋ wia. Ama vuodieke mana d̄i a keŋ a biaŋi a tuoli wiaha a ga a t̄uḡi kpatik̄u nan ye gbatitaan̄iŋ. ²³ Ta ba keŋ mugisi n̄i t̄uŋ kaani ma, n̄i ch̄iḡi a ga t̄iḡigaŋ. Wusie man̄i bala n̄i, n̄i kaaŋ biaŋi kpati n̄i t̄uwimaha Izara t̄iḡisi mana ma ta maniŋ Vuota Buŋa keŋ.

²⁴ "Buŋugiru ka t̄iaŋ u d̄idagiru; ȳom̄u diaŋ ka t̄iaŋ u tieŋ. ²⁵ Die wia d̄i mu aŋ buŋugiru s̄imma s̄iba u d̄idagiri wa; ta ȳom̄u diaŋ s̄ui s̄iba u tieŋ wo. Ba a keŋ a wa t̄iḡiŋ tieŋ jimb̄iat̄i naaŋ wa Beelizebuli, die n̄iŋ lal̄ia ba baa ba wa u dembe?

M̄in̄ia m̄vna di ti ch̄iḡima wa ŋ̄maam̄iŋ? (Luki 12.2-7)

²⁶ "Die wia, n̄i da a keŋ ch̄iḡima vuotan̄ ŋ̄maam̄iŋ, dama jadieke mana d̄i lob̄irina lele nan daansi nyiŋ yaal̄iŋ, ta wul̄ob̄irik̄iŋ mana diaŋ nan nyiŋ yaal̄iŋ. ²⁷ Wudieke n̄i balala n̄i l̄um̄iŋ ma wa, n̄i bal̄i ka yaal̄iŋ ma; ta wudieke n̄i p̄usina bal̄i yi n̄i wa, n̄i bal̄i ka yaal̄iŋ ma. ²⁸ N̄i da keŋ a ch̄iḡima vuodieke n̄i baan̄ nan biaŋi a kuu n̄i nyiŋgbaŋka, ama ta kaaŋ biaŋi a kuu n̄i haal̄ib̄u; ama n̄i ch̄iḡima N̄m̄iŋ vuodieke d̄i baan̄ nan biaŋi a kuu n̄i nyiŋgbaŋka aŋaŋ

ní haalibu mana boli dieke dí wone kpatíku ma.
29 Ba daa nembisi ale wo kobu, ama dí ka yi
 tí Chooñ Nmíñ duñjú, a kaaní mana kaañ nan
 tuñgbanj. **30** Nínúñ níñ, Nmíñ siba ní zoosi nuañ
 miñ. **31** Die wia ní da chigima ñmaamíñ; dama
 ní yaa nyúari a tiañ nembisi pam.

*Vuari fv gbañ yaalíñ ma dí yiwo Yisa
 kvañandüsíru
 (Luki 12.8-9)*

32 “Vuodieke mana dí a keñ a vuari v gbañ
 vuosi me dí v yiwo n vuonj, die gbañ gbañ mañ
 nan vuari wa yaalíñ ma n Chooñ Nmíñ dieke dí
 benne arizanna ma jiginj. **33** Ama vuodieke dí
 baari v ka yi n vuonj vuosi jiginj, die gbañ gbañ
 mañ nan balí dí n ka siba wa n Chooñ dieke dí
 benne arizanna ma jiginj.

*Puole wia
 (Luki 12.51-53; 14.26-27)*

34 “Ní da keñ a yilime siba svigifialíñ mañ yaa
 keñ tuñgbanjka gie vuosi jiginj; Aayí, n ka keñ
 añañ svigifialíñ, ama n keñ wo añañ puole. **35** N
 keñ dí n yiwo ballí dembisi tuoli ba chivalíñ, ta
 havvubisi tuoli ba níulíñ, lìahaalú tuoli v nunj.
36 Vuota dataası nan yi v gbañ gbañ v tiginj vuosi.

37 “Vuodieke mana dí chone v chooñ yaa v nunj
 a tiañ miñ ka mu v yi n kvañandüsíru; vuodieke
 diañ dí chone v naahaalú yaa v havvubij a tiañ
 miñ ka mu v yi n kvañandüsíru. **38** Vuodieke
 mana diañ dí kana ka vigi v dagaríkij a dia miñ
 ka mu v yi n kvañandüsíru. **39** Vuodieke mana
 dí yaalala dí v gbatí v gbañ gbañ v miivoli nan

waarí ka; ama vuodieke nūj mana dī kej waari
v miivoli n wia wūnūj nūj nan daansı ye ke.

*Vuodiekekemba dī baaj nan daansı ye tune wia
(Maki 9.41)*

⁴⁰ “Vuodieke mana dī mūnjina a tuo nū
chaanti, mūnjı tuo mūj mūj; ta vuodieke diaj
dī mūnjina tuo mūj, mūnjı tuo wo Nmūj dieke
dī tunna mūj wa mūj. ⁴¹ Vuodieke mana diaj
dī a kej a mūnjı a tuo Nmūj naazva chaanti v
yine Nmūj naazva wia, nan daansı tuo Nmūj
naazva tune; vuodieke diaj mana dī mūnjı a
tuo sūgylalintieŋ chaanti v yine sūgylalintieŋ
wia, nan daansı tuo sūgylalintieŋ tune. ⁴² Nū
sūmma a baarí vuodieke mana dī a kej a yuori
nyasvnsvñ a yi n kuaŋandüsırıba gie wūnyı dī
v yine n kuaŋandüsırıwia nan daansı ye tune.”

11

*Yisa aŋaŋ Jœ̄n vuodieke dī s̄inana vuosi Nmūj
nyaabu wia*

(Luki 7.18-35)

¹ Die Yisa dī daguna wiaha gie a yi v
kuaŋandüsırıba baŋ aŋaŋ bale wo a kpatı wa
die v nyūj mi a ga tīgi diekemba die dī gbigine
mi a bala ta daga Nmūj wia mi.

² Jœ̄n dieke die dī s̄inana vuosisi Nmūj nyaabu
die bie wo dansarika sūj, ta die a wūj Yisa
Masia tūvma wia; die v tūj v kuaŋandüsırıj
bataŋ Yisa jigiŋ ³ dī ba ga pıası wa, “Fūnūj fu
yine vuodieke dī balla v kej wo yaa tī chisuma
vuogaŋ bıbra?” ⁴ Yisa die dī yinjı a balı ba,
“Nū yinjı a ga balı Jœ̄n wudieke nū wūnnana

ta yese wudiekemba; ⁵ dí ní ye ta yísi nine
dí yuorine, gbarigisi dí chun, ta vuodieke
die dí yvagina gamiñ ye wo gbaamíñ, tíkpaara
tien dí wumma, ta kundi dí hagini kuñ me, ta
zóolintielin dí wumma Nmíñ wúbalíku vínahá.
⁶ Ta súgítalíñ bie vuodieke ní mana dí kana ka
chúliya miñ ma.”

⁷ Die Jóon kvañandusuruña die dí yinjine a
gara wa, Yisa die dí piili a bala yía krikpaaku
Jóon wia, “Die ní nyunna a ga Jóon jigin haaguri
ma wa, bia die ní tuñ a yaala ní ye? Die
ní tuñ yile a baari ní ye huvü bülögisiñ dí
nigúnaná? ⁸ Bia die ní nyiñ ga ní ye? Daa dí
yeegine nyinjeekivuna? Vuodieke dí yeegine
nyinjeekivuna bie wo naalísu ma. ⁹ Ní balí miñ,
bia die ní nyiñ ga ní ye? Die ní yile síba ní
nan ye Nmíñ naazua? Wusie, n bala ní, ní ye
vuodieke dí tianna Nmíñ naazua. ¹⁰ Jóon wia
die ba maagí Nmíñ gbañku ma a baari,
'N tuñtuñtu wunnna n baa n tuñ wa miñ añ u
wolinj dia fu niñja a ga yuori sieku a yi
fb.' ”

¹¹ Ta Yisa dí bì a balí ba dí, “Wusie mañ bala
ní ba ye ka mürü vuodieke dí tianna Jóon dieke
die dí sínana vuosi Nmíñ nyaabu, ama vuodieke
dí yine vuobiñ Nmíñ naari ma tiañ wa miñ.
¹² A nyiñ sañja dieke Jóon die dí balala Nmíñ
wíaha gie a keñ tuñ jinne, vuodieke
nine dí
ñmíntuna Nmíñ naari juule wia, pøgilíha añañ
niñjmína dí ba juu añañ haguriñ. ¹³ Nmíñ
naazvaliba mana añañ Nmíñ müraha die balí u
naari gie wia ta Jóon dí wa keñ. ¹⁴ Ta ní a keñ
a yaala ní tuo wíaha dii, Jóon yine Nmíñ naazua

Elaja, vuodieke die dì balla u keñ wo. ¹⁵ Vuodieke dì yallı tiba u wuñ.”

¹⁶ “Lele, bia mañ baa n nagı jinne vuosi gie a magısı? Ba nıası wa ballıbısı dì kalla nyuvıgtı jige, a wasa tamba.

¹⁷ ‘Tı wıwa wıñ a yi ni ama ni ka sieye, ta ti chıa hanye a yi ni ama ni ka kırıja.’

¹⁸ Jıçın die dì keñ ta boba nıañ ta ka nyuu daañ vuosi dì baarı dì, ‘Jımbıañ yalla wa.’ ¹⁹ Ta manıñ vuota Bıa die dì keñ, a die ta nyuo, vuosi dì baarı, ‘Nı ye daa wa gie u yiwo wutulitien añañ daanyuru, ta yi lampotuosirin añañ vuobiati zua.’ Ama Nmıñ dì tıunna die wo dagıya sıba u yaa yıñ vıunıñ.”

*Tıñ diekemba yada dì kana ka dala wıa
(Luki 10.13-15)*

²⁰ Vuodiekkemba die dì benne tıgi diekemba ma ma Yısa die dì yine u mamachi wıa die, ta ka chıgı a nyıñ ba tımbıatı ma, die wıa die u galıñ ba. ²¹ Die u baarı dì, “Wıbıañ bie nıınıñ Korazini vuosi me! Wıbıañ bie nıınıñ Befisada vuosi ma ma! Dama mamachi wudieke n yine ni tıgısı ma, mañ tıñ a yi die Taya añañ Sidoni ma ma, vuodiekkemba dì benne mi wo tıñ nan vaa ba tımbıatı ta nagı vaatı añañ tanyeelin a buñlı ba gbañ añ die dagı sıba ba chıgı nyıñ ba tımbıatı ma ma mıñ. ²² Nı vaa n balı ni, dì daa dieke Nmıñ dì baañ nan dii vuosi sarıya ni tıbıdatıñ nan faası dala pam a tıañ Taya añañ Sidoni vuosi sarıya. ²³ Ta nıınıñ Kapenɔmi vuosi añañ ni kötüna ni gbañ gbañ nımıñsıkpeñ mana, Nmıñ nan vigi ni a taañ kunti jigiberisikiñ dama

mamachi diekemba die n yine ní jigiri die dí tñj yi Sodomi ma ma dí muna naa a tñj ye beri a ga tñgi jinne. ²⁴ Ama n bala ní, sarlyaka diile daraan ní tibidatñ nan faasí dala a tñan Sodomi vuosi tibidatñ.”

*Ní keñ n jigiñ a voosi
(Luki 10.21-22)*

²⁵ Sañka mi Yisa die dí baari, “N Chua Nmíñ, vuodieke dí yine ñmíñsikpeñ añañ tñgbanjka gie tien, n bura fu, dama fúnñ lóbırı wiaha gie yiantielin añañ sisibırıñ jigiñ ama ta yuori he a yi ballibisi; ²⁶ dama die fu tuma fu tuma a yie fu nansıñ.

²⁷ “N Chua Nmíñ nagı wa jaan mana a yi miñ; vuon ka siba manıñ Nmíñ Buá wa sie n Choçon wa Nmíñ, vuon diañ ka siba n Choçon wa Nmíñ sie manıñ Nmíñ Buá wa añañ vuodiekekemba n yaala n nagı wa a dagı.

²⁸ “Ní keñ n jigiñ nínñ vuodiekekemba dí chiine chiidunsa añ n yi ní voosin. ²⁹ Ní nagı n chiiti a chii ta ní bugırı a nyuñ n ma dama n yiwo vuodieke dí suvna n gbañ tñgbanj ta miññi pogılı n gbañ ta ní nan ye voosin. ³⁰ Dama n kuañ dñsın ka tua ta n chiiti diañ dí ka dñnsi.”

12

*Davvusikiri daañ wia
(Maki 2.23-28; Luki 6.1-5)*

¹ Die dí yine daraa ale kuañ chaan die Yisa añañ u kuañandüsürüba dí chwñ tianna zaa kuañ ma davvusikiri daraan; ta kõñ die dí yallı u kuañandüsürüba, die wia die ba piili a gobe

zaaha yiaga ḥoba. ² Farasisi bataj die dī yene die wo ba balī a yī Yisa, “Daansī fu kvañandusiriba dī yinene wudieke tī mīraha dī kana ka yī siej dī tī yime davvusikirī daraan.”

³ Die Yisa dī yīnji a balī ba, “Nī ye ka karū Nīmīn gbañku sūn̄ Davidi dī yine wudieke sanja dieke kōn̄ dī yalla wa ajan̄ u kvañanvuosisi? ⁴ Die u ga a juu wo Nīmīn jīamīn juokpeñkpriuk ma wūnīn ajan̄ u kvañanvuosisi dī nagī paanu dieke die ba nagīna a yī Nīmīn a ḥobī wudieke die Nīmīn mīraha dī kana ka yī siej dī vuogaañ ḥobī, die paanu sie Nīmīn jīamīn nīññandusiriba nyūnkura nyūna. ⁵ Yaa nī ka karū Nīmīn mīraha gbañku ma, dī davvusikirī daañ mana Nīmīn kīkaabitibā nyūnkuraha dī benne Nīmīn jīamīn juokpeñkpriuk ma ḥaañ tūma tūuma mi davvusikirī daañ mana a chusa mīraha ama ta wo chūvsin̄. ⁶ Ama nī bala nī vuodieke dī tianna Nīmīn jīamīn juokpeñkpriuk benne gienā. ⁷ Dī maagiyā Nīmīn gbañku ma dī, ‘Nīmīn yaala zōçlinchiguriñ a tīañ nī kaaba.’ Nī tūñ sība wūrī gie chīañ, nī tūñ kaañ dī galūma vuodiekiemba dī kana ka chūvsiya; ⁸ dama manīn vuota Bua wa yine davvusikirī daari tien̄.”

Yisa die dī gbaanna nuukpiike tiej wīa

⁹ Yisa die nyūñ mi a ga juu ba Nīmīn jīamīn juoñ kaanī ma. ¹⁰ Ta daa wūnyī die benne mi a yaa nuukpiikin̄. Vuosi bataj die benne mi a yaala sieti dī ba ye Yisa chūvsin̄ ta galūñ wa, die wīa die ba pīasi wa, “Tī mīraha yī siej mīn̄ dī vuoñ gbaañ yvagītieñ davvusikirī daraan?” ¹¹ Die u

yinjji a balı ba dı, "Nı wonyı dı kej yallı yiisiŋ ka nan golin me davvusıkırı daraanı, u tıŋ kaaŋ yigi ke a vuari ka a nyuŋ goliku me? ¹² Nı ka siba a baari vuota yaa nyuari a tıaŋ yiisiŋ mın̄, die wıa tı miraha yı tı sieŋ dı tı suŋji vuon davvusıkırı daraanı." ¹³ Die u balı a yı nuukpiikiri tieŋ dı, "Tırı fü nuuke." Die u tırı ka die ka mana dı tıuntı, a sıı siba kaanı wa. ¹⁴ Ama die Farasisi die dı nyuŋ saŋ ba baan kuu Yisa dene.

*Nmıŋ bıavvarıkıŋ wıa
(Maki 3.1-6; Luki 6.6-11)*

¹⁵ Die Yisa die dı sıbına ba saŋku wıaha die u nyuŋ mi, ta vuosi pam die dı dı u kvaŋ. Die u gbaŋ yuagıtielin mana, ¹⁶ ta kpaanı ba dı ba da kej a balı a yı ba chanchaalıŋ u wıa. ¹⁷ Die u yiwo naa amu Nmıŋ naazua Azaya die dı bala die wo kej yi wusie.

¹⁸ "Nı ye, n bıavvarıkıŋ wunna,
wunıŋ maŋ faası cho, u ma n svŋ dı fıalı.
N nan nagı n Halıkasıka a yi u ma,
aŋ u balı vuodiekm̄ba dı kana ka yi Juu
vuosi dı ba nan ye gbatıtaanıŋ n jiginj.

¹⁹ U kaaŋ dı nıga nınhagırıŋ yaa a nata
yaa a zie sieti me faası bala wıa pam pam.

²⁰ U kaaŋ wıi yıbıkıvıŋ dieke dı goorine a tıuntı
yaa a kpisi popoli dieke dı kana a ka mıŋŋı
a die.
Ntaala u yi wusie sarıya diile kej ye
nyanŋıŋ.

²¹ U saaŋ wıa, vuodiekm̄ba dı kana a ka yi Juu
vuosi nan dı yallı tama."

*Yisa aŋaŋ jimbıatı naaŋ wa Beelizebuli Sitaani
wia
(Maki 3.20-30; Luki 11.14-23)*

²² Womi vuosi bataŋ die dı chii daa wonyı dı yine yı aŋaŋ gaamı dama jimbıaŋ die yalla wa; ta Yisa die dı gbaaŋ wa, die u biagı a bala wıa ta yeše. ²³ Die dı yi daadamba mana mamachi aŋaŋ Yisa die dı yine die wo wıa, die ba pıasa taŋ dı, “Daa wa gie yiwo Naaŋ Davidi haagıŋ yaa?”

²⁴ Ama Farasisi die dı wunna naa, die ba baarı dı, “Jimbıatı naaŋ wa Beelizebuli* die yine daa wa gie yiko dı u vuarıma jimbıatı vuosi ma.”

²⁵ Yisa die dı mıŋŋı ba yilinene wudieke ta yiŋŋı a balı ba dı, “Tıŋgban dieke mana dı puonene ka gbaŋ a waga taŋ kaaŋ faası a yuası. Tigidieke dıaŋ yaa buuri dieke dı puonene ka gbaŋ a waga taŋ nan nan. ²⁶ Dı yi sıba Sitaani vuarına Sitaani vuosi sıŋ, dı dagı sıba u yiŋŋı a waga ta puo wo u gbaŋ; lalıa u naari dı baa ka zie? ²⁷ Dı yiwo Beelizebuli yınana mıŋ yiko maŋ vuara jimbıatı vuosi ma, ta nıniŋ nıŋ mıniä yınana nı vuosisi yiko dı ba vuarımaha? Nı vuosi gbaŋ gbaŋ tıvıma daga sıba nı wo wusie. ²⁸ Ama manıŋ nıŋ, Nmıŋ Halıkasıka yınene maŋ vuara jimbıatı vuosi ma; die dagına sıba Nmıŋ naari keŋ nı jiŋŋı mıŋ.

Yisa di biagına a bobi Sitaani die

²⁹ “Vuon kaaŋ biagı a wı a juu hagırıtien[†] tıgiŋ a vaarı u nyinti, ntaala u woliŋ a bobi wa ta wa biagı a vaarı u nyintiti.

* **12:24** 12.24 Sitaani saaŋ bına yi Beelizebuli. † **12:29** 12.29 Hagırıtien wo yiwo Sitaani ama Yisa yaa hagırıŋ a tıaŋ wa ta bobi wa aŋaŋ guune.

30 “Vuodieke mana dı kana ka zie n kuaŋ waga miŋ miŋ; ta vuodieke mana dı kana ka sunjiŋ miŋ a lagısa vuosi n jigiŋ yiwo vuodieke dı jatınana ba. **31** Naa chiaŋ ma, maŋ bala nı, Nmıŋ nan nagı a chaa vuotaŋ wubiatı aŋaŋ wubia diekemba u balala mana; ama vuodieke mana dı balı wubiaŋ a yi Nmıŋ Halıkasıka, Nmıŋ kaaŋ nagı u taalı a chaa wa. **32** Vuodieke diaŋ mana mana dı keŋ balı wubiaŋ a yi maniŋ vuota Buwa wa Nmıŋ nan nagı u taalı a chaa wa; ama vuodieke niŋ mana dı keŋ balı wubiaŋ a yi Nmıŋ Halıkasıka, Nmıŋ kaaŋ wɔŋ nagı u taalı a chaa wa dvnia ka gie me yaa dvnia dieke dı bala ka keŋ wo.”

*Tiŋ aŋaŋ ka nyiŋnyiŋka wia
(Luki 6.43-45)*

33 Ta Yisa die dı bı balı dı, “Dı yi ta tiŋ dı vına, ka nyına nyiŋnyiŋka vına; ama dı yi ta tiŋ dı ka vına, ka ḥaaŋ nyıŋ wa nyiŋnyiŋka biati dama tiŋ nyiŋnyiŋka ma ba sıba ka. **34** Nıniŋ nyinvuuke buuribu gie, nı yine vuobiatı die, lahıa wubalıka vına dı nan bıagı a nyıŋ nı nva ma? Dama jadieke vuota dı yiline u sırı ma die nyınnana u nvaŋ ma. **35** Vuoyınuŋ yie wubvına, dama u sırı vına miŋ; ta vuobiaŋ diaŋ dı yie wubiatı dama u sırı ka vına.

36 “N bala nı, sarıya diile daraaŋ Nmıŋ nan dii vuosi sarıya sıba die ba balala wutçigıtı mana wıa, **37** dama vuonj mana wubalıka bala ka vuarı wa dında daarı mi yaa u wubalıka diaŋ bala ka chuvusı wa.”

*Die ba yaalala ba ye mamachi wia
(Maki 8.11-12; Luki 11.29-32)*

38 Womi mıraha dıdagırıba bataŋ aŋaŋ Fara-sisi bataŋ die dı balı Yisa dı, “Dıdagırı tı yaala fu yiwo mamachi wıuŋ aŋ tı ye.”

39 Ama die u yinŋi a balı, “Lele vuosi dı yine vuobiati ta ka bı jıama Nmıŋ yaalala ba ye mamachi wıuŋ; ama n kaaŋ wəŋ yi mamachi wıuŋ a yi ba; Nmıŋ naazua Jona dagıŋ chan-chaaŋ nyıuŋa maŋ nan dagı ba. **40** Die Jona dı benne zaasıkpiuku sıku ma ɿmıntıvası aŋaŋ yuŋ a ga tıgı daraa ataa wa, die gbaŋ gbaŋ manıŋ vuota Bıa dıaŋ dı nan dı beri tıŋgbančka gie chıaŋ ɿmıntıvası aŋaŋ yuŋ a ga tıgı daraa ataa. **41** Sarıya diile daraaŋ Nineva vuosi nan hagı zie a galıŋ nı, dama Jona dı muvlına Nmıŋ wıa a yi ba wa die ba va ba tımbıati mıŋ; n bala nı, vuodieke dı tıanna Jona benne gie. **42** Sarıya diile daraaŋ Siaba hıgı naaŋ wa nan hagı a zie a galıŋ nı dama die u paalı nyıŋ wa tıgı saasaa a ga dı u wıŋ naaŋ Solomoni yıaŋ wıbalıkaha, ama n bala nı vuodieke dı tıanna naaŋ Solomoni benne gienä.

*Jımbıaŋ dı yinŋine keŋ juo vuon ma dene
(Luki 11.24-26)*

43 “Dı yi ta jımbıaŋ dı keŋ nyıŋ vuota ma, ka ɿnaaŋ dıa wa jigikvukıŋ a yaala jıgiŋ dı ka voosi, ka ka yeye; **44** u ɿnaaŋ balı a yi wa u gbaŋ gbaŋ dı, ‘N nan yinŋi a ga n tigidieke n vana wa.’ Die wıa ka ɿnaaŋ yinŋi ga mi a ye dı vuon wo mi, ta ka sıŋ mana saarıya a wınsı vırunıŋ. **45** Ka ɿnaaŋ wa nyıŋ mıŋ a ga a chii jımbıati diekemba dı tıanna

ka gbaŋ gbaŋ ayuŋçoyi aŋ a ga bemme mi. Naa chiaŋ ma daa wa beriŋ nan faasi chuuŋsi pam a tiaŋ die u sına die wo. Naa bala ka yi a yi lele gie vuobiatitü.”

Yisa nuŋ aŋaŋ u nimballi wia

(*Maki 3.31-35; Luki 8.19-21*)

⁴⁶ Yisa die ye ko bala wia a yia vuotamba ta u nuŋ aŋaŋ u nimballi dı keŋ tuŋi. Die ba zie wo yeŋ me ta tuŋ vuonj dı u wa wa aŋ ba balı wia.

⁴⁷ Die wia vuonj wonyi die dı balı wa dı, “Daansi ye, fu naa aŋaŋ fu nimballi zie yeŋ me ta yaala ba aŋaŋ fu balı wia.”

⁴⁸ Yisa die dı yinŋji a baari, “Mınıa yine n naa? Mınıa yine n nimballi?” ⁴⁹ Womi u nagı u nuun a duŋ u kuaŋandıusırıba ta baari, “Ye, n naa aŋaŋ n nimballi wunna. ⁵⁰ Dama vuodieke mana dı yinene wudieke n Chua Nmıŋ dı benne arızanna ma choti wunna u yine n nimbua aŋaŋ n taa aŋaŋ n naa.”

13

Bvbvritu nandagiŋ

(*Maki 4.1-9; Luki 8.4-8*)

¹ Dınıŋ daarı mi Yisa die dı nyuŋ tigiri me a ga mügıkpiürü chaaŋ a suŋ kalı mi dı u dagı.

² Ta daadamba die dı geline wo die faasi dala müŋ, die wia die u ga juu haarlı a kalı ka suŋ, ta die daadamba die dı zie mügıkpiürü kuanvari ma. ³ Die u nagı wa nandaga a balı ba wia pam dı, “Daa wonyi die haguña daanı kaanı a ga dı u buri u nyuŋburra. ⁴ Die u bürünana nyuŋburıkahä kuaŋ ma wa, atan die dı nan sieŋ me, nembisi

die dí keñ a dii he. ⁵ Ataŋ diaŋ die dí nan taŋ sikpen jigidieke tantí die dí kana ka faasi dala. Die nyiŋburíkaha die dí nyuŋ lagı lagı dama tantí die ka faasi dala wa wia, ⁶ ama die Ʉmíŋ die dí nyiŋ a faasi tva a mana die dí ko dama a dagırısı die ka suvnya die wia a mana die dí kpi. ⁷ Ta ataŋ diaŋ die dí nan haŋgɔcsı dagırısı ma, ta a mana die dí lagısı nyuŋ a buriŋ, ama haŋgɔcsısı die dí nyagı nyiŋburaha. ⁸ Ataŋ diaŋ die dí nan tıŋgban vıunıŋ ma die a mıŋŋı yi bie; ataŋ die yi bie kɔbıga kɔbıga ataŋ diaŋ baŋısı-yuaba yuaba atan diaŋ baŋısı-taa taa.”

⁹ Yisa die dí balı a kpatı ba dí, “Vuodieke mana dí yalla tıba u wumma.”

*Wudieke wia u yına nandaga
(Maki 4.10-12; Luki 8.9-10)*

¹⁰ Die wia die u kuaŋandıüsırıba die dí keñ u jigiŋ a pıası wa dí, “Bıa wia fu naga nandaga bala yıa ba?”

¹¹ Die u yinji a balı ba dí, “Nıniŋ nıŋ Ʉmíŋ yi nı sien dí nı summa wulobırıkıŋ wia yaa gamma u naarı wia ama banıŋ ba nıŋ u ka yı ba sien.

¹² Vuodieke dí sıbına Ʉmíŋ wia, wınuŋ u yenene a guta an u faası yallıma pam, ama vuodieke dí wone, u nan waarı bıta dieke u yalla gban.

¹³ Wudieke wia n nagınana nandaga a daga ba yiwo, ba daansa mıŋ ama ba ka yese, ta chısa a wumma, ama ba ka sıba a chıası. ¹⁴ Die wia Ʉmíŋ naazıa Azaya die dí balla wudieke wo keñ yi wusie ba wırı ma. Die u balı dí Ʉmíŋ baari, ‘Vuosisi gie nan seŋ wuŋ, ama ba kaaŋ dí sıba a chıası,

ba nan seŋ daansı ama ba kaan dı siba
jadieke ba yene wo chıası.

15 Dama vuosi gie yiaŋ ligiye mın̄
ta ba tıba diaŋ dı hagırı,
ta ba bı ligi ba nine,
dama ba ka yaala ba ye jaan,
ta ka bı yaala ba wuŋ wiŋ,
ta ka yaala ba yiaŋ yuori,
ta ka bı yaala ba vaa ba wubiatı an̄ n gbaan̄
ba.'

16 "Nıniŋ niŋ ni yaa sikpeŋ nansıŋ, dama ni
nine yese mın̄ ta ni tıba diaŋ dı wumma wıa.

17 Ama n balı ni wusie, Nmıŋ naazvalıŋ aŋan̄
vuodiekeomba die dı chıgınana Nmıŋ pam tıŋ
yaala ba ye jadieke ni yene wo ama ba ka yeke;
ta tıŋ bı yaala ba tıŋ wuŋ wudieke ni wunna wa
ama ba ka wuŋ ka.

Bvbvritu nandagırı chıan̄
(Maki 4.13-20; Luki 8.11-15)

18 "Nı wumma ta bugırı bvbvritu nandagırı
chıan̄. **19** Vuodieke dı keŋ wuŋ Nmıŋ naarı
wuvılaha gie ta ka siba a chıası, Sitaani

ŋaan̄ keŋ vuarı wa wudieke dı juune u suŋ
ma; die yine nyıŋbırı dieke dı nanna sieku
me. **20** Nyıŋbırı diekemba dı nanna tanjaalıka
sikpeku sıı siba vuodieke dı ŋaan̄ a wuŋ Nmıŋ
wıaha ta tuohe lagı lagı aŋan̄ suggıfıalıŋ; **21** ama

wıaha ka suvna ba suggı ma ta a yasa. Die wıa
wahala yaa mugisın̄ dı keŋ wıaha wıa, ba ŋaan̄
nagı wıaha a taan̄ bonyı. **22** Nyıŋbırı diekemba
dı nanna han̄goosı jigiri sıı siba vuodiekeomba dı
ŋaan̄ wuŋ Nmıŋ wıaha, ama ta tıŋgban̄ka gie

wahala aŋaŋ nyinti yaalŋu nyagi wiaha u wunna wa u suŋ ma, ta ka ka nyinna nyuŋnyuŋka. ²³ Ama nyiŋburi diekemba dian die dí nanna tuiŋbaŋ vuŋku ma sii siba vuodiekemba dí ḥaaana wunŋ wiaha ta siba a chias; ta nyiŋ nyuŋnyuŋka, a tan kɔbiŋa kɔbiŋa bataŋ dian baŋsi-yuaba yuaba bataŋ dian baŋsi-taa taa.”

Huutiti nandagiri wia

²⁴ Die Yisa dí bí a taaŋ ba nandagiŋ dí, “Nmiŋ naari sii siba daa wonyi die dí buriŋ zaaburivuna u kuaŋ ma. ²⁵ Ama yuŋ kaanu vuon mana die dí g̊vurinana u dataaŋ die dí ga a ga buri huuti a guti u zaaha ma ta yiŋŋi ga. ²⁶ Die zaaha die dí buriŋ a piili dí a yi sikpigile die huutiti dian die dí hagi.

²⁷ “Daa wa tuŋtuŋtiŋ die dí keŋ u jigiŋ a piası wa dí, ‘Jakusun, daa zaaburivuna die fu buri fu kuaŋ ma? Ama sia huutiti dí nyiŋ?’

²⁸ “Die u baari dí, ‘Dataaŋ wonyi yine die.’ Die ba piası wa ‘Yaala tì ga a vuu huutiti miŋ?’

²⁹ “U baari, ‘Aayı, dama ni a keŋ a vua huutiti ni nan guti a vuu zaaha atan. ³⁰ Die wia ni vaa zaaha aŋaŋ huutiti mana lagisi buriŋ a ga tuŋ gobiŋ saŋŋa. Saŋka mi n nan balı zaagobiribe; ni woliŋ vuu huutiti ta bɔbıha a huubɔba a juvha boliŋ; ta lagisi zaaha a nagıha a yi n napooti me.’”

Nyiŋburiŋ nandagiri

(Maki 4.30-32; Luki 13.18-19)

³¹ Yisa die dí bí a taaŋ ba nandagiŋ bıbra dí, “Nmiŋ naari sii siba kaŋmuniŋ biŋ daa dí nagina a ga buri u kuaŋ ma. ³² Ka yine

nyiŋburūka mana jabıŋ, ama ka keŋ bırıŋ ka yine vapögiti mana jakpıŋ. Ka ɳaaŋ bırıŋ wa tıuŋ ta nembisi keŋ yuga a tose ka chagısa ma.”

Dabötı nandagıri

(*Luki 13.20-21*)

³³ Yisa die dı bı a taanı ba nandagıŋ bıbra dı, “Nmıŋ naarı sıı sıba dabötı hęgv dı nagına a lagısı paanı zɔŋ dieke dı dala ma aŋ bu mana kʊŋ a yiri die wo.”

Nandagaha taanıŋ chıaŋ

(*Maki 4.33-34*)

³⁴ Yisa die taanı wa nandaga a bala wıaha gie mana mana a yi daadamba: Die v ka bala wıuŋ a yıa ba ta ka yi nandagıŋ. ³⁵ Die v yiwo naa amu Nmıŋ naazua wonyı die dı bala wudieke wo keŋ yi wusie, dı

“Maŋ a keŋ n bala wıuŋ n nan nagı nandaga a bali ba,

n nan bali ba wudieke mana die dı ləbirına a nyıŋ dvnıa dı piiline a keŋ tıgı jinne.”

Yisa die dı dagına huutiti nandagıri chıaŋ dene

³⁶ Die Yisa die dı va daadamba mi ta ga a juu tigidieke mi die v benne. Ta v kvaŋandlısırıba die dı keŋ v jıgiŋ a baarı, “Dagi tı huutiti nandagıri chıaŋ.”

³⁷ Ta v bali ba dı, “Manıŋ vuota Bıa yine vuodieke die dı bırına nyiŋburıvıunaha.

³⁸ Kvakı dıaŋ yine dvnıa, nyiŋburıvıunaha dıaŋ yine vuodieke dı benne Nmıŋ naarı ma, ta huutiti dıaŋ yine Sitaani vuosi. ³⁹ Dataa dieke dıaŋ dı bırına huutiti yine Sitaani; gobiku saŋka

dıaŋ yine dvnia kpatı saŋja, gogobiribe dıaŋ yine Nmıŋ malakasi.

40 "Sıba die ba lagısına huutiti a jvvhha bolibu die wo, die dı baa dı sımma dvnia kpatıŋ daraaŋ. **41** Manıŋ vuota Bua nan daansi tıŋ n malakasi aŋ ba ga vvarı a nyıŋ n naari ma vuodiekemba die dı yinene vuosi dı yie bıaŋ aŋaŋ vuobiati mana, **42** aŋ ba nagı ba a taan boliŋ me, mi ba nan dı kuma ta ɿeba ba nyına. **43** Ama saŋja mi ɿmıŋchıgırıba mana nan dı bie n Chua wa Nmıŋ naari ma a chaaŋ sıba ɿmıŋ dı chaannana die wo. Vuodieke dı yaa tıba u wımma.

Jadıŋ dieke die dı lobırına nandagırı wıa

44 "Nmıŋ naari sıı sıba jadıŋ dieke die dı gune tıŋgbaŋ ma vuon kvaŋ ma. Ta daa wınyı dı keŋ ye ke, a kpiarı tantı a ligi ke, ta ga aŋaŋ suggıfıalıŋ a ga nagı u yalla nyindieke mana a daa a yinŋni keŋ daa kvakı.

Nyieleen nandagırı

45 "Nmıŋ naari bı sıı sıba nyugidiiru dı dına dıdıa yaala nyielevına dı u daa. **46** Die u ga ye kaanı dı faasına vılna die u ga a ga nagı u nyinti mana a daa ta keŋ daa ka.

Zaasıŋ niŋ nandagırı

47 "Nmıŋ naari bı sıı sıba, zaasıŋ niŋ ba nagına a vige taan nyaan ma ka yigi zaasıŋ yiri yiri niŋ mana. **48** Ka suuline wo zaasıyigırıbe dı datı ka nyıŋ gaanı ma, a sıvıŋ kalı a lugı zaasıvılnaha a yi kparıŋ ma ama ta nagı zaasıbıatıti a vige taanı wa. **49** Naa dı baa dı

sümma duonia kpatinj daraan. Nmjn malakasi nan kej a lugi vuobiatiti a nyinj vuovluna ma,
50 ta nagi vuobiatiti a vigi taañ bolinj me. Mi ba
 nan dì kuma ta njoba ba nyina.”

Wuhala ajan wukvra wia

51 Die Yisa die dì piásı ba, “Nı sıba wıaha gie chıası mıñ?”

Die ba baari “Wa.”

52 Die u yinjji a balı ba, “Die wia, Nmjn mira dıdagırıv dieke mana dì bıgırınana n dagıku yaa gamma Nmjn naarı wia ta mıñjji sıba a chıası sıı sıba tiginj tiej dieke dì vuvarına nyinjhaala ajan nyinjkvra a nyinj u nyinti ma.”

Nazeriti vuosi die dì zetine Yisa die (Maki 6.1-6; Luki 4.16-30)

53 Yisa die dì taanna nandagaha gie a kpatı, die u nyinj mi **54** a yinjji a ga u gbañ gbañ u tıñ, mi die u ga daga vuosi Nmjn wia ba Nmjn jıamıñ juoñ me. Die u dagıku dì yi vuodiekkemba dì wınnana wa mamachi. Die ba piásı tañ dì, “Sıa u ye yıabu gie? Sıa u ye yiko ke gie a yie mamachi wıaha gie?” **55** “Daa kampınta wa bıva wa wondie? Daa u nuñ yine Meri, ta u nımballı dì yi Jemisi ajan Josefı ajan Simoni ajan Judasi? **56** Da u tamba benne gienhe wa? Sıa u ye genhe mana?” **57** Die wia die ba zeti wo. Yisa die dì balı a yı ba dì, “Ba yıa Nmjn naazva jılıma jıginj mana mana mıñ, ntaala u gbañ gbañ u tıñ ajan u gbañ gbañ u tiginj vuosi jıginj.” **58** Die u ka yi mamachi wia pam mi dama die ba ka yi wo yada wia.

14

*Jœn vuodieke die dì sînana vuosi Nymij
nyaabu kuvla wia*

(Maki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Saŋka mi naaŋ Herodi vuodieke die dì yine Galili naaŋ wa die dì wøŋ Yisa wia. ² Die u balı a yi u nyiŋkʊraha dì, “U seŋ yiwo Jœn vuodieke die dì sînana vuosisi Nymij nyaabu hagina kuŋ me, die wia u yallı hagırıbu mi a yie mamachi wia dene.”

³ Die Herodi die yi wa nuaŋ ba yigi Jœn a bɔbı wa ta nagı wa a yi dansarika suŋ, die u nimbua Filipi hɔgʊ Herodiasi wia die u yi die. ⁴ Dama Jœn die ḥaaŋ bala yia wa muiŋ dì, “Dì ka mu fu faari Herodiasi.” ⁵ Naan̄ Herodi die yaala u kuu Jœn, ta die chıga Juu vuosisi, dama die ba siba a baari Jœn die yiwo Nymij naazua.

⁶ Die ba mürün̄a naaŋ Herodi daa dieke die dì keŋ tıgı, u yi chaanti, ta Herodiasi hɔgvıla die dì keŋ sie daadamba mana nüŋja, die naaŋ Herodi suŋ die dì paalı fıalı, ⁷ die u yi wa nuaŋ a baari, “N huuŋya, n nan yi fu jadieke mana fu bala dì yaala.”

⁸ Die wia hɔgvıla wa nuŋ dì dagı wa jadieke u baan̄ pıasi, die u yiŋŋi ga bali naaŋ Herodi dì, “Gobi Jœn vuodieke die dì sînana vuosi Nymij nyaabu sikpeŋ a yi tasıŋ ma a keŋ yi muiŋ lele.”

⁹ Naan̄ wa suŋ die dì chuuŋsi, ama die u huuŋna daadamba nüŋja wia die u yi nuaŋ dì ba yi havvubike dì yaalala die wo. ¹⁰ Die wia die ba gobi Jœn sikpeŋ dansarika suŋ. ¹¹ Die ba chii sikpeku aŋan̄ tasıŋ a keŋ yi havvubike, ta

υ diaŋ dı chiike a ga yi υ nuŋ. ¹² Die Jɔɔn kuaŋandüsırıba die dı keŋ a nagı υ nyiŋbanjka a ga guu, ta die a ga a balı Yisa.

Die Yisa die dı yına dembisi tuse anu nyindiike dene

(Maki 6.30-44; Luki 9.10-17; Jɔɔn 6.1-14)

¹³ Die Yisa dı wunna Jɔɔn kubla wiaha die υ juu haarın a nyuŋ mi a ga jigidieke vuon dı wone. Die vuosisi dı wunna naa, die ba va ba tıgısı ta chuŋ nagısı a dı υ kuaŋ a ga υ jigiŋ. ¹⁴ Yisa die dı kenne nyunna haarıkı ma ta ye daadamba zɔɔlın die dı yigi wo pam, die υ gbaŋ vuodiekemba die dı yuaguna ba sʊŋ mana.

¹⁵ Jıŋmıŋ die dı tıgına, υ kuaŋandüsırıba die dı keŋ υ jigiŋ a balı dı, “Nmıŋ gbige nannıŋ mıŋ ta gien diaŋ dı yi haagıŋ; die wıa vaa vuotamba aŋ ba ga tıgibısısi a yaalı nyindiike a dii.”

¹⁶ Yisa die dı yinŋi a balı dı, “Ba ka mu ba ga. Nınuŋ nı gbaŋ gbaŋ nı yi ba jaan aŋ ba dii.”

¹⁷ Die ba baarı, “Paanu golime anu aŋaŋ zaasıtı ale nyına tı yallı gienा.”

¹⁸ Yisa die dı baarı, “Nı yaa ha a keŋ gienा.”

¹⁹ Die υ balı a yi vuotamba dı ba sʊŋ kala huutiti ma; ta die a nagı paanu golime anu wa aŋaŋ zaasıtı ale wo, a daansi ɿmıŋsikpeŋ ta die a pagı Nmıŋ. Die υ gbieri gbieri paanıısı a nagı ha a yi υ kuaŋandüsırıba, die ba nagı ha a yi vuosisi. ²⁰ Vuon mana dı dii ta tıalı tıalı. Die υ kuaŋandüsırıba die dı vaarı nyintıalıkahı a suuli kparısı ban aŋaŋ ale. ²¹ Vuodiekemba die dı dine die yiwo dembisi tuse anu, ama die ba ka bıısı hɔguba aŋaŋ ballı a gvtı.

*Yisa die dí chvnna nyaan sikpeñ wia
(Maki 6.45-52; Jɔɔn 6.15-21)*

²² Die Yisa die dí vaa u kvañandusırıba dí juu haariku a garısı a ga muçıkpurı mi wo chaaku, ta wıarı dí u taañ vuosisi añ ba kuli. ²³ Die u taanna vuosisi a kpatı wa, die u ga a jvalı kunkoginj dí u jvusi Nmıñ. Yuñ die dí ga tuğı ta u bie mi u nyuna ma; ²⁴ sañka gie ta haariku die bie wo saasaa muçıkpurı sunsun añañ sunsun nyaponjiku yaa ka döma dama bulögisınj die nıgınana ka.

²⁵ Yaa gamma kparaan kpañ sañja die Yisa die dí chvn nyaabu sikpeñ a keñ u kvañandusırıba jigiñ. ²⁶ Die ba yene wo u chvnnana nyaabu sikpeku ñmaamıñ die dí yigi be. Die ba baari, "Kogiñ wonde" ta faasi keesi.

²⁷ Ama Yisa dí balı wia a yi ba bonyı a baari, "Nı da vaa ñmaamıñ yalla nı, wo manıñ."

²⁸ Ta Piita dí baari, "N Yomutien dí yiwo fvnıñ fu vaa añ n chvn nyaabu sikpeñ a haari fu."

²⁹ Yisa dí baa, "Kiere." Naa chıan ma Piita die dí nyıñ haariku ma a piili chvn nyaabu sikpeñ a gara u jigiñ. ³⁰ Ama die u yene bulögisıbu dí faasına nıgi wa ñmaamıñ die dí yigi wo die u piili a sunna nyaabu chıan. Die u keesi a baari, "N Yomutien gbatı mıñ taan!"

³¹ Yisa die dí deerı nuuñ a yigi wo bonyı ta baari, "Fvnıñ yada dí kana ka dala vuoke gie, bie yine fu chıılı?"

³² Ba mana die dí juu haariku sun die bulögisıbu die dí nan. ³³ Ta vuodieke dí benne

haariku svə̄ die d̄i kej gbirigi a jiama Yisa ta baari, "Wusie, sen yiwo N̄m̄iñ Bua."

Yisa die d̄i gbaannana Genezariti yvaḡitielin dene

(Maki 6.53-56)

³⁴ Die ba garisi mugukpiiri a kej Genezariti t̄ngbanj ma, ³⁵ mi vuosi die d̄i m̄iñji Yisa. Die wia die ba muvh a yi vuosi mana, ta ba chii vuodiekemba mana die d̄i yvaḡina a kej u jiginj. ³⁶ Die ba jv̄osí wa d̄i u ko a vaa vuodiekemba d̄i yvaḡina wa ko a gb̄i u jayekiri kvañuñ; die vuodiekemba mana die d̄i gb̄ina ka wa die ye wo gbaaniñ.

15

Ba ch̄oç̄jkuvulij daginj wia

(Maki 7.1-13)

¹ Womi Farasisi batañ ajanj miraha didagiriba die d̄i nyuñ Jerusalemi a kej Yisa jiginj a piásı wa d̄i, ² "D̄i yiwo lalia fu kvañanduisiriba d̄i ka d̄usa ti ch̄oç̄jkuvuliba die d̄i dagina die wo? Ba ka n̄ita ba nuusi ta die."

³ Yisa die d̄i yinjji a piásı ba, "Ta d̄i yiwo lalia n̄unij n̄i zeti N̄m̄iñ miraha ta d̄i n̄i ch̄oç̄jkuvuliba dagiku? ⁴ N̄m̄iñ die baari, 'Yima fu chua ajanj fu naa jilima' ta 'Vuodieke mana d̄i a kej zia u ch̄oç̄j yaa u nuñ mu ba kuu wa.' ⁵ Ama n̄i daga a baari d̄i vuon d̄i a kej a yallı jadieke u baanj nan nagı a sunjji u nuñ yaa u ch̄oç̄j ta baari d̄i 'Nyinti gie b̄iruñ wa N̄m̄iñ suti'; ⁶ ka ka b̄i yiwo mugisij d̄i u yima ba jilima ta yi ba jaanj. Naa n̄i zeti N̄m̄iñ miraha ta d̄i n̄i gbañ gbañ n̄i daginj.

7 Niniŋ gigaantiba gie! Nmiŋ naazua Azaya die yaa wusie die u bala ni wia die. Die Nmiŋ baari dí

8 “Vuosi gie yia miŋ jilima ajan ba nua,
ama ba suggit dí bie saasaa ajan miŋ.

9 Ba jama miŋ wa yori
dama ba daga vuosi vuota mura siba a yiwo maniŋ n mura.”

*Jadieke dí benne vuota suŋ ma wia
(Maki 7.14-23)*

10 Womi Yisa die dí wa krikpaaku a keŋ u jigiŋ a bala yi ba, “Ní wumma ta summa a chias!

11 Da jadieke dí junene vuota nuaŋ ma yinene wo díginti Nmiŋ jigiŋ ama jadieke dí nyinana u nuaŋ ma yinene wo díginti Nmiŋ jigiŋ.”

12 Womi u kvaŋandusiriba dí keŋ u jigiŋ a piásı wa dí, “Fu siba a baari Farasisi vuosisi dí wunna fu baliku ba ju wa sinyuriŋ?”

13 U die dí yinji a balı ba, “Tui dieke mana n Chooŋ dieke dí benne arızanna ma dí kana ka suuye sie ba keŋ vuuka a taaŋ. **14** Die wia vaa ba aŋ ba ga dama ba sii siba yısı ta data taŋ. Yui dí a keŋ data u chanchaan sie ba mana nan guolin me.”

15 Piita die yinji a baari: “Dagi ti nandagiri gie chiaŋ.”

16 Yisa die dí yinji a balı ba dí, “Ní gbaŋ ni ka siba n wubalika gie chias? **17** Ni ka siba a baari jadieke mana dí junene vuota nuaŋ ma gara u nyuuti ma ta daaga u nyiŋgbaniŋ a nyina? **18** Ama wudiekemba vuota dí balala u nuaŋ ma nyina u suŋ, die yinene vuota díginti.

19 Dama vuota suŋ ma suŋanyilibati dı nyuna, siba vuota kʊvʊla, daakpana aŋaŋ hɔgukpana yaalıŋ, aŋaŋ gaarıŋ aŋaŋ ɻmınchıbısı aŋaŋ kuagaarıŋ. **20** Genhe yinene vuota dıgıntı; ama da nuudıgıntı dile yinene vuota dıgıntı.”

*Hɔgʊ wʊnyɪ die dɪ yine Yisa yada wɪa
(Maki 7.24-30)*

21 Yisa die dı nyuŋ mi a ga Taya aŋaŋ Sidoni tıŋgban̄ chaan̄. **22** Die wɪa Keenani hɔgʊ wʊnyɪ die dı benne mi chaaku die dı keŋ Yisa jigiŋ a wa wa dı, “N Yomutieŋ Davidi haagıŋ chıgı mıŋ zoɔlıŋ! Jımbıaŋ yalla n havuubın̄, dı a paalı a mugisi wo pam.”

23 Ama Yisa die ka balı wıuŋ mana a yi wa. Die u kuaŋandıusırıba die dı keŋ u jigiŋ a balı wa dı u yagi wa; dama u dı tı mıŋ a yie watı.

24 Womi Yisa die dı yiŋŋi balı ba dı, “Izara vuodiekemba dı sına siba yii diekemba dı bana, banıŋ ba jigiŋ nyuna ɻmıŋ dı tuŋ mıŋ.”

25 Ta hɔgʊ wa die dı a keŋ a gbirigi Yisa nıŋŋa a baarı, “N Yomutieŋ, suŋŋi mıŋ!”

26 Yisa die dı yiŋŋi a baarı, “Dı ka mu dı vuon̄ nagı ballıbısı nyindiike a yi gbaası.”

27 Die wɪa hɔgʊ wa die dı yiŋŋi a baarı, “N Yomutieŋ ka yiwo wusie, ama gbaaŋ diekemba dı duana ba tien̄ nıŋŋa ɻaaŋ nagı nyindiike chɔčta dieke dı nannana u nıŋŋa a die.”

28 Naa chıaŋ wɪa Yisa die dı balı wa, “Yiwo hɔgʊ dieke yada dı dala! Fu yaalala jadieke wo nan yi a yi fu.” Lele womi u hɔgvıla wa dı ye alaafıa.

Yisa die dı gbaanna vuosi pam dene

²⁹ Yisa die dì nyinj mi a ga Galili mvgikpiürü chaanj. Die a jvali a kalı kunkogin me. ³⁰ Ta kpíkpaanj die dì a keñ v jigiñ añañ gibilisi añañ yuñsi añañ gbarigisi añañ gaantüñ añañ vuodiekiemba mana dì yuagina yuagüñ yiri yiri mana a nagı ba duan v nyinjña; die v gbaanj ba. ³¹ Kpíkpaaku die dì yene ta gaantiba balı wia, ta gbarigisi dì chunj, ta gibilisi dì ye alaafua, yuñsi dì yese wo die dì yi be mamachi. Die ba bürü Izara vuosi N̄mij.

Yisa die dì yina dembisi tuse anuasa nyindiike dene
(Maki 8.1-10)

³² Yisa die dì wa v kuañandüsüruba a keñ v jigiñ a baari dì, “Zooñj yigi miñ miñ añañ vuosi gie wia, dama ba bie wo n jigiñ daraa ataa, ta lele ba wo jaanj ba baanj dii. N ka yaala n vaa ba kuli ta ka yi ba nyindiike, dama ba nan keñ chaa sieñ me.”

³³ U kuañandüsüruba dì piası wa, “Sia ti nan ye nyindiike haagırı gie me a yi kpíkpaaku gie?”

³⁴ Yisa die dì piası ba, “Paanüsü aňmia ni yallı?”

Ba baari, “Paanüsü golime ayüpçyi añañ zaasibisi bitä.”

³⁵ Naa chiañ wia Yisa die dì yi kpíkpaaku nuanj dì ba suunj kala tñgbanj. ³⁶ Die v nagı paanu golime ayüpçyi wa añañ zaasibisisı a bürü N̄mij ta die gbieri gbieri he a nagı ha a yi v kuañandüsüruba die ba nagıha a yi vuosisi. ³⁷ Die ba mana dì dii ta tialı tialı. U kuañandüsüruba die dì vaari nyintialıkaha a suuli kparısı ayüpçyi. ³⁸ Die dembiñ diekemba

die dí dine wo die yiwo vuosi tuse anusa, ama die ba ka bisi hoguba ajan balli.

³⁹ Die Yisa dí wa a taan krikpaaku ta die juu haarij a ga Magadani tñgban chaan ma.

16

*Die ba yaalala ba ye mamachi wia dene
(Maki 8.11-13; Luki 12.54-56)*

¹ Die Farasisi ajan Sadusisi vuosi bataan die dí kenj Yisa jigiñ. Die ba yaala ba yigi wo miñ, die chian ma die ba piastí wa dí u yi mamachi wuiñ a yi ba an ka dagi siba Nmij die zie wo u kuanj.

² Ama die u yinji a balí dí, ‘Nuumara dí kenj njiminti juminti ni njaan baari, ‘Soriñ jigiri nan dí viuna.’ ³ Ta sukuleelinj diañ nuumara dí kenj njiminti ta bi sibi ni njaan baari, ‘Nuiñ baa ka nuiñ miñ.’ Ni nan biajri a daansi nuumara ta balí wudieke dí balla ka yi ama ni kaañ dí siba wudieke dí yinene lele chias! ⁴ Niniñ, lele vuosi ni yiwo vuobiati ta ka disa Nmij, ni yaala ni ye wo mamachi wuiñ; ama n kaañ woi yi wiñ a yi ni; ama mamachi dieke nyuna n baan nan nagi a yi ni yiwo Jona mamachi ka.’’

Die u balla die a yi ba, ta die ga ta va ba.

*Farasisi ajan Sadusisi dabotí wia
(Maki 8.14-21)*

⁵ Die Yisa ajan u kuanjandiusiriba die dí gasina mugikpiuri a ga mi wo chaaku, die u kuanjandiusiriba die dí daan ta ka nagi paanu.

⁶ Yisa die dí balí a yi ba, ‘Ni simma Farasisi ajan Sadusisi dabotí wia.’ ⁷ Die ba a bala a yia tan a

baari, "Dı yiwo tı kana ka nagı paanu wıa u bala die wo."

⁸ Yisa die dı mıñjına ba balala wudieke wo die u pıası ba, "Nıñıñ vuodiekeomba nı yada dı kana ka dala, bıa nı bala yıa taŋ nı wone paanu wa? ⁹ Nı ye ka sıba ka chıan? Nı ka tınsı die n nagına paanu golime anı a yı dembisi tuse anı wa? Die kparısı anjmıa die nı vaarı nyintıalıkhaha a suuli? ¹⁰ Ta die n nagı paanu golime ayıpoyı a yı dembisi tuse anısa wa, kparısı anjmıa die nı vaarı? ¹¹ Bıa yine nı yile dı paanu wıa maŋ bala nı? 'Nı sımma Farasisi anjan Sadusisi dabotı wıa!'"

¹² Die ba wa a sıba a baari dı u ka bala ba dı ba sımma yaa gamma dabotı dieke ba yalla a yıa paanu svıŋ ama dı ba sımma Farasisi anjan Sadusisi dagıñ wıa.

Piita dı bala wukpiuma yaa gamma Yisa madene

(*Maki 8.27-30; Luki 9.18-21*)

¹³ Yisa die dı ga Siisiria Filipi tıñ chaaŋ, die u pıası u kvaŋandıüsırıba dı, "Mınıa vuosisi dı baari manıñ vuota Bıa wa yiye?"

¹⁴ Die ba baari, "Bataŋ baari yiwo Jęcon vuodieke die dı sıñana vuosisi Nmıñ nyaabu, bataŋ diaŋ baari yiwo Elaja ta bataŋ diaŋ dı baari yiwo Jerimaya yaa Nmıñ naazvalıba wonyı die dı benne kvrıñ ma wa."

¹⁵ Ta u pıası ba, "Ta nıñıñ mınıa nı baari n yiye?"

¹⁶ Womi Simoni Piita dı baari, "Fı yine miivoltien Nmıñ Bıa Masia wa, vuodieke u vvarına."

¹⁷ Yisa die dì yiññi a balì wa, “Funùj Simoni, Jona bua, svigifialuñ bemme fu ma, dama daa vuota yuori wiari gie a dagì fu ama dì yiwo n Chua Nmìñ dieke dì benne arizanna ma wa.

¹⁸ N bala fu, funùj fu yiwo Piita* ta tanjaalika gie sikpenj mañ nan nagì n vuosi zien, ta kuñ gbañ kaanj bìagì a nyàññi ba. ¹⁹ N nan yi fu Nmìñ naari sanvañ safibie; die wià jadieke mana fu baari dì chvàri tìngbanjka gie me die gbañ gbañ jaabù nan dì chvàri arizanna ma; ta jadieke mana fu baari ka ka chvàri tìngbanjka gie me, die gbañ gbañ jaabù kaanj dì chvàri arizanna ma.”

²⁰ Womi Yisa die dì kpaanj u kvañandusuriba ajanj nüñjmìna dì ba da keñ balì vuonj dì u yine Masia wa.

*Yisa die dì bala u wahala ajanj u kuñ wià dene
(Maki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)*

²¹ A nyùñ sañka mi yaa gamma, Yisa die dì piili a bala a yuore u kvañandusuriba dì, “Sie n ga Jerusalemi a ga dii wahala a nyùñ tìka nyìñkuraha ajanj Nmìñ kíkaabituba nyìñkuraha ajanj mìraha dìdagiriba nuusi me. Ba nan kuv müñ ama daraa ataa daraanj Nmìñ nan hagi müñ a nyùñ kuñ me.”

²² Piita die dì nagì wa a nyùñ lugùñ a piili a galima wa a baari dì, “N Yòmvtien, Nmìñ da vaa die yi. Naa kaanj daanj yi fu.”

²³ Yisa die dì yiññi a balì a yi Piita, “Funùj Sitaani wa gie hagi gie ta va müñ. Yiwo

* **16:18** 16.18 Piita chiañ yiwo tanj.

tanġbiñkiñ n sien me dama fu suñanyilehe gie yiwo vuota suñanyile ama daa N̄miñ.”

24 Womí u balí a yi u kvañandüsürüba dí, “Vuodieke mana dí yaala u dia n kvañ, sie u zeti u gbañ a nagí u dagaríkun a dia miñ. **25** Dama vuodieke niñ mana dí kana ka saagıya dí u nagí u miivoli a yi miñ nan waari ka, ama vuodieke niñ mana dí keñ waari u miivoli n wia wuñiñ niñ nan daansi ye ke. **26** Bia vuota dí baa u ye, u yallí duñia nyinti mana ta waari u miivoli, bia nyvarí u baa u ye? Vuon nan bıagı nagí jaan a daa u miivoli? **27** Dama maniñ vuota Bua baa n yiñji keñ miñ ajan n Chua N̄miñ hagırıñ, ajan u malakasi, ta sañja mi n nan tuñ vuon mana yaa gamma u tunna die. **28** Wusie marj bala ni, vuosi batañ bie gie ba kaañ kpi sie ba keñ ye maniñ vuota Bua naari diile sañja.”

17

Yisa nyiñgbanuñ tarigun wia (Maki 9.2-13; Luki 9.28-36)

1 Daraa ayuaba kvañ chaañ die Yisa die dí nagí Piita, ajan Jemisi ajan u nimbua J̄oñ, a yaa ba ga jvali tanjbırıñkiñ sikpeñ me, ba nyuna. **2** Womí u nyiñgbanuñ die dí tarigı ba nuñja. U nine dí chaañ siba ñmuñ ta u nyiñyeeke dí yianti siba chaanuñ. **3** Ta ba ye Mosisi ajan Elaja dí nyinna bonyı ba jigiñ a bala wia ajan Yisa. **4** Die wia Piita die dí balí a yi Yisa dí, “N Yomutieñ dí viuna tı benne giena. Fu tuñ nan saagı, n tuñ nan kpii viisi ataa giena, ta kaanı fu jaan, ta kaanı yi Mosisi jaan ta kaanı diañ dí yi Elaja jaan.”

5 Die Piita die dì yene ko bala wiaha, nüñmaayialuñ dì keñ ligi be, ta lölüñ dì nyuñ nüñmaaku ma a baari, "N Buachoti wunna, u ma n suñ dì paalı a fialı, ni wumma a yuma wa."

6 Die u kuañandüsürüba die dì wunna lölükü die ñmaamij dì faasi a yigi be, die ba gbirigi tñgbanj. **7** Yisa die dì keñ ba jigin a gbi gbi ba ta baari, "Ni hagi zie. Da ni chigima ñmaamij."

8 Die wia die ba kötü ba sikpigile a daansı ta ka ye vuon mi, sie Yisa nyüna ma.

9 Die ba nyünna tanı ma a keñ suvna wa, Yisa die dì kpaañ ba dì, "Ni sümma ni keñ a balı vuon ni yene wudieke wo, a ga tugı sañja dieke manij Vuota Buña dì balla u hagi kuñ me."

10 Die u kuañandüsürüba die dì pıası wa dì, "Bia wia mıraha dıdagırıba dì baari dì sie Elaja wolin keñ Masia ma?"

11 Die u yinji a balı dì, "Ka yiwo wusie dì sie Elaja wolin keñ, amu u wonsı wüñ mana a müñji zieñ. **12** Ama manij n bala ni dì, Elaja wɔñ keñ müñ ama ta vuosi dì ka müñji wa, ta yi wo yɔrı yɔrı die ba yaalala die wo. Die gbanj gbañ ba nan yi manij vuota Buña aŋ n dii wahala ba nuusi me."

13 Womí u kuañandüsürüba die dì müñji a baari Jœn dieke die dì sınana vuosi Nymij nyaabu wia u bala die.

*Yisa die dì vvarına jimbıaŋ dembiŋ ma dene
(Maki 9.14-29; Luki 9.37-43a)*

14 Die Yisa aŋaŋ u kuañandüsürüba bataa wa dì yinjine a ga kpıkpaaku jigiri daa wonyı die dì keñ a gbirigi Yisa nüñja, **15** a baari, "N Yɔmütienj

chig̊i n bua dembike gie zɔ̄lun̊, dama u yiwo kpenkpennant̊, die d̊i paal̊i a mugisi wo a yi u nanna bolin̊ me yaa nyaan̊ s̊uŋ̊ daan̊ mana.
16 Maŋ̊ yaa wa keŋ̊ fu kvaŋ̊andisiriba jigin̊, ama die ba ka biaŋ̊i a gbaan̊ wa.”

17 Yisa d̊i yin̊ji a bal̊i ba, “Nun̊uŋ̊ lele vuosi gie d̊i wone yada ta b̊i yi vuodiekiemba d̊i kana ka d̊usa N̊muŋ̊, n̊i yaala n bemme n̊i jigin̊ a ga tuŋ̊i saŋ̊ja b̊ia? N̊i yaala n yaa wa suguru aŋ̊aj̊ n̊i a ga tuŋ̊i saŋ̊ja b̊ia? N̊i yaa bua wa a keŋ̊ gien̊a.”
18 Yisa die d̊i nat̊i j̊imb̊iak̊u die ka nyuŋ̊ bua wa ma, die bua wa d̊i ye a laaf̊ia lele wom̊i.

19 Ka kvaŋ̊ chaŋ̊ die Yisa kvaŋ̊andisiriba die d̊i keŋ̊ u jigin̊ a piasi wa, “B̊ia wia t̊i ka biaŋ̊i a yag̊i j̊imb̊iak̊u?”

20 Die u yin̊ji a bal̊i ba, “D̊i yiwo n̊i yada d̊i kana ka dala wia. Wusie maŋ̊ bala n̊i, n̊i yi N̊muŋ̊ yada ka dala s̊iba kaŋ̊muŋ̊ biŋ̊, n̊i nan̊ biaŋ̊i a bal̊i yi tan̊i gie ‘Vuŋ̊ a nyuŋ̊ gien̊a a ga nan̊ mi aŋ̊ ka vuŋ̊’; n̊i nan̊ biaŋ̊i yi jaan̊ mana. **21** ((Ama j̊imb̊iaŋ̊ s̊iba naa, n̊i kaan̊ biaŋ̊i a yag̊i sie n̊i b̊oba nuŋ̊ta juŋ̊sa N̊muŋ̊.))”

*Yisa die b̊i bal̊i u kumbu wia
(Maki 9.30-32; Luki 9.43b-45)*

22 Die Yisa kvaŋ̊andisiriba mana die d̊i lagisina Galili mi, die u bal̊i a yi ba d̊i, “Ba nan̊ nag̊i manuŋ̊ Vuota Buŋ̊a a yi vuosi nuusi me **23** aŋ̊ ba kuv̊ muŋ̊ ama daraa ataa daraan̊ n nan̊ hagi kumbu me.”

Die u kvaŋ̊andisiriba s̊ug̊it̊i die d̊i paal̊i a ch̊uvs̊i.

N̊muŋ̊ j̊iamuŋ̊ juokpeŋ̊kpiuk̊u lampo tumuŋ̊ wia

24 Die Yisa aŋaŋ u kvaŋandusiriba die dí gana Kapeñomi, Nmíŋ juokpeñkpuč lampotuosiribe dí keŋ Piita jigiŋ a piásı dí, “Dídagíru wa tune Nmíŋ jíamíŋ juokpeñkpuč lampoke miŋ?”

25 Ta Piita die dí baari, wa, u tune miŋ. Piita die dí gana a juu tigiri me die Yisa die wolin balı wıaha, ta piásı wa dí, “Simoni lalıa fu yile? Ba mba tunene lampo a yía tıŋgbančka gie naakpıuma ha? Tıŋgbančka vuosi yaa chaanıŋ?”

26 Ta u yiŋŋi a baari “Chaanıŋ.”

Yisa die dí yiŋŋi a baari, “Dí mu miŋ, dí dagı sıba tıŋgbančka vuosi ka mu dí ba tun. **27** Ama tı kana ka yaala tı chuvısi ba svıgıtı wıa, ga muvíkpuřı ma a ga taan kagontı ta datı zaası dieke fu wolinne a yigi, fu yuori ka nvaŋ nan ye ligire biŋ dieke dí baan nan bıagı a tuŋ manıŋ aŋaŋ fu ma; ta fu nagı ka a tuŋ be.”

18

*Mınia yine vuokpriŋ?
(Maki 9.33-37; Luki 9.46-48)*

1 Saŋka mi u kvaŋandusiriba die dí keŋ u jigiŋ a piásı wa dí, “Mınia yine vuokpriŋ Nmíŋ naarı ma?” **2** Die u wa buabır a vaa u zie ba nıŋja, **3** ta balı dí, “Wusie maŋ bala nı, vuodieke nıŋ dí kana ka tarıgi u berıŋ a sıı sıba buabır berıŋ, u kaaŋ wɔŋ juu Nmíŋ naarı ma. **4** Die wıa vuodieke nıŋ mana dí svıvna u gbaŋ tıŋgbanč sıba buabike gie, wıvıŋ u balla u yi vuokpriŋ Nmíŋ naarı ma. **5** Vuodieke diaŋ mana dí miŋjına a tuose buabike gie chanchaaŋ n saaŋ ma, miŋjı tuose miŋ miŋ.

*Magisun wia
(Maki 9.42-48; Luki 17.1-2)*

6 “Ballibé diekemba dí yine miñ yada wa gie, vuodieke dí yi ba yi biañ, ba tñj bøbí niñ a yi vnyie ta nagí wa taañ mugikpíri ma ta nyaabú dí dii wo dí tñj nan dí kpia. **7** Wubiañ nan dí beri tñjgbanika gie vuodieke dí gaanana ba chanchaalñ dí yie biañ wia. Magisun nan keñ ama wubiañ bie vuodieke dí yinene a kieñ vuosi mi wo.

8 “Dí yiwo fu nuuñ yaa fu nachigisun yinene fu yie tumbiatí die niñ fu gobike a vigi taañ. Dama dí kpia fu baañ nan dí yallí nuubalimun yaa nachigibalimun a juu miivoli dieke dí wone kpatí ma a tiañ fu baañ nan dí yallí nuusi mana añañ nachigisi mana ta Nmíñ nagí fu a vigi taañ boli dieke dí wone kpatun ma. **9** Dí bi yiwo fu nimbij diañ yinene fu tuma tumbiatí fu vvarika a vigi taañ dama dí kpia fu baañ nan juu miivoli dieke dí wone kpatun ma añañ nimbibalimun a tiañ fu baañ nan dí yallí nine ale ta Nmíñ nagí fu a taañ boli dieke dí wone kpatun ma.

*Yii diekemba dí bana nandagiri
(Luki 15.3-7)*

10 “Ní summa ní da keñ a daansı ballibisi gie wonyi ýori. Ama wusie mañ balí ní, ba malakasisi bie wo Nmíñ dieke dí benne arızanna ma jigiñ sañja mana. **11** ((Maniñ Vuota Bua keñye dí n keñ gbatí vuodieke dí bana wa a taañ.))

12 “Dü yi ta vuon dı yallı yiise kobia, ta kaanı dı bia, lalıa nı yile u nan yi? U nan vaa banısı-wayı anjan awayı wa a zien kunkogin sikpeñ ta yaalı jadieke dı bana wa. **13** Wusie maŋ balı nı, u keŋ ye ke u nan dı yallı suggitalıŋ yiibalıŋka gie wia a tianj yiise banısı-wayı anjan wayı dı kana ka baya wa. **14** Die gbaŋ gbaŋ nı Chooŋ Nmıŋ dieke dı benne arızanna ma wa dı ka yaala ballıbısı gie wonyı bia.

Tı chanchaalıŋ wubiatı nagı chaala wia

15 “Fu nımbua dı keŋ tuŋ fu bıaŋ, ga u jigiŋ saŋja dieke u benne u nyıluna ma a balı wa wudieke u yine. Dü yi u saagı u tunna die, nı bı yiwo nımballı bıbra die. **16** Ama u a keŋ ka yaala u wuŋ a yi fu, fu nagı vuobalımuŋ yaa vuosi bale a gvtı fu ma aŋ nı ga u jigiŋ, aŋ vuosi bale wo yaa bataa wa wuŋ wiarı ta yi fu siaratieliŋ. **17** U bı ka yaala u wuŋ a yi ba, fu balı a yi Nmıŋ jiamuŋ vuosi mana, dü yi u ka bı wuŋ a yi Nmıŋ jiamuŋ vuosisi, nı va wa aŋ u yi sıba vuodieke dı kana ka jiama Nmıŋ yaa lampotuosiru.

Chvara anjan jadieke dı kana ka chvari wia

18 “Wusie maŋ balı nı, jadieke dı baa dı chvari tıŋbaŋka gie me die gbaŋ gbaŋ nan dı chvari arızanna ma; ta jadieke dı kana ka chvari tıŋbaŋka gie me die gbaŋ gbaŋ jaabu kaaŋ dı chvari arızanna ma.

19 “N bı bala nı, nınuŋ nı vuosi bale dı yi nıabalımuŋ tıŋbaŋka gie me a juvsı n Chva Nmıŋ dieke dı benne arızanna ma jaan, u nan yi nı yaalala die a yi nı. **20** Dama jigidieke mana

vuosi bale yaa bataa dı lagısına n saaŋ ma, mi maŋ gvtı a bie ba sʊŋ.”

*Yɔ́mu dieke dı kana ka nagı chaa nandagırı
wıa*

²¹ Die Piita die dı keŋ Yisa jigiŋ a pıası wa, “N Yɔ́mvtieŋ, dı yi n nımbua dı yi mıŋ bıaŋ, buŋmıa maŋ baa n nagı a chaa wa? Buŋvropoyı?”

²² Yisa dı yinŋi a balı wa, “Aayı, daa buŋvropoyı ama baŋısı-yvropoyı jigiŋ ayvropoyı. ²³ Dama Nmıŋ naarı sıı sıba naaŋ wonyı dı wana v tigiŋ yɔ́nısı dı v bıası ba hamıŋ ligire dı mına die. ²⁴ Die v piiline a bıusa ba ba yaa daa wonyı a keŋ v jigiŋ, die v dı wo v hamıŋ ligire tuse tuse pam. ²⁵ Die v kaaŋ dı bıagı a tuŋ; naa chıaŋ ma naaŋ wa die dı a baari ba nagı wa aŋaŋ v hɔ́gu aŋaŋ v ballı aŋaŋ nyindiekemba v yalla mana a daa a keŋ tuŋ hanni. ²⁶ Ama yɔ́mu wa die dı gbirigi naaŋ wa nıŋja a juvsı wa a baari, ‘Dii suguru, n nan tuŋ fu jaan mana.’ ²⁷ Ta zɔ́clıŋ die dı yigi naaŋ wa die v nagı hanni a chaa wa, ta va v ga.

²⁸ “Womi yɔ́mu wa die dı nyıŋ a ga haarı v yɔ́mu chanchaaŋ die dı dine v hamıŋ ligire bıta, die v yigi v nyie ta balı wa, ‘Tuŋ mıŋ n hanni lele!’ ²⁹ V chanchaaka die dı a gbirigi v nıŋja a juvsı wa a baari, ‘Dii suguru n nan tuŋ fu!’ ³⁰ Ama ta die v zeti ta baari ba yigi wo a ga a yi dansarıka ma a ga tıgı saŋja dieke v baŋ nan tuŋ hanni. ³¹ Die v yɔ́mu chanchaalıba die dı yene die wo die ba svıgtı dı paalı chıvısi die ba ga balı ba naaŋ wa wudieke mana dı yine. ³² Naaŋ wa die dı wa wa v juu; v piili a zıa wa a baari dı, ‘Fınuŋ vuobiakı gie die n nagı hanni

dieke fu dinene a chaa fu miñ dama die juvsi miñ miñ. ³³ Dì tuñ mu fu chigü wa fu chanchaaka zöölüñ siba die n chigüna fu zöölüñ die wo gbañ gbañ.’ ³⁴ Die sınyıurıñ dì paala yallı naaŋ wa u nagı daa wa a yi dansarka sıñ dì u dii wahala a ga tuví sanja dieke u baan nan tuñ hanni mana.”

³⁵ Nandagırı gie kvañ chaaj die Yisa dì balı dì, “Dì yi fu ka nagı a chaa fu chanchaalıñ ajanç fu sıñ mana die gbañ gbañ n Chua Nmıñ dieke dì benne arızanna ma wa dì nan yi fu.”

19

Högü ajanç dembiñ tan̄ zetiñ wia (Maki 10.1-12)

¹ Die Yisa die dì balla wıaha a kpatı naa, u nyıñ Galili a ga Judia tıngbañ dieke dì benne Jıcdani mügırı chaaku. ² Ta kpikpaañ die dì dì u kvañ die u gbaañ vuodiekkemba dì yuagina mi.

³ Ta Farasisi batañ dì a keñ u jigiñ a yaala ba magısı wa, ta pıası wa, “Tı miraha yi sieñ dì dembiñ zeti u högü ta u ka yi wıñ miñ?”

⁴ Yisa die dì yıññi balı ba, “Nı ka karıñ Nmıñ gbañku dì bala die wo? Dì ‘Piiliku me, Nmıñ die naanna vuota, dembiñ ajanç högü, ⁵ ta baarı, Naa chıaŋ ma dembiñ ajanç högü nan va ba chıalıñ ajanç ba nıñlıñ ta faarı tan̄ ta ba vuosi bale wo lagıñ a yi nyıñgban̄ balımuñ.’ ⁶ Naa chıaŋ wıa ba ka bı yi vuosi bale, ba wa yiwo vuobalımuñ. Die wıa jadieke Nmıñ dì nagına a lagıñ tan̄, vuota ka mu u puoke.”

⁷ Die Farasisi die dì pıası wa, “Bıa wıa Mosisi die dì yi mira dì dembiñ dì a keñ a baa u zeti u

högʊ sie ʊ woliŋ a yi wa gbanıŋ a baari dı ʊ ka
bı yaala wa?”

⁸ Yisa die dı yinŋi a balı ba dı, “Nı tıba dı hagırına wıa die Mosisi die dı yi nı sieŋ dı nı nan bıagı a zeti nı hɔɔŋ. Ama piilikı me da die ka sıı.
⁹ Wusie manj bala nı, vuodieke mana dı keŋ zeti ʊ högʊ da daakpana tuvma wıa ta faari högʊ gaanj ʊ yiwo högukpana tuvma; ((ta vuodieke diaŋ dı faarına högʊ wa yiwo högukpana tuvma)).”

¹⁰ Ta ʊ kvaŋandıüsürüba die dı balı a yi wa dı, “Dı yiwo naa benne dembiŋ anjaŋ högʊ sunsunj die nıŋ dembiŋ dı ka faari högʊ dı kpıa.”

¹¹ U yinŋi balı ba dı, “Da vuonj mana baanj bıagı a tuo dagıku gie sie vuodiekkemba Nmıŋ dı yına ba sieŋ dı ba tuohe wo. ¹² Dama wıa pam chıaŋ ma dembisi bataŋ dı ka faara hɔɔŋ; bataŋ ba ɳaaŋ müri ba ta ba ka yi dembisi; bataŋ diaŋ vuota yine be die; ta bataŋ diaŋ Nmıŋ naari wıa ba zete; ama vuodieke dı nan bıagı a tuo dagıku gie, ʊ tuokey vıunıŋ.”

*Yisa die dı miŋjına a tuo ballıbısı dene
(Maki 10.13-16; Luki 18.15-17)*

¹³ Die vuosi bataŋ die dı chii ba ballı a keŋ Yisa jığın dı ʊ nagı ʊ nuusi a diisi ba ma ta juvsı Nmıŋ a yi ba ama die ʊ kvaŋandıüsürüba die dı nata ba. ¹⁴ Ta Yisa die dı balı a yi ba, “Nı vaa ballıbısısı keŋ n jığın ta nı da kagi ba sieŋ dama ba chanchaalıŋ sına Nmıŋ naari.”

¹⁵ Die ʊ nagı ʊ nuusi a diisi diisi ba ma ta die chıŋ ga.

*Dalvaki ligiretieŋ wıa
(Maki 10.17-31; Luki 18.18-30)*

16 Sañka mi dalvakinj wuṇy়i die dı kej Yisa jiginj a piásı wa dı, “Dıdagırı, lalıa maṇ nan yi ta ye miivoli dieke dı wone kpatuṇ?”

17 Yisa die dı yinjı a balı wa dı, “Bıa wıa fu piasa mıṇ wuwuṇa wıa? Vuobalumıṇ nyuṇa ma vıuṇ na; ama fu yaala fu ye miivoli dieke dı wone kpatuṇ fu dia mıraha.”

18 Ta daa wa die dı piásı Yisa, “Mırı bıaṇtı?” Ta u balı wa dı, “Da kej a kuv vuon; da kej a yaalı vuon hɔgv; da kej a gaarı; da kej a yi ȳmınchıbısi siaratien; **19** Yıma fu chua ajaṇ fu naa jılıma; ta chome fu chanchaaṇ sıba fu chone fu gbaṇ gbaṇ die wo.”

20 Ta dalvakırı die dı yinjı a balı wa, “N won a dı mıraha gie mana mıṇ. Wubıa bına a tıalı dı n yi a gvtı?”

21 Ta Yisa die dı a yinjı a balı wa dı, “Fu yaala fu bıruṇ vuovuṇuṇ wusie ga a ga nagı fu nyinti mana a daa ta nagı ligirehe a yi zɔɔlıntıielıṇ ta fu bıruṇ ligiretien arızanna ma, ta fu kej a dia n kuaṇ.”

22 Die dalvakırı dı wunna naa wa u suṇ dı chıvısi u chıvı ga, dama die u faası yiwo nyintitieṇ.

23 Naa chıaṇ ma Yisa die dı a balı u kuaṇandıüsırıba dı, “Wusie maṇ balı nı, dı nan dı tıa dı ligiretien juu Nmıṇ naarı ma. **24** N bala nı bıbra, dı nan yi mɔlı dı nyɔgını daagı garıyuṇ voruṇ ma a nyıṇ a tıaṇ ligiretien dı baan nan juu Nmıṇ naarı ma.”

25 Die ν kvaŋandusiriba die d \bar{u} w \bar{u} nna naa die d \bar{u} paal \bar{u} a yi be mamachi die ba p \bar{u} asa taŋ d \bar{u} , "M \bar{u} ni \bar{u} baŋ nan biaŋi a ye gbatitaanij?"

26 Die Yisa d \bar{u} k \bar{o} t \bar{u} ν sikpen a daans \bar{u} ba ta die bal \bar{u} yi ba d \bar{u} , "Vuota n \bar{u} ŋ jigiŋ d \bar{u} tua m \bar{u} ŋ, ama N \bar{u} m \bar{u} n \bar{u} ŋ nan biaŋi a yi jaŋ mana."

27 Die Piita die d \bar{u} yiŋŋi a bal \bar{u} wa d \bar{u} , "T \bar{u} niŋ n \bar{u} ŋ t \bar{u} va wa t \bar{u} nyinti mana ta keŋ d \bar{u} fu. Bia yine t \bar{u} nyɔvari?"

28 Yisa die d \bar{u} yiŋŋi a bal \bar{u} ba d \bar{u} , "Wusie maŋ bala n \bar{u} , saŋŋa dieke maniŋ vuota Buŋa d \bar{u} keŋ kal \bar{u} n naara gbant \bar{u} ma aŋaŋ hagiriŋ duŋnia haalik \bar{u} ma, n \bar{u} nŋ die d \bar{u} yine n kvaŋandusiriba diaŋ nan d \bar{u} kal \bar{u} naara gbant \bar{u} baŋ aŋaŋ ale mi a dii Izara buuriŋ baŋ aŋaŋ ale wo sariya. **29** Ta vuodieke mana d \bar{u} vana ν tigiŋ yaa ν nimbaliŋ yaa ν choɔŋ yaa ν nuŋ yaa ν ball \bar{u} yaa ν kvat \bar{u} n wia, ν nan daans \bar{u} ye a chanchaan kɔbiŋa kɔbiŋa, ta b \bar{i} ye miivoli dieke d \bar{u} wone kpatiŋ. **30** Ama vuosi pam die d \bar{u} wolinne a bie n \bar{u} nŋa nan wiari kuaŋ ta vuosi pam die d \bar{u} wiaria na kuaŋ nan tiaŋ n \bar{u} nŋa."

20

Tvntvntiŋ nandagiri

1 "N \bar{u} m \bar{u} naari s \bar{u} s \bar{u} ba tigiŋ tieŋ dieke d \bar{u} nyinna sukuleelinj a yaala vuosi d \bar{u} ν nag \bar{u} aŋ ba keŋ tuŋ ν kuaŋ ma. **2** Die w \bar{u} nŋ aŋaŋ ba die d \bar{u} a bal \bar{u} a zieŋ d \bar{u} ν nan tuŋ be d \bar{u} ndaar \bar{u} mi tune; die ba ga piili k \bar{u} raŋ. **3** Die d \bar{u} wa tuga hawa away \bar{u} saŋŋa, tigiŋ tieŋ wo d \bar{u} b \bar{i} nyiŋ a ga a ga ye vuosi bataŋ ba zene nyuŋŋi jigiŋ ta ka yie wiŋ

mana. ⁴ Ta u balı a yi ba, ‘Nı gbaŋ nı ga a ga tuŋ tuvma n kvaaku ma, ta n nan tuŋ nı tuŋ dieke dı muna.’ ⁵ Die wia die ba ga. Die dı tvgina agbaa saŋja die u bı yi die gbaŋ gbaŋ, ta agbaa die dı tıanna hawası ataa kvaŋ chaŋ, die u bı yi die gbaŋ gbaŋ. ⁶ Die dı wa tuga jıŋmın (agbaa kvaŋ chaŋ hawası anu wonde), die u bı a ga nyuvuk chaŋ a ye dembisi bataŋ dı zene mi ta ka tuma tuvmin mana. Die u pıası ba dı, ‘Bıa nı zie gieno yorı damvumıŋ ta ka yie wıuŋ?’ ⁷ Die ba yinji a balı wa dı, ‘Vuonj ka keŋ nagı tı dı tı ga tuŋ u tuvma.’ Die wia u balı ba, ‘Nı gbaŋ nı ga a ga tuŋ tuvma n kvaaku ma.’

⁸ “Die ȳmıŋ dı nanna, tigiritien wo dı wa u tuntuntuba jakvunı dı, ‘Ga wa tuntuntuba a tuŋ be ba tune, piili a nyıŋ vuodieiekemba dı kenne kvaaka a ga tvgı vuodieiekemba dı wolinne wo.’ ⁹ Ta u tuntuntu jakvunı die dı tuŋ vuodieiekemba dı wıarına kvaaka a keŋ wo dında daarı mi tune. ¹⁰ Die wia die dı kenne a tvgı vuodieiekemba dı kenne svkuleeliku, die ba yile dı ba tune nan dı dala ama die u tuŋ ba gbaŋ dında daarı mi tune. ¹¹ Die ba tuo ba ligirehe a kpatı die ba piili a vıvna ta galıma tigiritien wo, ¹² a baari, ‘Vuosi gie wıarı wa kvaŋ a keŋ kvaaku, agbaa kvaŋ hawası anu saŋja ta kva hawa balımuŋ, ama tınıŋ tı dine wahala a ga a gbalıgı a nyıŋ svkunı mana, ta ȳmınrı dı nıgı tı pam, ama tınıŋ aŋaŋ banıŋ dı lagısı a tuo tuŋ balımuŋ.’

¹³ “Die tigiritien wo dı yinji a balı ba wınyı, ‘N zıa, wımma, n ka nyırı nı, dama tı tuŋ balı zie mıŋ nı saagı dında daarı mi tune. ¹⁴ Die wia

nagi fu tuaŋ a ga tigiŋ. Maniŋ n yaala n tuŋ wo ni aŋaŋ vuodieke dì kenne kvaŋka bonyi. ¹⁵ N wo sieŋ dì n nagı n ligirehe a yi wudieke n yaalala? Yaa wa suggibian dama n kana ka muma wia?" "

¹⁶ Yisa die dì taanna nandagiri a kpati wa kvaŋ chaan̄ ta u balı ba dì, "Die wia vuodieiekemba dì benne kvaŋ nan dì bie niŋja ta vuodieiekemba dì benne niŋja wiarı kvaŋ."

*Yisa die dì bina balı u kuŋ wia bvtaa ma dene
(Maki 10.32-34; Luki 18.31-34)*

¹⁷ Die Yisa die dì jvalına a gara Jerusalemi, die u wa u kvaŋandusırıba baŋ aŋaŋ bale wo a nyiŋ lugıŋ a die a balı a yi ba. ¹⁸ "Nı wumma, tı jvalı a gara Jerusalemi ma, jigidieke ba balla ba nagı maniŋ vuota Buŋ a yi Nmıŋ kikaabitıba nyiŋkura aŋaŋ mıraha dıdagırıba nuusi me, aŋ ba dii n sarıya a baarı dı n chı̄vı̄sı̄ya amu ba kvu mıŋ, ¹⁹ ta nagı mıŋ a yi vuodieiekemba dì kana a ka yi Juu vuosi nuusi me aŋ ba vuari mıŋ fala, ta nıgi mıŋ aŋaŋ kpaasıŋ* ta kpaası mıŋ a diisi dagarıkı ma, aŋ n kpi ama a daraa ataa ma n nan hagi kuŋ me."

*Jemisi aŋaŋ Jı̄çen nuŋ die dì keŋ juvsı Yisa jakunŋ wia
(Maki 10.35-45)*

²⁰ Womi Zebedi högv die dì chii u ballı bale a keŋ Yisa jigiŋ, ta gbirigi u niŋja ta juvsı wa suŋŋiŋ.

²¹ Yisa die dì pıası wa dì, "Bıa fu yaala?" Die u yiŋji balı wa, "Yı mıŋ nuaŋ dì n ballı gie wunyi

* **20:19** 20.19 Ba kpaasaha die yaa kuuti aŋaŋ tana a nua ma.

nan daansi kalı fu nuudiigij chaaŋ ta wonyi dian fu nuugalı chaaŋ saŋja dieke fu keŋ dii fu naari.”

²² Ta Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Nı zı nı jvısınana jadieke. Nı nan bıagı a chii chiiti dieke n balla n chii wo?”

Die ba yiŋŋi a balı wa dı, “Wa, tı nan bıagı.”

²³ Yisa die dı balı a yi ba dı, “Wusie, nı nan chii chiiti dieke n bala n chii wo, ama n wo sieŋ dı n vuarı vuodiekeomba dı muna ba kala n nuudiigij aŋaŋ n nuugalı chaaŋ. Jigehe gie zie gbarı wa vuodiekeomba n Chva Nmıŋ gbaŋ gbaŋ die dı vuarına dı ba kala mi.”

²⁴ Die v kuaŋandıüsırı tıalıkaha die dı wınnna naa, die ba juı sınyıurıŋ a yi ba bale wo. ²⁵ Naa chıaŋ wia Yisa die dı wa ba mana a lagısı taŋ v jigiŋ a balı ba, “Nı gbaŋ nı sıba a baarı vuodiekeomba dı daansınana vuosi tıŋgbanjka gie me ıaaŋ daga wa ba gbaŋ ta nyıŋkvıraha dian ıaaŋ pıgılı wa ba vuosi aŋaŋ nıŋjmına.

²⁶ Ama nıniŋ die wo, nı sınsıŋ vuodieke dı yaala nyıŋkvırtı, sie v nagı v gbaŋ a bıriŋ wabu a tıma a yıma vuonı mana. ²⁷ Vuodieke dian dı bı yaala v bemme nıŋja, sie v nagı v gbaŋ a bıriŋ nı mana yomu, ²⁸ sıba manıŋ vuota Bıa dı sına die wo, dama n ka keŋye dı vuosi tıma a yıma mıŋ ama n keŋye dı n tıŋ yi vuosi, ta bı kpi a yi vuosi pam ye gbatıtaanıŋ.”

*Yisa die dı yuorine yısı bale nine dene
(Maki 10.46-52; Luki 18.35-43)*

²⁹ Die Yisa aŋaŋ v kuaŋandıüsırıba die dı nyınnana Jeriko me, die kpıkpaaŋ die dı dı Yisa kuaŋ. ³⁰ Ta yısı bale die dı kalı sieku nıaŋ a

wuŋ dı Yisa keŋ tıanna mıŋ, die wıa die ba piili a keese a baarı, “Tı Yomutien, naan Davidi haagıŋ chıgi tı zıołıŋ.”

³¹ Ama kpıkpaaķı die dı natı ba dı ba tarı watı, ama ta die ba wa a faası a keese, “Tı Yomutien, Davidi haagıŋ, chıgi tı zıołıŋ.”

³² Yisa die dı zie ta wa ba a keŋ pıası ba dı, “Bıa nı yaala n yi a yi nı?”

³³ Ba yınnı a balı wa, “Tı Yomutien, tı yaala fu yuori wo tı nine.”

³⁴ Ta zıołıŋ die dı yigi Yisa, ta u gbi gbi ba ninehe, die ba ninehe die dı yuori yuori, ta ba dı u kvaŋ.

21

*Yisa die dı june Jerusalemi ba bıra wa dene
(Maki 11.1-11; Luki 19.28-40; Jıɔn 12.12-19)*

¹ Die ba kenne a keŋ gbigi Jerusalemi ta keŋ Betifeji tıŋ, tıŋ dieke die dı benne kunkogıŋ dieke ba wasınana Olivi Tıısı Kunkogıŋ lugıŋ. Yisa die dı tıŋ u kvaŋandıſırıba bale dı ba ga nıŋja ² ta balı ba, “Nı gamma tıŋkpaŋka dı benne nı nıŋja, womi nı nan ye bonnuŋ dı bɔbına zie ta ka bıa dı zie mi; nı forisike a yaa ha a keŋ n jıgiŋ. ³ Dı yi ta vuon dı pıası nı wıŋ, nı balı wa, nı Yomutien yaalala ka, ta u nan vaa nı yaa ha keŋ.”

⁴ Wıaha gie mana die keŋ yi mıŋ sıba die Nmıŋ dı vana u naazualıba wuŋyı die dı balına die wo dı

⁵ “Nı balı Zayoni tıka vuosi dı,
‘Ye, nı naan wa kien nı jıgiŋ.

U yiwo vuodieke dı suvna u gbaŋ tıŋgbaŋ,
ta jvala boŋ dieke dı yi bonpolı.’ ”

⁶ Die u kvaŋjandıüsırıba die dı ga yi wudieke Yisa
die dı balla ba dı ba yi wo. ⁷ Die ba yaa bonuku
anajan ka bva a keŋ, a nagı ba nyinyeeke a diisi
a kvası ta Yisa dı jvalı. ⁸ Kpíkpaaku vuosi bataŋ
die dı nagı ba nyinyeeke a jatı sieku me, ta bataŋ
duŋ dı chia tısi naasi a jatı sieku me.

⁹ Ta kpíkpaan dieke dı benne u nıŋŋa anajan
vuodiekiemba dı benne u kvaŋ dı nata a baari,
“Hozaana!* Nı bürüma Davidi haagırı gie.

Nmıŋ yi alibarika a yi vuodieke dı kennene
u saaŋ ma.

Nı faası natıma hozaana ɳmıŋsikpeŋ.”

¹⁰ Die Yisa die dı gana a ga juu Jerusalemi,
tıka vuosi mana die dı hagi a zie a pıasa taŋ dı,
“Mınlı wvnna?”

¹¹ Kpíkpaaku die dı yiŋŋi balı ba dı, “Yisa,
vuodieke dı yine Nmıŋ naazua ta nyıŋ Nazeriti,
Galili tıŋgbaŋ ma wa.”

*Yisa die dı wvnsına Nmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpıku dene*

(Maki 11.15-19; Luki 19.45-48; Jooŋ 2.13-22)

¹² Ta Yisa die dı ga a juu Nmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpıku ma a yagı vuodiekiemba mana
die dı daanana anajan vuodiekiemba die dı yalla
nyinti a daa mi; die u kpanŋı vuodiekiemba dı
tarıgınana ligirehe teebulisi a bubi bubi anajan
vuodiekiemba die dı yalla ɳmarısı a daa wa
chıası a bubi, ¹³ ta die a balı ba dı, “Dı maagıya
Nmıŋ gbaŋku svıŋ dı wvniŋ Nmıŋ baari, ‘N tigiri

* **21:9** 21.9 Hozaana chıaŋ yiwo “Gbatı tı taŋ”.

gie nan dì wasa N̄m̄iŋ j̄w̄s̄iŋ j̄iḡiŋ' ama n̄in̄iŋ n̄i naḡi ka a b̄ir̄iŋ gaariŋ j̄iḡiŋ."

¹⁴ Die ȳis̄i aŋ̄aŋ̄ gbariḡisi die dì keŋ̄ u j̄iḡiŋ N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkpiŋku ma die u gbaaŋ̄ ba mana. ¹⁵ Ama die N̄m̄iŋ k̄ikaabit̄iba nȳiŋkuraha aŋ̄aŋ̄ m̄iraha d̄idaḡir̄iba die dì j̄iŋ̄ s̄inȳiřiŋ̄ die ba yene u yinene mamachi w̄iaha ta b̄i w̄uŋ̄ ballib̄is̄i dì nat̄inana N̄m̄iŋ j̄iam̄iŋ juokpeŋkpiŋku ma a baari, "Hozaana, n̄i b̄ir̄ima Davidi haaḡiri gie die wo!" ¹⁶ Die ba p̄ias̄i wa, "W̄uŋ̄ wudieke ba balala wa miŋ̄?" Ta u yiŋ̄ji a bal̄i ba, "Wa, ama dì maagiȳa N̄m̄iŋ gbaŋ̄ku suŋ̄ dì, 'Fu yine ballib̄is̄i aŋ̄aŋ̄ ballinyaal̄isi dì b̄ura fu v̄iun̄iŋ̄.' N̄i ye ka kar̄iŋ̄ w̄iaha gie N̄m̄iŋ gbaŋ̄ku suŋ̄?"

¹⁷ Yisa die dì va ba, ta nȳiŋ̄ t̄ika suŋ̄ a ga Betani, die a dua mi tuŋ̄ dì v̄oŋ̄.

Yisa die dì kana yi kinkam̄iŋ t̄ika dene

(Maki 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Tuŋ̄ die dì v̄uŋna sukvleelin̄ die u yiŋ̄ji a gara t̄ika suŋ̄, die k̄oŋ̄ die dì yall̄i wa. ¹⁹ Die u ye kinkam̄iŋ t̄iŋ̄ dì zene gbigi sieku n̄uaŋ̄ die u ga ka j̄iḡiŋ̄, ama die u ka ye jaan̄ mana ka sikpeŋ̄ sie vaati nȳuna ma. Na ch̄iaŋ̄ ma die u bal̄i yi t̄ika dì, "Kaaŋ̄ b̄i nȳiŋ̄ nȳiŋnȳiŋ̄ka!" Lele womi t̄ika mana die dì ko.

²⁰ U kvaŋ̄and̄is̄ir̄iba die dì yene naa wa die dì yi be mamachi. Die ba p̄ias̄a tan̄, "Lal̄ia kinkam̄iŋ t̄ika dì ko laḡi laḡi die?"

²¹ Yisa die dì yiŋ̄ji a bal̄i ba dì, "Wusie man̄ bala n̄i, d̄i yi n̄i yi N̄m̄iŋ yada ta ka ch̄iul̄ya n̄i nan̄ b̄iaŋ̄ a yi wudieke n̄ yine yi kinkam̄iŋ t̄ika

gie; daa genke nyūna ma, nī nan bīagī a balī yi kunkogiri gie dī, vvv a ga nan mugikpīrī ma aŋ ka seŋ yi. ²² Dī yi nī yi N̄mīn̄ yada nī nan ye jadieke mana nī jvūsūnāna a yaala.”

Vuosi bataŋ die dī piasina Yisa yaa gamma v yiko ke wia dene

(Maki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ Yisa die dī yinjī a keŋ juu N̄mīn̄ jiāmīn̄ juokpeŋkpīku ma, ta die daga vuosi N̄mīn̄ wīaha, die N̄mīn̄ kīkaabitūba nyūnkūraha aŋaŋ Juu vuosisi nyūnkūra die dī keŋ v jīgīn̄ a pīasī wa dī, “Bīa yiko fu yaa yie wīaha gie? Mūntā yūna fu yiko ke gie?”

²⁴ Ta Yisa dī yinjī a balī ba, “N̄ nan pīasī nī wūbalūmīn̄, dī yi nī bīagī a balī mīn̄ ka chīaŋ, n̄ nan balī nī yiko dieke a yalla a yie wīaha gie: ²⁵ Jōon̄ vuodieke die dī sīnāna vuosisi N̄mīn̄ nyaabū, N̄mīn̄ die yūna wa yiko yaa vuota?” Ba piili a nīga nīnhagīrīn̄ dī, “Bīa tī baa tī balī? Tī keŋ a baari ‘N̄mīn̄ jīgīn̄’, v̄ nan yinjī a balī tī dī, ‘Ta bīa wīa nī ka yi wo yada?’ ²⁶ Ama tī keŋ baari ka nyūŋ vuota jīgīn̄, tī chīga ḥīmaamīn̄ aŋaŋ wudieke kpīkpāaku dī baaŋ yi, dama vuon̄ mana die yi yada dī Jōon̄ seŋ yiwo N̄mīn̄ naazua.” ²⁷ Die wīa die ba yinjī a balī Yisa dī, “Tī ka sūba.” Die v̄ balī yi ba, “Die nīŋ n̄ kaaŋ balī nī vuodieke dī yūna mīn̄ yiko maŋ yaa yie tūsmaha gie.”

Daa wonyī ballī bale nandagīrī wīa

²⁸ A kwaŋ chaan̄ Yisa dī pīasī ba dī, “Lalīa nī yile yaa gamma wīarī gie? Daa wonyī die yalla ballī bale, ta die balī a yi jakūvūrī dī, ‘N̄ būa, ga

kvakv ma a tvej tvevma jinne.’ ²⁹ Bva wa die dì yinjji a balì wa, ‘N kaaj ga’ ama ka kvaaj chaaj v tarigì v svñanyile ta ga kvakv. ³⁰ Die chooj wa dì ga bvabike jigin a balì die gbaaj gbaaj a yi wa, v yinjji a balì dì, ‘N chua n nan ga’, ama die v ka gaya.” ³¹ Yisa die dì taanna nandagiri gie a kpatis die v piasì Nmij kikaabitiba nyiñkvraha ajañ Juu vuosisi nyiñkvraha dì, “Balli bale wo gie, ba jabia yine v chooj dì yaalala dene?”

Die ba yinjji a baari, “Jakuvuri.”

Yisa die dì balì a yi ba dì, “Wusie mañ bala ni, lampotuosiribe ajañ vuodiekekemba dì dvaga hogukpana yaa daakpana nan woliñ a juu Nmij naari ma ni ma. ³² Dama Jœon dieke die dì sunana vuosi Nmij nyaabu die kej ni jigin a dagi ni sieviñjkü ama die ni ka yi wo yada, ama lampotuosiribe ajañ hogukpana ajañ daakpana die dì yi wo yada. Die ni yene wiaha gie mana kvaaj chaaj, ni ka tarigì ni svñanyile ta yi wo yada.”

Tvntvntiba nandagiri (Maki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ Yisa die dì bì a balì ba, “Ni bì wuñ nandagiñ kaanì bìbra. Tigin tieñ wuñyi die benne a svuñ tui diekemba dì baaj nan nyiñ nyiñnyiñka v kvaaj ma, a nagì daatì a kpie giliñke, ta die a wuñsi vörñj, jigidieke ba baaj dì ñmuñ nyiñnyiñka nyaabu a yie, ta kpii viñj mi. Ta nagì kvakv a yi tvntvntiba nuusi me dì ba daansima. Dù yi a kej ñmìntì dì ba kpaa a yi wa ta kpaa ba tvaaj. Ka kvaaj chaaj die v dia a ga tij kaani. ³⁴ Die nyiñnyiñkaha kpaala sañja die dì kenne tvgì die

υ τυη υ γοησι dı ba ga τυнтұнтиба jigin a ga tuo υ тваң. ³⁵ Ama ta τυнтұнтиба dı yigi υ γοησиси a nıgi wonyı pam ta kuu wonyı ta taa wonyı diaj anaj tana. ³⁶ Daa wa dı bi τυη γοησи bataj a tıaj vuodiekemba υ wolinne a τυη wa, ta τυнтұнтиба dı yi be die gbaŋ gbaŋ. ³⁷ Kuaŋ kuaŋ chaaŋ υ τυη υ gbaŋ gbaŋ υ Buadembij. A baari, 'N sıba baari ba nan yi n bva wa jılıma.' ³⁸ Ama τυнтұнтиба die dı yene υ bva wa die ba balı yi tamba, 'U faari diiru wo wunna, ni vaa tı kuu wa ta nyinti bıriŋ tı sıutı!' ³⁹ Ta die ba yigi wo a nagı wa a nyuŋ kvaaku lugıŋ a kuu wa."

⁴⁰ Yisa die dı taanna nandagırı gie a kpatı die υ pıası ba, "Die wıa kvaaku tieŋ dı keŋ keŋ bıa υ baa υ yi τυнтұнтиба mi?"

⁴¹ Ba yinji balı wa dı, "U nan kuu banıŋ τυнтұмбıatı tielibe ta nagı kvaaku a yi vuogaası, vuodiekemba dı baan nan yi wa υ nyıñnyıñkahı tvaң a kpaala saŋja."

⁴² Yisa dı balı yi ba, "Ni ye ka kariŋ Nmıñ gbaŋku suŋ die dı maagına die wo? Dı maagıya dı

'Taŋ dieke mımıırıba die dı zetine ta baarı ba ka yaala ka wa
die dı yinji a keŋ yi gəngəŋyugırıŋ taŋ viunıŋ,

Nabidie Nmıñ yine die
ta a faası yi tı mamachi!'

⁴³ Die wıa Yisa die dı balı a yi ba, "Wusie maŋ balı ni, Nmıñ nan gbatı υ naari a nyuŋ ni jigin ta nagı a yi vuodiekemba dı baan nan vaa υ dii ka nyıvarı. ⁴⁴ ((Ama vuodieke dı nanna tanı gie

sikpen̄ nan ȳmabi ȳmabi ama vuodieke tanı dì kej̄ nan u sikpen̄ u nan nūn̄ nūn̄ siba zōn̄.)”

⁴⁵ Die N̄m̄iñ k̄ikaabitiba nyiñk̄uraha ajan̄ Farasisi die dì w̄unna nandagaha die ba miñji siba banij̄ ba wia Yisa die taan̄ nandaḡiri. ⁴⁶ Die ba yaala ba yigi wo, ama die ba ch̄iga kp̄ikpaaku ȳmaam̄iñ dama vuosi die yi yada a baari dì Yisa yiwo N̄m̄iñ naazv̄a.

22

H̄ogv̄ faariñ nandagiñ (Luki 14.15-24)

¹ Yisa die dì b̄i naḡi nandaga a bal̄ wia a yi vuosisi dì, ² “N̄m̄iñ naari s̄iñ siba naan̄ w̄onyi die dì w̄onsina h̄ogv̄haalv̄ banw̄ula dì u yi u b̄ua. ³ Ta die t̄uñ u ȳoñisi dì ba ga bal̄ vuodiekkemba u wone a posí wo dì ba kej̄ banw̄ulaka, ama die ba ka yaala ba kej̄. ⁴ Die u b̄i t̄uñ ȳoñisi batañ ta bal̄ ba dì, ‘N̄i gamma a ga bal̄ vuodiekkemba die n̄ wone a posí wo dì chaanti nyindiike yi siri miñ; n̄ w̄oñ k̄uv̄ narapç̄lka ajan̄ naara naruka ta a mana yi wo siri; die wia n̄i kej̄ a kej̄ dii banw̄ulaka chaanti!’ ⁵ Ama die u posine vuodiekkemba ba die ka t̄ogin̄ wa ta die ga ba t̄uñma jige; w̄onyi dì ga u k̄uañ, ta w̄onyi diañ dì ga u nyinti daala jigin̄ nyv̄on̄ ma, ⁶ ta batañ diañ die dì yigi u ȳoñisi a n̄iḡi n̄iḡi ba ta k̄uv̄ ba. ⁷ Die naan̄ wa dì j̄ui s̄inyüriñ pam; u t̄uñ u sojası ba ga k̄uv̄ vuokv̄ulaha ta j̄uv̄ ba t̄ika bolin̄. ⁸ A k̄uañ chaan̄ die naan̄ wa dì wa u ȳoñisi a bal̄ ba dì, ‘N̄ h̄ogv̄haalv̄ banw̄ulaka chaanti yi siri miñ, ama vuodiekkemba n̄ wone a posí

wo ka mu dı ba kej. ⁹ Die wia nı wa gamma tıka sunj siekpıuma ma, a wa vuodieke mana nı baaŋ nan tuoli dı ba kej a dii laalıku chaanti.' ¹⁰ Die u yçŋısısı dı nyıŋ ga siekpıuma ma, a ga wa vuodiekemba mana ba yene, vuovıuna aŋaŋ vuoblatı mana; ta die ba kej a suuli banwulaka tigiri me.

¹¹ "Ta Naanj wa die dı kej dı u daansı ye vuodiekiemba dı kenne banwulaka, die u ye daa wonyı dı benne vuosi sunsunj ta ka yeegi banwula nyinyyekee. ¹² Ta Naanj wa dı pıası wa, 'N zua yiwo lalıa a kej juu giena ta ka yeegi banwulaka nyinyyekee?' Ama daa wa die ka balı wıŋıŋ. ¹³ Womi naanj wa die dı balı yı u yçŋısısı, 'Ni bɔbı u nuusi aŋaŋ u nagısı a nagı wa a taanj yen me lımınj ma. Mi u nan dı kumta ta ıɔba nyına.' "

¹⁴ Yisa die dı taanna nandagırı a kpatı, u balı ba dı, "Nmıŋ wa wa vuosi pam, ama u nan vuari vuosi bıta."

Lampo tunıŋ wia
(Maki 12.13-17; Luki 20.20-26)

¹⁵ Die Farasisi vuosi die dı nyıŋ a ga a lagısı tamba a yaala sieti dı ba yigi Yisa aŋaŋ wɔpiasıka. ¹⁶ Die ba tıŋı ba kvaŋandıusırıba bataŋ aŋaŋ Herodi vuosi bataŋ Yisa jigiŋ. Die ba pıası wa dı, "Dıdagırı, tı sıba a baarı bala wusie, ta daga vuosi Nmıŋ sieti aŋaŋ wusie, ta ka tɔgıma vuosi, dama fu ka tɔgıma vuota dı sına die. ¹⁷ Die wia, balı tı, lalıa fu yile yaa gamma lampo tunıŋ wia? Tı mıraha yı sieŋ mıŋ dı tı

tumme lampo a yima Roma tñgbañ naañ wa Siiza yaa ti daa tumme?”

¹⁸ Ta Yisa die dí wóñ siba ba súñjanyilibiatı, die wia die u balı dí, “Nínúñ gigaantiba gie, bía ní yaala ní magısı miñ? ¹⁹ Ní nagı ligiribin dieke ní balla ní nagı a tuñ lampoke a dagı miñ.” Die ba yaa ligire bini a keñ yi wa, ²⁰ die u pıası ba dí, “Mınia nine chañ anjañ u saañ diisine ka ma die?”

²¹ Die ba yinji baarı, “Naan Siiza.” Die chiañ ma die Yisa die dí yinji a balı ba dí, “Die nıñ ní tuñ a yi naan Siiza jadieke dí yine u sıtı ta tuñ yi Nmıñ jadieke dí yine Nmıñ sıtı.” ²² Die ba wunna naa wa die dí yi be mamachi, die ba va wa ta ga.

*Kunti hagiñ wia
(Maki 12.18-27; Luki 20.27-40)*

²³ Dıñuñ daarı mi gbañ gbañ die Sadusi vuosi batañ die dí keñ Yisa jiñ. (Banuñ ba balala dí kunti kaañ hagi kun me.) ²⁴ Die a baarı, “Dıdagırı, Mosisi die balı dí dembiñ dí keñ faarı høgv ta kpi ta wo ballı, sie u nımbua faarı kpihøgv wa a müri ballı a yi vuodieke dí kpine wo. ²⁵ Die nımballı bayırçayı die benne. Die jakıvırı dí faarı høgv ta kpi ta wo ballı, ta u nımbua dí faarı kpihøgv wa. ²⁶ Die gbañ gbañ die dí yi u nımbua die dí diisine bule wo a yaa ga tuğrı vuodieke die dí diisine bıtaa wa, a yaa die a ga kpatı dembisi bayırçayı wa mana. ²⁷ Ka kuañ kuañ chañ høgv wa dıañ die dí kpi. ²⁸ Die wia, dıu yi ta kunti hagiñ daañ dí keñ tuğrı, mınia

hɔgu baar̄ yi wo? Dama ba mana die faar̄i wa m̄iŋ.”

²⁹ Yisa die d̄i yiŋji a bal̄i ba, “N̄i baya m̄iŋ, dama n̄i ka s̄iba N̄miŋ gbaŋku, ta b̄i ka s̄iba N̄miŋ d̄i yalla haḡirin̄ dene. ³⁰ Dama kunti d̄i keŋ hagi kuŋ me ba nan d̄i s̄iŋ s̄iba malakasi d̄i benne arizanna ma, ta hɔgu faariŋ aŋaŋ dembiŋ yall̄iŋ kaaŋ d̄i beri. ³¹ Yaa gamma kunti hagiŋ ma n̄i ye ka karui wudieke N̄miŋ d̄i bala a yi n̄i wa u gbaŋku ma? ³² D̄i ‘Maniŋ n̄ yine N̄miŋ dieke Abarahami aŋaŋ Aziki aŋaŋ Jakobu d̄i jiannana.’ Vuosi gie die kpiye m̄iŋ ama ba ye ko bie ba m̄isi ma dama N̄miŋ ka yi kunti N̄miŋ ama vuodiekiemba d̄i benne ba m̄isi ma?”

³³ Die kp̄ikpaaku d̄i wunna naa, die d̄i yi be mamachi aŋaŋ u dagiku.

*Miri dieke di tianna m̄iraha mana wia
(Maki 12.28-34; Luki 10.25-28)*

³⁴ Die Farasisi d̄i wunna d̄i Yisa nyiŋbal̄ikaha die nyaŋji Sadusisi die ba laḡisi tamba a ken̄.

³⁵ Ba wonyi die d̄i yine m̄iraha didaḡiru d̄i maḡisi wa aŋaŋ wupiasik̄iŋ d̄i, ³⁶ “D̄idaḡiru, miri b̄ia tianna m̄iraha mana?”

³⁷ Yisa die d̄i yiŋji a baari d̄i, “ ‘Chome fu Ȳomutien̄ Nabidie N̄miŋ aŋaŋ fu suŋ mana aŋaŋ fu haal̄iŋ mana aŋaŋ fu suŋanyile mana.’

³⁸ Genke yine miri dieke d̄i benne niŋja ta b̄i tiaŋ m̄iraha mana. ³⁹ Ta jadieke diaŋ d̄i diisine bule wo diaŋ b̄i yiwo niŋjm̄ina a gut̄i, ‘Chome fu chanchaan̄ s̄iba fu gbaŋ gbaŋ.’ ⁴⁰ Mosisi m̄iraha mana aŋaŋ N̄miŋ naazval̄iba daḡit̄i mana diisi wo m̄iraha ale wo gie me.”

*Minia bva yine Masia wa
(Maki 12.35-37; Luki 20.41-44)*

⁴¹ Sañña dieke ta Farasisi dı lagısına tamba die Yisa dı piásı ba dı, ⁴² “Bıa nı yile yaa gamma Nmıñ vuovvarıkırı Masia wa wıa? Minia bva yine wo?” Ba yiñji balı wa “U yiwo Davidi haagıñ.”

⁴³ Die Yisa dı piásı ba, “Ta bıa yine sañña dieke Davidi die dı suuline ajanı Nmıñ Haalıbu die dı wasa wa dı, n ‘Yomvtieñ?’ Ta baarı

⁴⁴ ‘Nabidie Nmıñ die bala n Yomvtieñ;

Kala n nuudiigın chaanı,

a ga tıgı sañña dieke n baanı nan nagı fu dataası a yi fu nuusi me.’

⁴⁵ Dıı yi ta Davidi die dı wasa Masia wa dı ‘N Yomvtieñ’, dı bı baa dı yiwo lalıa Masia wa bı yi Davidi haagıñ?”

⁴⁶ Die ba wonyı mana die ka bıagı a yiñji a balı wıñjı, die wıa a nyıñ dında daarı mi yaa gamma vuonı die ka bı yaa sikimiñ a baanı nan bıagı a piásı Yisa wıpıasıka.

23

*Yisa die dı kpaana vuosi yaa gamma miraha
dıdagırıba ajanı Farasisi vuosi wıa dene*

(Maki 12.38, 39; Luki 11.43, 46; 20.45, 46)

¹ Die Yisa die dı balı a yi kpıkpaaıku ajanı v kuañandıusırıba dı; ² “Miraha dıdagırıba ajanı Farasisi yine vuodiekkemba ba yına sieŋ dı ba yiñji balıma Mosisi miraha chıası. ³ Die chıanı ma dı viuna aŋ nı saagı ta dia ba dagına nı die mana, ama nı sımmı nı keŋ yime wudieke

ba yinene, dama ba ka dí wudieke ba balala wa.⁴ Ba ḥaaŋ vaa wa vuosi chii chiidunsa, chii dieke dí duñsına a yla ba, ama ba ka saaga a sunjé be aŋ ba chii chiiititi.⁵ Wudieke mana ba yinene, ba yie mɪŋ dí vuota ye be. Ye, ba nagina N̄mɪŋ mıraha dí maagina bıta gbanbisi me a bɔbı yi ba die aŋaŋ ba nuusi me ta a faasi dala dala die; bı ye ba nyinyyeeki wagı́tu kvaŋ nua dí wagırına ta faası teeli die.⁶ Dıı yi ba duñuga jige ba ḥaaŋ yaala ba kala sikpeŋkriuma tielinj jigikasıka; ta ba keŋ ga N̄mɪŋ jiamıŋ juone jiginj, ba ḥaaŋ yaala ba kala vuokriuma jigikasıka;⁷ ta bı yaala ba wasıma ba aŋaŋ jılıma nyugıtı jige ta wasıma ba ‘Dıdagıru.’⁸ Ama nınıŋ nıŋ da keŋ yi ba wasıma nı ‘Dıdagıru’ dama nı mana yiwo nımballı aŋaŋ taŋ ta yaa nı Dıdagıru balımıŋ.⁹ Ta nı daa keŋ wa vuon tıŋgbaŋka gie me ‘Chɔɔŋ’ dama nı yaa wa Chɔɔŋ balımıŋ; wınuŋ u yiwo N̄mɪŋ dieke dí benne arızanna ma.¹⁰ Ni daa bı vaa vuosi wa nı ba ‘Nıŋŋandıüsırıiba’ dama nı yaa wa nı Nıŋŋandıüsırı balımıŋ wınuŋ u yine Yisa Masia.¹¹ Vuodieke dí yine vuokriŋ nı sunj u yi u gbaŋ nı tıntıntu.¹² Ama vuodieke dí kötına u gbaŋ ḥmıŋsikpeŋ, N̄mɪŋ nan dansı sunj wa tıŋgbaŋ; ama vuodieke dí sunna u gbaŋ tıŋgbaŋ N̄mɪŋ nan daansi kötı wa ḥmıŋsikpeŋ.”

*Gıgaantıba vuosi gaamıŋ wıa
(Maki 12.40; Luki 11.39-42, 44, 52; 20.47)*

¹³ Ta Yisa dı bı balı dı, “Nınıŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi mba yine gıgaantıba dı nan dı bıaŋ a yi nı, dama nınıŋ nı ligi wo N̄mɪŋ naarı sanvarı dı vuosi daa juu. Nı gbaŋ ka baa nı

juu, ama ta kaga vuodiekeomba dí yaalala ba juu wo. ¹⁴ ((Ninuŋ miraha dídagırıba ajan Farasisi mba yine gigaantıba, wubıan bie nı ma, dama nı gbata kpihoguba tige, ta jıvusa Nmıŋ a yvasa ta gaama sıba nı yiwo vuodiekeomba dí chığınana Nmıŋ. Die wıa nı tıbıdatıŋ nan dı faası dala pam.))

¹⁵ “Ninuŋ miraha dídagırıba ajan Farasisi mba yine gigaantıba, wubıan bie nı ma, dama nı gasa mügıkpıuma ta chıŋ gara tıŋbanıſı ta yaala vuodieke dı baan nan tarıgi v beriŋ a dia nı kvaŋ, du yi nı keŋ ye vuon, nı ḡaaŋ yiwo v tımbıatı dieke dı yalla wa a gara Sitaani bolıŋ me bı gvtı die bule sıba ninuŋ.

¹⁶ “Ninuŋ yısı dıdatırıŋ, wubıan bie nı ma! Nı daga vuosi dı, ‘Du yi ta vuon dı huu Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpıukı, dı ka yi nıŋŋmına, ama du yi v keŋ huu ligire dieke dı benne juoku me wo sie v yi dene.’ ¹⁷ Ninuŋ yısı ajan gaantıŋ, nyinti ale wo gie a jabıa yine nıŋŋmına, ligirehe yaa Nmıŋ juokpeŋkpıukı die dı yine ligirehe dı yi Nmıŋ sıtı? ¹⁸ Ta nı bı daga dı, ‘Du yi vuon dı huu kaabıŋ korıŋ, ka ka yi nıŋŋmına, ama v keŋ huu kaabıŋ dɔŋ dı diisine koriku me wo, sie v yi dene gbaŋ gbaŋ.’ ¹⁹ Nı seŋ yiwo yısı wusie. Nyinti ale wa a jabıa yine nıŋŋmına, kaabıŋ dɔŋku yaa koriku dı yine kaabıku dɔŋka die dı yi Nmıŋ sıtı? ²⁰ Die wıa du yi ta vuon dı huu kaabıku koriku, dı dagı sıba v huu kanıŋ ajan jadieke mana dı diisine ka ma. ²¹ Ta du yi vuon dı huu Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpıukı, dı dagıya sıba v huu kanıŋ ajan Nmıŋ, vuodieke dı

benne ka ma. ²² Dıı bı yi vuoŋ dı huu arızanna, u huu wa Nmıŋ naarı gbaŋtıtı aŋaŋ vuodieke dı kalala ka ma.

²³ “Nınuŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi mba die yine gigaantıŋ, wubıaŋ bie nı ma. Nı naga nanjuvısi aŋaŋ buŋu aŋaŋ neeri aŋaŋ nyinti a taŋ baŋ suŋ a nagı kaanı a yıa Nmıŋ, ama ta va jadieke dı yine nıŋŋmına u mıraha ma; sıba wusie sariya diile, aŋaŋ zɔčlıŋ chıgila aŋaŋ yada yiile. Genhe die muna nı yime, ta da va hanıŋ ba yiile. ²⁴ Nınuŋ yısı diekemba dı datınana nı chanchaalıŋ naa, nı ḥaaŋ vuara nanjuvıŋ nyaaq ma a taarı ama ta nyıa nyögını aŋaŋ nyaabı!

²⁵ “Nınuŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi mba nı yiwo gigaantıŋ, wubıaŋ bie nı ma, dama nı daaraa nı nyanyuuli kpala aŋaŋ nı tımbala kvası, ama a svıgıtı dı suuli aŋaŋ gbatıŋ aŋaŋ halı. ²⁶ Nınuŋ Farasisi mba yine yısı, nı woliŋ a daarı nı nyanyuuli kpalaha aŋaŋ nı tımbalaha svıgıtı, ta a kvası diaŋ nan daarı.

²⁷ “Nınuŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi mba nı yiwo gigaantıŋ, wubıaŋ bie nı ma. Dama nı sıı sıba vörıtı dieke ba mü a penti zie, ta a kvası dı vuına ama ta a svıgıtı dı suuli aŋaŋ vuota koba aŋaŋ nyıvıgıtı. ²⁸ Die gbaŋ gbaŋ ta vuosi yese nı yeŋ me ta nı vuına, ama nı svıgıtı dı suuli aŋaŋ ḥmıncıbısı aŋaŋ bıaŋ.

*Yısa die dı bala ba tıbıdatıŋ wıa
(Luki 11.47-51)*

²⁹ “Nınuŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi mba nı yiwo gigaantıŋ, wubıaŋ bie nı ma. Nı müa Nmıŋ naazvalıba vörıtı, ta penti zieŋ, ta

yi jadieke dı baan nan tınsı vuosi yaa gamma vuodiekeomba die dı chıginana Nmıñ kuñ wıa, ³⁰ ta baarı dı, die tı tıñ beri tı chıçıkıvılıñ sañka, tı tıñ kaañ yi wudieke ba yine wo ta kuv Nmıñ naazvalıba. ³¹ Die wıa nı señ a saagı mıñ dı nı yine vuodiekeomba die dı kuna Nmıñ naazvalıba wo haagısı. ³² Die wıa nı chıçıkıvılıba die dı piiline a yie tımbıatı die wo, nı yi he a kpatı. ³³ Nıñıñ nyinvuuke añañ nyinvuuke ballı. Nı baa nı yiwo lalıa a chıgi nyıñ tıbıdatıñ boli dieke dı wone kpisiñ sun? ³⁴ Die wıa n bala nı dı, n nan tıñ Nmıñ naazvalıñ añañ sisibırıñ añañ dıdagırıñ nı jigiñ, ama nı nan kuv batañ, ta kpaası batañ a diisi dagarıkıñ ma añ ba kpi, ta nıgı batañ Nmıñ jıamıñ juone me ta dı ba nagısı a nyıñ tıñ kaanı a ga tıñ kaanı. ³⁵ Naa chıañ ba kuna vuodiekeomba dı chıginana Nmıñ tıbıdatıñ nan keñ nı ma, a nyıñ Abeli a tugı Berakia bıa Zakaria ma, vuodieke die nı kuna Nmıñ jıamıñ juokpeñkpııku añañ kaabiñ koriku sunsunku. ³⁶ Wusie mañ bala nı, lele gie vuosi nan daansi ye tıbıdatıñ tımbıatı gie mana wıa.

*Yisa die dı chone Jerusalemi vuosi wıa dene
(Luki 13.34, 35)*

³⁷ “Nchıvanaawee, Jerusalemi vuosi, nıñıñ vuodiekeomba dı kuna Nmıñ naazvalıba, ta bı taa vuodiekeomba v tıonna nı jigiñ wo tana, buñmıa mañ mia, a yaala dı n lagısı nı buñyı sıba kpııanıñ dı ḥaana lagısı ka ballı ka chobiti chıañ ta nı ka saaga. ³⁸ Ye, Nmıñ va nı Nmıñ jıamıñ juokpeñkpııku ta ka zie yɔrı. ³⁹ N bala nı, a nyıñ jinne yaa gamma, nı kaañ bı ye mıñ bıbra

a ga tøgø saŋŋa dieke nı baan nan balı dı, ‘Nmıñ alibarika bie vuodieke dı kennene tı Yømøtieŋ saan ma.’ ”

24

*Nmıñ jiamıñ juokpeŋkriuku chvusıñ wia
(Maki 13.1, 2; Luki 21.5, 6)*

¹ Yisa die dı nyuñ Nmıñ jiamıñ juokpeŋkriuku jigiñ a chvø gara, die v kvaŋandıüsırıba die dı keŋ v jigiñ a balı wa, ye Nmıñ jiamıñ juokpeŋkriuku dı vıuna die. ² Die v pıası ba dı, “Nı ye nyinti gie mana mıñ? Wusie maŋ bala nı, ba nan kpaŋŋı a mana a taan tıŋgban ma, ta taŋ balımuŋ gbaŋ kaaŋ wıarı a svıgı ka chanchaan ma.”

*Wumugisike aŋaŋ wahala wia
(Maki 13.3-13; Luki 21.7-19)*

³ Yisa die dı svına a kali kunkogiñ dieke ba wasınana Olivi Tıusı kunkogiñ sikpeŋ die v kvaŋandıüsırıba die dı keŋ v jigiñ ba nyuña a pıası wa, “Balı tı saŋŋa dieke genhe mana dı bala a yi aŋaŋ wudieke dı bala ka yi a dagı sıba fu kienŋku aŋaŋ dvnıa kpatıñ gbige miñ.”

⁴ Die v yinŋji a balı ba, “Nı summa aŋ vuon da keŋ gaaŋ nı, ⁵ dama vuosi pam nan nagı n saan a keŋ a baari banıñ ba yine manıñ Masia wa ta gaaŋ vuosi pam. ⁶ Nı nan wvø tøntı watı nı chaŋŋ aŋaŋ saasaa wıa, ama nı da vaa ɿmaamıñ yalla nı, dama sie wıaha gie yi, ama a ka dagı sıba dvnıa kpatıku keŋye miñ. ⁷ Vuosi buuriŋ nan wagı taŋ, naalıñ nan wagı naalıñ. Køŋ aŋaŋ

tıñgbañ dəməñ nan dı bie jigin mana. ⁸ Wıaha gie mana nan dı sıı sıba maarıñ yuagıñ piiliñ.

⁹ "Sañka mi ba nan yigi nı a nagı nı yi aŋ ba vaa nı dii wahala, ta kuu nı. Tıñgbanıñı mana nan dı haa nı dama nı dına n kvañ wıa. ¹⁰ Sañka mi vuosi pam nan zeti n kvañ dıusıñ, ba nan posı tamba chıası ta haa tamba. ¹¹ Ta ɿmınchıbıñı naazvıalıba nan keŋ a gaan vuosi pam. ¹² Bıaŋ dı bala ka dalıma tıñgbanıka gie wıa, ta vuosi pam choti nan dı sınsı. ¹³ Ama vuodieke nıñ mana dı dine sikimiñ a ga tıgı wahalaka gie kpatıñ nan ye gbatıtaanıñ. ¹⁴ Ta ba nan muvıli ɿmıñ naari wuvıunaha gie duñia ka gie mana mana ma, dı vuon mana wıñ, ta duñia ka kpatıñ ye keŋ.

Nımaaŋbıaŋ wıa

(Maki 13.14-23; Luki 21.20-24)

¹⁵ "Nı nan ye 'Jachvıusı' dieke ta ɿmıñ naazvıa Danieli die dı balla ka wıa wa dı, genke ɿmıñ dı chıarıñ, ka nan dı zie ɿmıñ jıamıñ juokpeŋkrıuku sıñ." (Vuodieke mana dı a keŋ a karıñ wıaha gie, v sımma a chıası.)

¹⁶ "Sañka mi vuodiekekemba dı benne Judia ma ma wa, chıgı a ga jıvalı tana sikpen. ¹⁷ Ta vuodieke diaŋ dı keŋ bie v mampılı sikpen da keŋ sıvıñ tıñgbarı dı v juu juoku a nagı v nyinti. ¹⁸ Ta vuodieke diaŋ dı keŋ bie v kvañ ma, v da keŋ kuli dı v nagı v jayeekıñ. ¹⁹ Sañka mi hıgıt nyuutitieliñ aŋaŋ vuodieke dı yalla ballınyaalıñı nan dii wahala pam! ²⁰ Nı jıvısimı ɿmıñ aŋ v da keŋ yi wahalaha keŋ yıbıñ sañja yaa davıvıskırı daraanı. ²¹ Dama sañka mi wo, wahala pam nan dı berı; ɿmıñ die dı naanna

dvnia a kej tvgi jinne, kanij wahalaka mi ye ka kejye; ta kanij wahalaka mi kaañ bñ kej. **22** Nmij dñ tuñ ka gobi daraaha a taañ vuonj tuñ kaañ ye gbatitaanuj; ama u vuovvarikaha wia ta u nan gobi daraaha a taañ.

23 “Sañka mi dñ yi vuonj dñ a kej a balñ nñ dñ, ‘Nñ ye, Masia wa wunna yaa u benne mi wo’, nñ daa kej yi wo yada; **24** dama sañka mi ñmñchibisi Masiasi ajanj ñmñchibisi naazvaliba nan kej nyij a tuñ mamachi wia dñ ba gaañ vuodieckemba Nmij dñ vuarina wa gbanj, ba tuñ nan biagj. **25** Nñ wumma! N wñj balñ nñ miñ ta sañka ye ka tvgiya.

26 “Die wia, ba kej balñ nñ, ‘Ye, u bie wo haagiñ ma!’ Nñ da kej ga mi yaa ba kej a balñ nñ, ‘Ye, u bie wo juoku me!’ Nñ da kej yi yada; **27** dama manij vuota Buñ keniñ nan dñ sñ siba niñ dñ ñaana nyigisi a nyij ñmij pçsiñ a ga tvgi ñmij nanij chaaku die wo.

28 “Jigidieke jakpiikiñ nyuvugij dñ benne, mi zuuti dñ lagima.

*Vuota Buñ yijñji kienku wia
(Maki 13:24-27; Luki 21:25-28)*

29 “Wahalaha mi kuañ chaañ ta ñmij nan sibi, chuku kaañ bñ chaañ; ta chujmarisisi nan nyij ñmijnsikpeñ a nan ta nyindieke dñ benne ñmijnsikpeñ nan doñ a lagij tanj. **30** Sañka mi ta vuosi nan ye manij vuota Buñ wa yijñji kienku siara ñmijnsikpeñ, buuri dieke mana dñ benne tñgbañka gie me nan kuj, ta ye manij vuota Buñ dñ benne niñmara ma ñmijnsikpeñ a kej suvna ajanj yiko chuulikpeñkriñ. **31** Malaka

nan wui wuiŋ, ta n tuiŋ n malakasisi aŋ ba ga dvnia luga a nūsa mana mana a lagisi n vuovvarikaha dieke dī benne tñgban̄ka gie luga a nūsa wa mana.

*Chunchuleke tūka dagit̄i wia
(Maki 13.28-31; Luki 21.29-33)*

³² “Nī vaa chunchule tūka dagi nī yiaŋ. Ka nagisi dī keŋ pōsa ta vaat̄i dī nyinna nī sūmma a baari yibui gbigiye miŋ. ³³ Nī bī a keŋ ye ta nyinti gie yie naa gbaŋ gbaŋ nī sūmma a baari n keniŋ gbigiye miŋ. ³⁴ Wusie maŋ bala nī, lele vuosi kaan kpi a kpat̄i ta w̄laha gie mana keŋ yi. ³⁵ N̄miŋsikpeŋ aŋaŋ tñgban̄ nan keŋ a tiaŋ ga, ama n wubalikaha kaan tiaŋ naa daa.

*Vuoŋ ka siba Yisa yinŋji keniŋ daaŋ
(Maki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)*

³⁶ “Ama vuon̄ ka siba daarı yaa saŋja dieke n baaŋ keŋ; malakasi dieke dī benne arızanna ma dian̄ ka siba, maniŋ N̄miŋ Bua gbaŋ ka siba, sie n Chua N̄miŋ nyūna sibina. ³⁷ Die dī sūna die wo Nowa saŋka dī nan dī sū die maniŋ vuota Bua wa keniŋ saŋja. ³⁸ Nowa saŋja, saŋja dieke nyaakpribu dī yene ka keŋye, vuosi die dī die ta nyuo, ta faara hɔɔŋ, ta naga ba hɔɔŋlisasi a yia chulliŋ, a ga tvḡi daa dieke Nowa dī june haarikpribu sūŋ. ³⁹ Ta vuosi gie die ka siba wudieke dī yinene a tvḡi saŋja dieke nyaabu dī kenne dii ba mana. Die dī baa dī sūmma saŋja dieke maniŋ vuota Bua wa dī bala n keŋ wo. ⁴⁰ Saŋka mi dembisi bale nan dī tūma kvak̄u ma, ta n nan naḡi wūnyi ta va wūnyi. ⁴¹ Hɔɔŋ bale nan dī nūma zaa nia ma, ta n naḡi wūnyi ta va

wunuŋi. ⁴² Die wia ní gbara dama ní zi daa dieke manuŋ ní Yəmvtien̄ dí bala n keŋ. ⁴³ Ama ní summa würi gie chiaŋ; du yi ta tigij tieŋ dí keŋ siba saŋja dieke gaarv dí bala v keŋ yuŋ v tigij me, v tuŋ nan dí gbari ta kaaŋ vaa v wii v tigiri a juu a gaari. ⁴⁴ Die wia dí vuuna ta ní gbaŋ ní yi siri saŋja mana dama manuŋ vuota Buña nan keŋ saŋja dieke ní kana ka yile dí n nan keŋ wo.

*Yəmu die dí tuone v Yəmvtien̄ nvaŋ die
(Luki 12.41-48)*

⁴⁵ “Yəmu bia yine yiantien̄ ta yie v Yəmvtien̄ dí dagina dí v yi wudieke? Wunuŋ v yine vuodieke v Yəmvtien̄ dí nan vuari dí v daansima v yəmu chanchaaliba ta yima ba ba nyindiike saŋja dieke dí muna. ⁴⁶ Du yi ta v Yəmvtien̄ dí keŋ tigij ta ye wo ta v tuma die wo gbaŋ, svigfialuŋ nan dí bie v ma. ⁴⁷ Wusie man̄ bala ní, v nan nagı wa a zien̄ dí v daansima v nyinti mana mana. ⁴⁸ Ama v yi yəmusbiaŋ, v nan dí yile v suŋ ma dí v Yəmvtien̄ wo kaaŋ keŋ lagı lagı, ⁴⁹ ta piili a niga v yəmu chanchaaliba ta wunuŋ v nan dí die ta nyuo aŋan̄ daanyuuriŋ. ⁵⁰ V Yəmvtien̄ wo nan yiŋŋi keŋ daa dieke aŋan̄ saŋja dieke v kana ka yile dí v nan keŋ. ⁵¹ V keŋ keŋ, v nan dati v tibin̄ ta nagı wa a gvti gigaantiba ma; mi v nan dí kuma ta ḥoba nyina.

25

Həgvliŋ ban̄ nandagiŋ wia

¹ “Nmíŋ naari wia nan dí sii siba həgvliŋ ban̄ dieke die dí nagina ba popolisi a ga dí ba ga tuoli həgv faaritv die wo. ² Həgvliŋ ban̄ wa

sun, banu die yiwo gaantij, ta banu wa diaj di yi sisibiriuj. ³ Gaantiba die di nagi ba popolisi ama ta die ka nagi kpaaj a guti pogili, ⁴ ama ta sisibiriba die di nagi kpaaj a siti siti a yi kolibusi ma a guti pogili ajan popolisi. ⁵ Die hogu faaritu wa die di yvasi keni, die gbien die di yigi be, ba mana die di gvvri.

⁶ “Ta die tanseese die ba wuñ kuli; ‘Hogu faaritu wa wunna! Ni ken nyij a tuoli wo!’ ⁷ Sanja mi hogulaba banka mana die di hagi a njmuli ba popoli di jvali. ⁸ Die hogulua gaantiba die di juusis sisibiriba di, ‘Ni kaañ yi ti ni kpaabu bita? Dama ti popolisi yaala a kpi mñ.’ ⁹ Ta sisibiriba die di yinjji balu ba di, ‘Aayi, bu kaañ tugü tunij ajan ni mana. Ni gamma vuodiekemba di yalla daa wa jigin a daa butanj yi ni gban.’ ¹⁰ Sanja dieke hogulua gaantiba di benne sien me a gara di ba daa kpaabu, ta hogu faaritu wa di ken nyij. Sisibiriba banu wa die di yine siri wo die di di hogu faaritu wa a ga juu tigidieke banwulaka die di benne, ta die ba ligi sanvar.

¹¹ “Ka kuañ chaañ hogulua gaantiba die di a ken tugü, a zie sanvar jigin a wasa, ‘Ti Yomutien, ti Yomutien, yuori sanvar a yi ti.’ ¹² Ama ta hogu faaritu wa di yinjji balu ba di, ‘Wusie man bala ni, n ka siba ni.’”

¹³ Die Yisa di bi balu ba di, “Die wia, ni simma, dama ni ka siba daa dieke yaa sanja dieke manij ni Yomutien di bala n ken.

*Yçjisi bataa wia
(Luki 19.11-27)*

14 “N̄m̄n̄ naari wia nan b̄ s̄i ba tiḡn̄ tiej w̄n̄ȳ die d̄i bala u dia, ta wa u ȳoñ̄s̄i a t̄a ba ligire d̄i ba tuo a dime nȳuñ̄. **15** Die u yi ba w̄n̄ȳ mana u s̄ib̄ina u kpañ̄jnana u gbañ̄ dene; die u naḡ sal̄ma ligiribie tuse tuse anu a yi w̄n̄ȳ, ta die a naḡ tuse tuse ale a yi w̄n̄ȳ diañ̄, ta die a b̄i a naḡ tusibalum̄ a yi w̄n̄ȳ diañ̄. Ta die a nȳuñ̄ a ga u diañ̄. **16** Die ȳom̄ dieke die d̄i tuone tuse anu wa die d̄i nȳuñ̄ laḡi laḡi a naḡ ligirehe a tuñ̄ tuvma a b̄i a ye tuse anu gbañ̄ gbañ̄ a gvt̄. **17** Vuodieke die d̄i tuone tuse ale wo gbañ̄ die d̄i naḡha a tuñ̄ tuvma a ye tuse ale a gvt̄. **18** Ama ȳom̄ dieke die d̄i tuone tusibaluñ̄ka die d̄i ga a tuu v̄or̄uñ̄ a naḡ u Ȳom̄utien̄ ligirehe a l̄ob̄iri mi.

19 “Die d̄i wana a ȳuasi pam, tigiri tiej wo die d̄i yin̄ji a keñ̄, ta wa u ȳoñ̄s̄i d̄i ba keñ̄ añ̄ u biisi, ta u ye ba yene nȳvar̄i a muñ̄ die. **20** Ta vuodieke die d̄i tuone tuse anu wa die d̄i a keñ̄ a juu sañ̄ka mi, a naḡ tuse anu dieke u b̄ina a ye wo, ta baari, ‘N Ȳom̄utien̄, die yi m̄n̄ wa sal̄ma ligiribie tuse anu, ama n̄ b̄i ye wo nȳvar̄i tuse anu a gvt̄.’ **21** Die u Ȳom̄utien̄ d̄i bal̄i wa, ‘Kpañ̄j̄i fu gbañ̄, fvn̄uñ̄ yiwo ȳom̄uv̄inuñ̄, ta b̄i tuvma v̄inuñ̄; m̄uñ̄ji poḡili wa nȳinti b̄ita wa gie, die wia n̄ nan naḡ pam a yi fu nuusi me. Suḡifial̄ dieke n̄ yalla, yiwo manuñ̄ añañ̄ fu s̄uñ̄i.’ **22** Ta die vuodieke diañ̄ die d̄i tuone tuse ale wo die d̄i keñ̄ a juu a baari, ‘N Ȳom̄utien̄, ye, die fu yi m̄n̄ wa sal̄ma ligire bie tuse ale, ama n̄ dii wo nȳuñ̄ a ye nȳvar̄i tuse ale a gvt̄.’ **23** U Ȳom̄utien̄ wo d̄i bal̄i wa, ‘Kpañ̄j̄i fu gbañ̄, fu yiwo ȳom̄uv̄inuñ̄

ta bı tuma vıunıŋ, mıñŋı pəgılı wa nyinti bıta
wa gie, die wıa n nan nagı pam a yi fu nuusi me.
Sugıfıalı dieke n yalla, yiwo manıŋ aŋan fu sıtı.’
24 Die yomu dieke dıan dı tuone tusibalıŋka die
dı keŋ a juu a baarı, ‘N Yomutien, n sıba dı
funıŋ yiwo nyınyırıt, a gobe jigidieke fu kana
a ka bırıya, ta bı lagısa nyındıike jigidieke die
fu kana a ka jatı nyınbıra. **25** Die wıa ımaamıŋ
die yalla mıŋ die maŋ nyıŋ a nagı fu ligirebu a
ləbırı tıŋbaŋ. Die wıa, ka wıunna, tuo fu jaan.’
26 Die wıa u Yomutien wo die dı yıŋŋı a balı wa
dı, ‘Funıŋ yomutıgo aŋan walınkıratien; sıba
baarı n yiwo vuodieke dı gobinene jigidieke n
kana ka bırıya ta lagısa nyındıike jigidieke n
kana ka jatı nyınbıra, **27** die nıŋ bıa yine ta fu
ka nagı n ligirebu a paŋŋı aŋ ba yıŋŋı tuŋ mıŋ
aŋan nyıvarı? N tınnı a keŋ naa wa n tuŋ nan
tuo n jaabı ta nyıvarı diisi ka ma. **28** Die wıa nı
tuo ligirebu a nyıŋ u jigiŋ a nagı ka yı vuodieke
dı yalla tuse banı wa. **29** Dama vuodieke mana
dı yalla nyinti, ba nan ye nyinti pam a gutı amu
ba faası yallıma pam. Ta vuodieke dıan dı wone
jaan ba nan tuo bıta gbaŋ u yalla wa a nyıŋ u
jigiŋ. **30** Ama yomutıgo wa nıŋ, nı nagı wa a
vigi taan yen me lımuŋ ma, jigidieke u baanı nan
kuŋ ta ıoba nyına.’

Yisa di bala u dii vuosi sarıya wıa

31 “Manıŋ vuota Bıa dı keŋ keŋ aŋan n hagırıŋ
aŋan n malakasisi n nan dı kali n naara gbanıŋ
ma aŋan jılıma pam. **32** Saŋka mi dınuia vuosi
mana mana nan lagısi n nıŋja, mi n nan puo be
bule, sıba yiagara dı ıaana a puo yiise a nyıŋ

bie sunj die wo. ³³ N nan nagı yiisehe a zieŋ n nuudiigij chaanj, ta nagı biehe a zieŋ n nuugalı chaanj. ³⁴ Saŋka mi manıŋ naanj wa nan balı yı vuodiekeomba dı benne n nuudiigiri chaaku dı, ‘Nınıŋ vuodiekeomba n Chwa Nmıŋ dı yine alibarika yı, nı keŋ a juu naari dieke ta Nmıŋ die dı naanna a gbarı nı a nyıŋ duŋia piiliŋ me, ³⁵ dama kɔŋ die yalla müŋ die nı yı müŋ nyindiike; ta nyanyuule die dı yalla müŋ, die nı yı müŋ nyaanj maŋ nyu. Die n yiwo chaanu ta nı müŋji a tuo müŋ nı tige me a yi müŋ chaanti. ³⁶ Die n chwıŋ wa yɔrı die nı yı müŋ garıtı, ta die maŋ yvagı ta nı sunjı müŋ, die maŋ juu dansarıka sunj ta nı keŋ kaagı müŋ.’ ³⁷ Womi njıŋchıgırıba gie nan yiŋŋı a piası müŋ dı, ‘Tı Yomvıtieŋ, saŋja bıa die tı ye fu ta kɔŋ yallı fu ta tı yı fu nyindiike? Yaa saŋja bıa die tı ye fu ta nyanyuule dı yallı fu ta tı yı fu nyaanj fu nyu? ³⁸ Saŋja bıa die tı ye fu ta fu yi chaanu die tı tuo fu tı tige me a yi fu chaanti? Yaa saŋja bıa die tı ye fu ta chwıŋ yɔrı ta tı yı fu garıtı? ³⁹ Saŋja bıa die tı ye fu ta yvagı ta tı sunjı fu? Yaa fu benne dansarıka sunj tı keŋ kaagı fu?’ ⁴⁰ Ta manıŋ Naanj wa nan yiŋŋı balı ba dı, ‘Wusie maŋ bala nı, wudieke die nı yine a yı vuodieke dı yine zoɔluntięŋ nı nımballı sunsunj wonyı wa die nı yi a yı wa manıŋ.’

⁴¹ “Ka kvaŋ chaanj n nan yiŋŋı a balı a yı vuodiekeomba dı benne n nuugalı ka chaaku, ‘Nınıŋ vuobıatı gie, nı vına aŋaŋ tıbıdatıŋ, nı chvına ga ta va müŋ. Nı gamma a ga juu boli dieke dı kana a ka kpise ta Nmıŋ dı wınsına

a gbari Sitaani aŋaŋ u vuosi wo. ⁴² Dama kɔŋ die yallı mɪŋ ta die nɪ mʊŋ mɪŋ nyindiike, ta nyanyuuule die dɪ yallı mɪŋ ama die nɪ mʊŋ mɪŋ nyaanŋ. ⁴³ Die n yine chaanu, ta nɪ ka saagı a tuo mɪŋ nɪ tige me, ta die maŋ chwŋ yɔrɪ ta nɪ mʊŋ mɪŋ garıtɪ, ta die yuagı ta nɪ ka sunŋni mɪŋ, die maŋ juu dansarɪka ta nɪ ka keŋ kaagı mɪŋ.’ ⁴⁴ Saŋka mi ba nan yiŋŋi a pıasi mɪŋ dɪ, ‘Tɪ Yɔmʉtieŋ, saŋŋa bıa die tɪ ye fu ta kɔŋ die dɪ yallı fu, yaa nyanyuuule die dɪ yallı fu, yaa fu yi chaanu, yaa fu chwŋ yɔrɪ, yaa fu yuagı, yaa fu bie dansarɪka sunŋ ta tɪ ka sunŋni fu?’ ⁴⁵ Saŋka mi n nan yiŋŋi a balı ba dɪ, ‘Wusie n bala nɪ, die nɪ zetine nɪ sunŋni zɔɔlɪntieŋ nɪ nimbali sunsunŋ wʊnyɪ wa, die maniŋ nɪ zeti sunŋniŋ dene.’ ⁴⁶ Vuosi gie nan ga juu tibidatı dieke dɪ wone kpatıŋ ma, ama ɻmɪŋchigırıba nan ga juu miivoli dieke dɪ wone kpatıŋ sunŋ.”

26

*Vuokpiuma die dɪ sanna dɪ ba kvv Yisa dene
(Maki 14.1, 2; Luki 22.1, 2; Jɔɔn 11.45-53)*

¹ Yisa die dɪ balla wıaha gie mana a kpatı die u balı a yi u kuaŋandıusırıba dɪ, ² “Nɪ sıba a baarı dɪ vʊntuŋ yine gasıtiaŋku dʊvga, ta ba nan nagı maniŋ vuota Bua a yi vuosi nuusi me dɪ ba kpaası mɪŋ a dıısı dagarıkı ma.”

³ Saŋka mi die ɻmɪŋ kikaabitıba nyıŋkura aŋaŋ Juu vuosi nyıŋkura die dɪ lagıŋ taŋ Kayafası tigiri me, vuodieke die dɪ yine ɻmɪŋ kikaabitıba jakvıri. ⁴ Die ba saŋ ba baŋ yi die a ləbırı a yigi Yisa a kvv wa. ⁵ Die ba baarı, “Tɪ

ka mu tı yigi wo duugaka saŋja, tı yi die vuosisi nan yi watı aŋ waagin nan.”

Högvet wonyi die dı sitine tulaari a yi Yisa sikpen me dene

(*Maki 14.3-9; Jcon 12.1-8*)

⁶ Die Yisa die benne Betani tıka ma wa, Simoni vuodieke die dı yine gamiŋ tigin me wo, ⁷ die högvet wonyi dı keŋ u jigin a pögili tulaari bonyi ligire dı faasına a tua a sitibu a yi Yisa sikpen me saŋja dieke u kala a die nyindiike. ⁸ Die u kvaŋandüsürüba die dı yene naa, die ba jii sunyurun. Die ba piasa taŋ dı, “Bia u chvusa tulaaribu die? ⁹ Tulaaribu gie tui nan bıagı daa ligirikpıma a nagı ligirehe a sunji zöchlitieliŋ!”

¹⁰ Yisa die dı miŋŋi wudieke ba balala, ta balı a yi ba dı, “Bia nı mugise högvet wa gie dene? Wuvuninj u yi a yi miŋ dene. ¹¹ Zöchlitieliŋ nıŋ nan dı beri nı jigin daan mana ama maniŋ n kaan dı bie nı jigin daan mana. ¹² Tulaari dieke u sitine a yi n ma wa, u yi a gbarı wa n guule. ¹³ Wusie maŋ bala nı, jigidieke mana ba bala ba muvlı Nmıŋ wıaha gie tıŋgbaŋka gie me, ba nan balı wudieke u yine wo a tınsı u wıa.”

Judasie die dı saagina dı u posı Yisa chian dene
(*Maki 14.10, 11; Luki 22.3-6*)

¹⁴ Saŋka mi Yisa kvaŋandüsürüba banj aŋan bale wo wonyi, vuodieke die dı dine Judasi Asikaroti wa die dı nyiŋ a ga Nmıŋ kikaabitüba nyiŋkuraха jigin ¹⁵ a baarı, “Bia nı nan yi miŋ dı yi maŋ dagı nı nı baan nan yi die a yigi Yisa wa?” Die ba biisi salımayıala ligiribie banjsı-taa a yi wa. ¹⁶ Die a nyiŋ daarı mi Judasi die wa

a paalı a yaala sievunin dı u nagı Yisa a yi ba nuusi me.

*Yisa ajan u kuañandusırıba die dı dine
gasıtiañku duvuga nyindiike dene*

(Maki 14.12-21; Luki 22.7-13, 21-23; Jccn 13.21-30)

¹⁷ Ta paanu dieke die ba kana a ka yi dabotı duvuga piiliku daarı, ta Yisa kuañandusırıba die dı kej u jigin a piası wa, “Sia fu yaala tı ga wonsı a yi fu a gbara gasıtiañku duvuga nyindiike daraaŋ?”

¹⁸ Die u yinji a balı ba dı, “Nı gamma tıka suŋ̊ daa wonyı tigin a balı wa dı, ‘Tı dıdagırı tunna tı dı tı kej balı fu dı u saŋ̊ja gbigiye miŋ̊, ta u yaala wouniŋ̊ ajan u kuañandusırıba dii gasıtiañku duvgaka nyindiikehe fu tigin me.’”

¹⁹ Die u kuañandusırıba die dı dı u bala ba die wo, ta wonsı gasıtiañku duvgaka diile siri.

²⁰ Jıŋmın die dı tıgına, Yisa ajan u kuañandusırıba ban ajan bale wo die dı suŋ̊ kali dı ba dii. ²¹ Die ba dinene wo Yisa die dı balı ba dı, “Wusie maŋ̊ bala nı, nı wonyı bala u posı n chıaŋ.”

²² Die u kuañandusırıba svigti die dı paalı chıusı, die ba piili a piasa wa wonyı wonyı, dı “N Yomutieŋ̊, wusie n ka yi tama dı maniŋ̊ fu daga die?”

²³ U yinji a balı ba dı, “Vuodieke maŋ̊ ajan wa dı lune kpali gie mi wo bala u posı n chıaŋ.

²⁴ Maniŋ̊ vuota Bua nan kpi sıba Nmıŋ̊ gbanjkı die dı dagına die wo, ama wublaŋ̊ bie vuodieke

dı bala u posı n chıaŋ wa ma! Ba tıŋ ka müri dı tien gbaŋ dı tıŋ nan dı kpıa.”

²⁵ Saŋka mi Judasi vuodieke die dı bala u posı u chıaka gbaŋ dı baari, “Dıdagırı, manıŋ fu daga?” Yisa die dı yiŋŋi a balı wa, “Wa, dı yiwo fınun.”

Tı Yomutieŋ nyindiike diile wıa

(Maki 14.22-26; Luki 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)

²⁶ Die ba yene ko die, Yisa die dı nagı paanı, a waası Nmıŋ ta yi ke gbieri gbieri a nagıha a yi u kvaŋandıusırıba, ta baari, “Nı tuo a dii. N nyıŋgbaniŋ wınnna.”

²⁷ Ta die bı nagı nyaančhibiŋ aŋaŋ daaŋ, a pagı Nmıŋ ta die a nagı ka a yi ba ta baari, “Nı mana tuo a nyu. ²⁸ Gembu yine n zıŋ dieke dı bala ka yi Nmıŋ nvarı zie aŋaŋ wusie, zıŋ dieke dı bala ka nyıŋ n nyıŋgbaniŋ ma vuosi pam wıa, aŋ ka vaa Nmıŋ vaa a chaa ba tumbıati. ²⁹ N bala nı, n kaaŋ bı nyu daabu gie, sie daa dieke manıŋ aŋaŋ nı dı bala tı lagısı a nyu daahaalıbu n Chua Nmıŋ naarı ma, ɿmıŋsikpeŋ.”

³⁰ Die ba wa chıa Nmıŋ jıamıŋ yılı, ka kvaŋ chaanı ba chıŋ ga Olivi Tıısı kunkogiri me.

Yisa die dı bala di Piita nan chiisi dı u ka sıba wa dene

(Maki 14.27-31; Luki 22.31-34; Jıɔn 13.36-38)

³¹ Saŋka mi die Yisa dı balı a yi ba dı, “Yuku gie nı mana nan chıgi ta va mıŋ, dama dı maagıya Nmıŋ gbaŋku ma dı ‘Nmıŋ nan kuu yiıagırıwa ta yiisehe u yagınana wa jaası jigiŋ mana.’ ³² Ama maŋ a keŋ hagi kuŋ me, ka kvaŋ chaanı n nan woliŋ nı niŋŋa a ga Galili tıŋ ma.”

33 Ta Piita die dı a yiŋŋi a balı wa dı, “Dıı yi ta vuon̄ mana dı chıgı ta va fu, ama manıŋ n kaan̄ chıgı ta va fu.”

34 Yisa die dı yiŋŋi a balı a yi wa dı, “Wusie maŋ bala fu, jinne yuku gie, kparaan̄ nan keŋ baa ka kumma, ta chiisi mıŋ wo bутaa ma dı zı mıŋ.”

35 Piita die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Dıı yi maŋ ḥaŋ fu dı baa tı kpi gbaŋ, n kaan̄ chiisi dı n zı fu.” Die u kuaŋandıüsırıba mana die dı balı die gbaŋ gbaŋ.

*Yisa die dı jvʊsɪna Nmıŋ aŋaŋ niŋŋmına dene
(Maki 14.32-42; Luki 22.39-46)*

36 Die Yisa aŋaŋ u kuaŋandıüsırıba die dı ga jigidieke die ba wasınana Getisemanı, die u balı a yi ba dı, “Nı kala giena ta n ga nı niŋŋa a ga jvʊsı Nmıŋ.” **37** Ta die nagı Piita aŋaŋ Zebedi ballı bale wo a gvtı u ma. Die u svıŋ die dı faası a chvʊsı, **38** die u balı a yi ba, “Svıgichvʊsı dieke dı benne u svıŋ ma wa faası dala mıŋ a yaala ka kuv mıŋ. Nı kala gie ta yesime aŋaŋ manıŋ.”

39 Die u chvʊŋ a ga niŋŋa bıta, a gbirigi tıŋgban̄ ta jvʊsı Nmıŋ dı, “N Chva Nmıŋ, dı tıŋ nan bıagı a yi, fu vuvari mıŋ a nyıŋ wahalaka gie me! Ama daa vaa n dvıŋŋu yi, ama vaa fu dvıŋŋu yi.”

40 Die u yiŋŋi ga u kuaŋandıüsırıba bataa wa jigiŋ ta ye ta ba gvıra; die u pıası Piita, “Die wıa nı kaan̄ bıagı a yesime aŋaŋ mıŋ saŋŋa bıta gbaŋ? **41** Nı yesime ta jvʊsıma Nmıŋ amu nı da keŋ juu magısiŋ ma, dama nı haalitıtı yaala a yi jadieke dı vıuna, ama nı nyıŋgban̄ısısı ka hagırı.”

42 Die u bı yiŋŋi a ga u bule ma a juvsi N̄miŋ dı, “N Chua N̄miŋ, dı yi wahala dieke dı kienene naa dı kaaŋ biagı a tıaŋ, sie n diike, fu vaa fu duŋŋu yi.” **43** Die u bı yiŋŋi keŋ, ta u kuaŋandıusırıba die bı guvra dama gbieŋ die dı faasına yallı ba pam. **44** Die u bı va ba, ta ga a juvsi N̄miŋ bıttaa ma a balı u wolinne a juvsa wudieke wo. **45** Saŋka mi die u yiŋŋi a ga u kuaŋandıusırıba jigiŋ a keŋ pıası ba dı, “Nı ye ko a guvra ta voose mıŋ? Nı ye, saŋka gbigiye mıŋ. Ba nan nagı wa manıŋ vuota Buŋa a yi vuobiati nuusi me. **46** Nı hagi aŋ tı ga. Nı ye, daa dieke dı posine n chıaka gbigiye mıŋ!”

Die ba yigine Yisa dene

(Maki 14.43-50; Luki 22.47-53; Jıɔn 18.3-12)

47 U nvaaŋ die ye ka nan tıŋgbaaŋ, ta Judasi, u kuaŋandıusırıba baŋ aŋaŋ bale wo wonyı dı keŋ tıgı mi, aŋaŋ kpıkpaaŋ, bataŋ dı pəgılı jıbıwagıtı ta bataŋ dıaŋ dı pəgılı dengbile, die N̄miŋ kıkaabitıba nyıŋkvraha aŋaŋ Juu vuosi nyıŋkvraha tunna ba. **48** Judasi vuodieke die dı posine u chıaka aŋaŋ vuosisi die wəŋ balı zien mıŋ dı, “Maŋ keŋ a muŋısı vuodieke kaamıŋ, daa dieke nı yaalala wonde, nı yigi wo.”

49 Judasi die dı kenne tıgı, u ga Yisa nıŋŋa a baari, “Dıdagırıu, aŋ fu ȱmıŋ”, ta muŋısı u kaamıŋ.

50 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa, “N zua, yi fu balla fu yi die wo lagı lagı!” Womi die ba a keŋ a mıŋŋı yigi wo. **51** Die u kuaŋandıusırıba wonyı dı vuvari jıbıwaŋ a chıa gobi N̄miŋ kıkaabitıba jakuvuŋ yɔmır tıbiŋ a taan. **52** Die Yisa die dı balı

wa, "Nagı fu jibiwaaŋku a yiŋji a suu ka fəgu ma, dama vuodieke dı wagınana aŋaŋ jibinj, ɳaan kpi wo jibika kuŋ. ⁵³ Ni ka siba a baari n tui nan bıagı a wa n Chua Nmıŋ dı u suŋji mıŋ, aŋ bınyı u tui nan tuŋ malakasi a tiaŋ tuse baŋ aŋaŋ ale? ⁵⁴ Ama maŋ yi die, lalıa wudieke dı maagına Nmıŋ gbaŋku ma wa dı naa nan yiwo, keŋ yi wusie?"

⁵⁵ Womi Yisa die dı pıası kpıkpaaaku dı, "Ni mu dı ni keŋ wo aŋaŋ jibiwagıtı aŋaŋ dengbile dı ni keŋ a yigi mıŋ siba n yiwo gbigbatırı? Daan mana die n bie wo Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpıukı ma a daga ta ni ka yigi mıŋ. ⁵⁶ Ama naa mana yiye mıŋ amu wudieke Nmıŋ naazvalıba dı maagına Nmıŋ gbaŋku ma wa keŋ yi wusie." Die u kvaŋandıusırıba mana dı chıgı ta va wa.

*Ba nagına Yisa ga sariya diile jigiŋ dene
(Maki 14.53-65; Luki 22.54, 55, 63-71; Jıon 18.13, 14, 19-24)*

⁵⁷ Vuodiekemba die dı yigine Yisa wa die dı yallı wa a ga Kayafası tiginj, vuodieke die dı yine Nmıŋ kıkaabitıba jakuvıŋ, mi die mıraha dıdagırıba aŋaŋ tıka nyıŋkvrıha dı lagıŋ tanj. ⁵⁸ Die ba yalla Yisa a gara wa, die Piita dı dı u kvaŋ a bie saasaa, a ga tıgı Nmıŋ kıkaabitıba jakuvıri gbaaŋ suŋ. Die u juu gbaŋku suŋ aŋaŋ tıntıntıba dı u ye wudieke dı balla ka yi. ⁵⁹ Die Nmıŋ kıkaabitıba nyıŋkvrıha aŋaŋ nyıŋkvrıha mana die dı yaala dı ba ye vuodieke dı baŋ chıbı ɳmınchıbısı yaa gamma wudieke Yisa dı yine aŋ ba nagı a baari dı u chıusıya mıŋ ta kuŋ wa. ⁶⁰ Daadaŋ pam die dı keŋ nıŋja a chıbı

ŋmīnchibisi a yi wa, ama die mana yɔrɪ, die ba ka ye wudieke ba baan̄ nan nagɪ a yigi wo. Ka kvaŋ̄ kvaŋ̄ chaan̄ die dembisi bale die dɪ keŋ̄ nūŋ̄ja a baari dɪ, ⁶¹ “Daa wa gie die baari dɪ u nan biaŋ̄ a kpaŋ̄ŋ̄ N̄mīŋ̄ jiamīŋ̄ juokpeŋ̄kp̄iuk̄ a taan̄ ta yinŋ̄ji mǖ ka daraa ataa daraan̄.”

⁶² Die N̄mīŋ̄ kikaabituba jakuvv̄ri dɪ hagɪ zie a baari, “Wo wūŋ̄ a baa fu bal̄ yaa gamma wudieke ba balla yaa gamma fu w̄la naa?”
⁶³ Ama die Yisa dɪ tar̄. Ta N̄mīŋ̄ kikaabituba jakuvv̄ri dɪ bɪ p̄iası wa, “Bal̄ t̄ miivolitien̄ N̄mīŋ̄ saan̄ ma, fu yine Vuovvarik̄un̄ Masia wa ta bɪ yi N̄mīŋ̄ Buadembike?”

⁶⁴ Yisa die dɪ yinŋ̄ji a bal̄ wa, “Wa, fūnūŋ̄ fu balla. Ama n̄ bala n̄, a nyiŋ̄ jinne yaa gamma n̄ nan daansı ye maniŋ̄ vuota Bu a ta n̄ kal̄ Nabidie N̄mīŋ̄ nuudiigin̄ chaan̄, ta bɪ ye ta n̄ bie nūŋ̄mara sūŋ̄ a keŋ̄ sūvna.”

⁶⁵ Die N̄mīŋ̄ kikaabituba jakuvv̄ri dɪ dat̄ u gbaŋ̄ gbaŋ̄ u nyinyeeke a chūr̄i ta nat̄ dɪ, “U naga u gbaŋ̄ a magisa* N̄mīŋ̄! T̄l̄ ka bɪ yaala daansıa. N̄i mana wōŋ̄ wūŋ̄ u nagina u gbaŋ̄ a magisa N̄mīŋ̄ die. ⁶⁶ Lal̄ia n̄ yile?”

Die ba yinŋ̄ji a baari, “U mu u kpi mǖ.”

⁶⁷ Womi die ba piile a t̄ura nūntobiti a yie u nine me, ta n̄iḡi wa; ta vuodiekele die dɪ falala wa wa ⁶⁸ dɪ baari, “Fūnūŋ̄ Masia, bugi a dagi vuodieke dɪ n̄igina fu wa.”

* ^{26:65} 26.65 Ba m̄iraha ma dɪ yi vuon̄ dɪ nagɪ u gbaŋ̄ a magisa anaj̄ N̄mīŋ̄ u mu ba kuu wa mǖ.

*Piita die dı chiisine dı v ka siba Yisa dene
(Maki 14.66-72; Luki 22.56-62; Jōon 18.15-18,
25-27)*

⁶⁹ Piita die dı kala N̄m̄n̄ kikaabitiba jakuv̄ri gbaaku ma wa, die tigiri mi havuv̄biŋ tuntv̄ntu wonyi die dı kej v jigin̄ a kej balı dı, “Fv̄ gban̄ die gvt̄ wa Yisa vuodieke dı nyinna Galili wo ma.”

⁷⁰ Ama ta Piita die dı baar̄ v ka siba wa ba mana nūnja. Dı, “N ka siba vuodieke n̄ balala wa wia.” ⁷¹ Die v nyin̄ ga yen̄ me, mi havuv̄biŋ tuntv̄ntu wonyi die dı b̄i ye wo a balı ȳi vuosisi dı, “Daa wa gie d̄an̄ die gvt̄ wa Yisa vuodieke dı nyinna Nazeriti wa ma.”

⁷² Die Piita die dı b̄i chiisike ajan̄ huusi dı, “N ka siba daa wa!”

⁷³ Die dı b̄ina a yi b̄ita, vuodiekkemba dı zene mi wo dı kej Piita jigin̄ a balı wa dı, “Wusie, yiwo ba wonyi dama fv̄ bala siba Galili vuon!”

⁷⁴ Womi Piita dı huu dı, “N̄m̄n̄ dat̄i n tibin̄ dı yi maŋ ka bala wusie! N ka siba daa wa mi!” Womi kp̄araan̄ die dı kvn̄, ⁷⁵ die Piita dı t̄nsi wudieke Yisa dı bala a yi wa wa dı, “Kparaan̄ nan kej baa ka kumma, nan chiisi m̄n̄ b̄taa dı ka siba m̄n̄.” Ta Piita die dı nyin̄ a kvn̄ pam.

27

*Ba nagina Yisa a ga Paliti jigin̄ dene
(Maki 15.1; Luki 23.1, 2; Jōon 18.28-32)*

¹ Die tv̄ŋ dı vv̄na sv̄kuleelin̄, die N̄m̄n̄ kikaabitiba nyin̄kura ajan̄ Juu vuosi nyin̄kura die dı saŋ ba baaŋ yi die a kvn̄ Yisa. ² Die ba

bəbı wa aŋaŋ chɔrima, a nagı wa a ga tıŋgbanjka jakuvuŋ die ba wasınana Paliti* jigiŋ.

*Judasi die dı kpine die
(Tvvma 1.18, 19)*

³ Die Judasi, vuodieke die dı posine Yisa chıaka dı wunna ba dine ʊ sariya a baarı ʊ chvusıya amu ba kuv wa wa, die ʊ svŋ dı faası chvusı; die ʊ wa nagı salınyıala ligire bie banısı-taa wa a yaa a yiŋŋi ga yi Nmıŋ kıkaabitıba nyıŋkuraha aŋaŋ tıka nyıŋkuraha. ⁴ Ta baarı, “N tvŋ wa bıaŋ dama n posı wo vuodieke dı wone taalı chıaŋ.”

Die ba yiŋŋi a balı wa, “Tınıŋ tı baga bı beri genke ma mıŋ? Fınuŋ fu wia wondie!”

⁵ Die wia Judasi die dı nagı ligirehe a vigi taanı Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııku svŋ, ta die a nyıŋ a ga a taanı ʊ gbaŋ guuŋ.

⁶ Die Nmıŋ kıkaabitıba nyıŋkuraha die dı vaarı ligirehe ta baarı, “Gembu wa yiwo zıŋ ligire, ta tı mıraha ka yi sien dı tı nagıha a gvtı Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııku ligirehe svŋ.”

⁷ Die wia die ba saŋ dı ba nagı ligirebu a daa kpagıwıınsıru tıŋgbanj, dı ba gume chaanıŋ mi.

⁸ Die wia ba ye a wasa tıŋgbanjka mi dı “Zıŋ tıŋgbanj” a keŋ tıŋgi jinne die.

⁹ Die dı keŋ yi wusie Nmıŋ naazva Jerimaya die dı balla wudieke wo dı, “Ba nagı wa salınyıala ligire bie banısı-taa dieke die Izara vuosi bataŋ die dı nagına a daa wa, ¹⁰ a nagıbu a daa kpagıwıınsıru tıŋgbanj, sıba n Yomutien Nmıŋ dı dagına mıŋ dene.”

* **27:2** 27.2 Paliti die yiwo Romani vuodieke die dı nyaŋŋına Juu vuosisi jakuvuŋ wonyı.

*Paliti die dī dine Yisa sariya dene
(Maki 15.2-5; Luki 23.3-5; Jōon 18.33-38)*

¹¹ Yisa die zie wo tūngbaŋka jakuvurí Paliti nūŋja; ta Paliti die piásı wa dī, “Fūnūj, fu yine Juu vuosi naaŋ wa?” Yisa die dī yinŋji a balı, “Wa, fūnūj fu balala.” ¹² Ama die N̄mīŋ kikaabitiba nyūŋkuraha aŋaŋ tūka nyūŋkuraha nūŋ die dī galinnana wa, die u ka balı ba wūŋ.

¹³ Die Paliti dī bī piásı wa dī, “Ka wūmma ba galinnana fu die mana?”

¹⁴ Ama Yisa die ka yinŋji a balı wa wūŋ, die wīa die dī paalı yi Paliti mamachi.

*Paliti die dī yina sieŋ dī ba kuu Yisa dene
(Maki 15.6-15; Luki 23.13-25; Jōon 18.39-19.16)*

¹⁵ Dī yi gasitilanūŋ duvga saŋja dī keŋ tuŋi tūka jakuvurí ḥaaŋ vuari wa vuobalimūŋ dansarīka sūŋ, vuodieke vuosisi dī yaalala a taan̄. ¹⁶ Saŋka mi daa wūnyi die benne dansarīka sūŋ ba wasa wa Barabasi, die vuon̄ mana die dī sība u wīa aŋaŋ u tūmbiatı. ¹⁷ Die wīa die vuosisi die dī lagūŋna wa, Paliti die dī piásı ba dī, “Mīnīa nū yaala n vuari dansarīka ka sūŋ a taan̄ a yī nī? Barabasi yaa Yisa, vuodieke dī dine Masia wa?” ¹⁸ Dama Paliti die sība a baari haası wīa die ba yigi Yisa a keŋ yī wa.

¹⁹ Die Paliti die dī sūnā kala u sariya diile chūaka ma wa, die u hōgū die dī tuŋ u jīgiŋ dī, “Vuari fu nuusi a nyūŋ N̄mīŋ vuovūŋka wīa ma, dama diene wo yuku die n die wo wahala pam n daansa sūŋ yaa gamma u ma.” ²⁰ Ta N̄mīŋ kikaabitiba nyūŋkuraha aŋaŋ tūka nyūŋkuraha die dī bala a yīa vuosisi dī ba balı Paliti dī u

vvarı Barabasi a taaŋ ta vaa ba kuu Yisa. ²¹ Ta Paliti die dı bı pıası dı, “Vuosi bale wo gie, mınia nı yaala n vvarı a taaŋ?” Die ba yinjı a baari, “Barabasi.” ²² Ta Paliti die dı bı pıası ba dı, “Lalıa nı wa yaala n yi Yisa vuodieke ba wasınana Masia ka?” Ba mana die dı yinjı a baari, “Kpaası wa diisi dagarıkı ma.” ²³ Ama Paliti die dı yinjı pıası ba dı, “Bıa wubıaŋ u yi?” Die ba piili a faası nata dı, “Kpaası wa a diisi dagarıkı ma.” ²⁴ Die Paliti die dı müjnına dı dı ka bı amu dı u balı wıuŋ dama ba nan yi watı ta waagıŋ nan, die u nagı nyaan a nütı u nuusi vuosisi nıŋja ta baari dı, “N nuuŋ wo daa wa gie kumbu me! Nı wıuŋ wonde.” ²⁵ Ta vuosi mana dı yinjı a balı wa, “Wa, vaa u zıŋ bemme tınuŋ aŋaŋ tı ballı ma!” ²⁶ Die wıa Paliti die dı vvarı Barabasi a taaŋ a yi ba, ta die a yi ba nıgı Yisa aŋaŋ kpaasıŋ ta nagı wa yi dı ba ga kpaası wa dagarıkı ma.

Sojasisi die dı vvarına Yisa fala

²⁷ Die Paliti sojasisi die nagı Yisa a ga juu gbaaku sun̄ ta sojasisi mana dı giliŋ wo. ²⁸ Die ba yi u nyiŋyekeehe awırı ta die a nagı jayeekiwan̄ njmınıŋ a yeegi wo, ²⁹ ta die a nagı hanǵočı a wınsı sibubiŋ a nagı ka a bubi wo ta a nagı daaŋbanıŋ[†] a yi u nuudiigıŋ me, ta die a wa gbirigi u nıŋja a vvarı wa fala, die a baari dı, “Juu vuosi naaŋ wa, tı waasa fu!” ³⁰ Die ba tıri nıntəbıtı a yi wo ta tuo daa dieke ba nagına a yi wa wa a nıgı u sikpeŋ me. ³¹ Die ba vvaruna

† **27:29** 27.29 Daaŋbanıŋ die zie wo naaŋ daaŋbanıŋ naŋ ma.

wa falaha a kpatı wa die ba tuo jayeeki dieke ba nagına a yi wa wa ta nagı u gbaŋ gbaŋ u jayeekinj a yeegi wo. Die ba yaa wa nyin dı ba ga kpaası wa dagarıkı ma.

Die ba kpaasına Yisa a diisi dagarıkı ma dene

³² Die ba ganana wa die ba tuoli daa wonyı dı nyinna Saarini ba wasa wa Simoni, die ba mugisi wo dı u tuo Yisa dagarıkı a chii. ³³ Die ba a ken a tıgı jigidieke die ba wasınana Goligota wa, ka chuaŋ yine “Sikpeŋ kogilike jigiŋ”, ³⁴ mi die ba nagı daa dieke ba lagına ajan nyıntvati a yi wa dı u nyuu, ama die u lannabu wa die u zeti bu nyuule. ³⁵ Die ba kpaasına wa dagarıkı ma a kpatı wa, die ba nagı u nyınyeeke a puo taŋ ajan chaachaa, ³⁶ die ba suŋ kalı a gbarı wa. ³⁷ Die ba maagı wudieke ba bala dı u yine a chıvısi wa a mari u dagarıkı sikpeŋ; naa die ba maagı dı, “YISA, VUODIEKE Dı YINE JUU VUOSI NAAN WA WɔNNA.”

³⁸ Die ba bı kpaası wa gbıgbatırıŋ bale dagarısı ma a gvtı u ma, die wonyı die bie wo u nuudiiginj chaŋ ta wonyı diaŋ die dı bie u nuugalı chaŋ. ³⁹ Vuodiekemba die dı tıannana wa die vige ba sikpigile ta die taana wa jome, ⁴⁰ a baarı dı, “Funıŋ fu baarı nan kpanlı Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpikü a taŋ, ta nagı daraa ataa a yiŋji mü ka, gbatı fu gbaŋ a taŋ. Fu yi Nmıŋ Bu, fu keŋ suŋ dagarıkı ma.” ⁴¹ Naa gbaŋ gbaŋ Nmıŋ kikaabitıba nyıŋkvraha ajan miraha didagırıba ajan tıka nyıŋkvraha dı vuarı wa fala, ⁴² ta die baarı dı, “Die u gbatı wa u chanchaalıŋ a taana ama u kaŋ bıagı a gbatı u

gbaŋ gbaŋ a taan! Dii yi u seŋ yi Izara vuosi naan wa, u keŋ sunŋ dagariku ma aŋ tı yiwo yada. ⁴³ U tuo wo Nmıŋ dii ta baari u yiwo Nmıŋ Bua. Dii yi Nmıŋ dı yaala wa, nı vaa tı ye sıba u nan gbatı wa a taan lele!” ⁴⁴ Die gbaŋ gbaŋ gbıgbatırıŋ diekemba die ba kpaasına a gutı u ma wa dı zıa wa.

Yisa kuŋ wıa

⁴⁵ Nmıŋ dı wana a tuŋi sikpeŋ sunsunŋ, tuŋbaŋka mana mana die dı sibi. Die ka sibi wo dee a ga tuŋi ɿmıŋgbılıkıŋ hawası ataa saŋja. ⁴⁶ Awası ataa wa saŋja die Yisa dı faası keesi ta natı dı “*Eli, Eli lema sabakitani?*” Ka chıaŋ wone “N Nmıŋ, n Nmıŋ, bıa yine fu va mıŋ?” ⁴⁷ Vuodiekemba die dı zene mi wo ta wuŋ wa wa die ba baari dı “U wasa Elaja!” ⁴⁸ Ba wonyı die dı chıgı lagı lagı a ga nagı gbara alı daŋmıusıŋ ma a nagıka a sagı daan sikpeŋ ta a kötı yı wa dı u mügısı. ⁴⁹ Ama u chanchaalıba dı baari dı, “Vaa wa aŋ tı ye sıba Elaja nan keŋ a gbatı wa a taan?” ⁵⁰ Ta Yisa die dı bı a faası a keesi ta kpi. ⁵¹ Saŋka mi die garı dieke die dı sagına Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpıukı ma wa a puoke bule wo die dı puo bule a nyıŋ ka sikpeŋ me a ga a tuŋi ka chıaŋ ma ta tuŋbaŋ dı dəŋ ta tankpıuma dı ɿmabı ɿmabı, ⁵² kunti vɔrıtı die dı yuori yuori ta vuodiekemba die dı kpıne ta yi Nmıŋ vuosisı bataŋ pam die dı hagı kunti me, ⁵³ die ba nyıŋ ba vɔrıtı ma; ta Yisa die hagına kumbu me kvaŋ chaaŋ die ba ga Jerusalemi ta vuosi pam die dı ye be aŋan ba nine. ⁵⁴ Die sojasisi jakvıurı aŋan sojası dieke die dı gutına u ma a gbarı Yisa wa

die dì yene tñgbanjka dñjkü añañ wudieke dì yine wo, die ñmaamüñ die dì yigi be, ba baari, "Wusie, die u senj yiwo Nmññ Bñä!" ⁵⁵ Hëgvba pam dieke die dì dñna Yisa kvañ a nyuñ Galili ta sunjñi wo wo die dì zie saasa a jüma wudieke dì yinene wo. ⁵⁶ Bataj die yiwo Meri Magidalini añañ Jemisi añañ Josefu nuñ Meri, añañ Zebedi balli nuñ.

Yisa nyiñgbanj guule wia

⁵⁷ Die dì tvgina jüñmiñ chaañ ligiretien wñnyi die dì nyinna Arimatia, u saañ dì yine Josefu, die u gbañ u yiwo Yisa kvañandüsiru. ⁵⁸ Die u ga Paliti jiginj a ga jvusi wa Yisa nyiñgbanjka, die Paliti dì yi nuañ dì ba nagi nyiñgbanjka a yi wa. ⁵⁹ Naa wia die Josefu die dì nagi u nyiñgbanjka, a yallı garıhaalı yıalıñ a muuri wo ⁶⁰ a nagi wa a duanç u gbañ gbañ vörıhaalı dieke u tune tañ luguiñ. Ta die biliñ tañ kpeñkriñ a keñ ligi vöríku nuañ ta die yinjñi. ⁶¹ Ta die Meri Magidalini añañ Meri wñniñ wa die kalı wa mi a daansa vöríku.

Sojasisi die dì gbarına vöríku die

⁶² Tuñ die dì vuuna dñniñ daari mi, die dì yine banüñ Juu vuosi davvusikirü daañ, ta Nmññ kukaabitba nyiñkuraña añañ Farasisi die dì ga Paliti jiginj, ⁶³ a die baari, "Jakvunj tı tuñsiya dì sanjña dieke ñminchibütien wo die dì benne u miivoli me wo, die u baari, 'N nan hagi kuñ me daraa ataa daraanj.' ⁶⁴ Die wia yi nuañ añ ba miññi gbara u vöríku a ga tvgi daraa ataa wa daraanj. Dì daa die u kvañandüsiruba nan keñ a gaari u nyiñgbanjka, ta balı yi vuosisi dì u

hagi wa kuŋ me. Ta kvaŋaŋ ŋminchibisi gie nan wa a tiaŋ bumbuŋaŋ jaabu.”⁶⁵ Paliti die dí balı ba, “Ní nagı gbıgbarıtıŋ aŋ ba ga a mıŋŋı gbara vöríku, ní baan nan bıagı a gbaraka die mana.”⁶⁶ Die wıa, die ba ga a nagı gbıgbarıtıŋ a ga ba ga gbarı vöríku, ta die a buŋlı tanti a mıŋŋı taarı.

28

Yisa kuŋ hagiŋ wıa

(Maki 16.1-10; Luki 24.1-12; Jıɔn 20.1-10)

¹ Die Juu vuosi davvusıkırı daarı dí tianna, tıŋ die dí vuuna Alasiri daaŋ svkuleelin ta Meri Magidalini aŋaŋ Meri wuŋuŋ wa die dí ga dí ba daansı vöríku. ² Ta tıŋgbanı die dəŋ pam bonyı, dama die Ʉmın malaka die nyıunna Ʉmıŋsıkpeŋ a keŋ svuŋ, a biliŋ tanı a kali ka ma. ³ Die v nyıŋgbanıŋ die nyıgısa sıba nınyıgısıŋ ta v nyınyeeke die dí yiántı sıba chıuŋ. ⁴ Ʉmaamıŋ die dí yigi vuodiekeomba die dí gbarına vöríku, die ba cheeli ta nan nan sıba kuntı. ⁵ Die malakaka die dí balı a yı hogubaha, “Nıniŋ ní da vaa Ʉmaamıŋ yalla ní, n sıba dí ní yaala Yısa vuodieke die ba kpaasına dagaríku ma wa. ⁶ U wo giena v hagi kumbu me sıba die v balla die wo. Ní keŋ a ye jigidieke die v dvana wa. ⁷ Ní gamma lagı lagı a balı v kvaŋandıüsırıba dí v hagi kuŋ me mın ta dí ní nıŋŋa a gara Galili, mi ní nan ye wo. Wusie maŋ bala ní.” ⁸ Die wıa hogubaha die dí nyıŋ vöríku jigıŋ lagı lagı aŋaŋ Ʉmaamıŋ ta bı yaa sıgıfıalıŋ pam ta chıgi a ga balı v kvaŋandıüsırıba. ⁹ Die ba ganana wa Yısa die dí tuoli be sieŋ me a waası ba; die ba gbırıgi

υ nιnηja ta jiaŋ wa. ¹⁰ Ta υ balı a yi ba, “Nı da vaa ηmaamıŋ yalla nı, nı ga a balı n nımballılı dı ba gamma Galili me, mi ba nan ye mıŋ.”

Gbıgbarıtiba die dı gana a balı wudieke

¹¹ Die hɔgvuba die yene be sien me a gara, ta sojasisi bataŋ die dı gbarına vɔrıkı dı yinŋji a ga tıka ma a balı Nmıŋ kıkaabitıba nyıŋkuraha wudieke dı yine. ¹² Die Nmıŋ kıkaabitıba nyıŋkuraha aŋaŋ tıka nyıŋkuraha dı lagısı a saŋ; a nagı ligire pam a yi sojasisi, ¹³ a balı ba, “Nı balı dı υ kvaŋandıüsırıba kenne tanseese saŋja dieke tı dvana gvıra a keŋ gaarı υ nyıŋbanjka. ¹⁴ Ta dı yi tıka jakvırı dı wıŋ naa, tı nan ligi nı υ jıgiŋ ta vuari nı wıa ma.” ¹⁵ Die gbıgbarıtiba dı tuo ligirehe ta die ga balı vuosi wudieke ba balla dı ba balı wa. Die wıa ta Juu vuosi die dı tuo wudieke ba bala wa a dii a keŋ tıgı jinne.

Yisa die dı nyınnı υ kvaŋandıüsırıba jıgiŋ dene

¹⁶ Die Yisa kvaŋandıüsırıba baŋ aŋaŋ kaanı wa die dı ga Galili kunkogiri me, jigidieke Yisa die dı bala ba dı ba ga wa. Mi die ba ye wo. ¹⁷ Die ba yene wo die ba gbirigi a jiaŋ wa ama bataŋ die dı chıulı wa. ¹⁸ Die υ keŋ gbigi be a baarı dı, “Nmıŋ yi mıŋ wa ηmınsikpeŋ aŋaŋ tıŋgbanjka gie yiko mana mana mıŋ. ¹⁹ Die wıa nı gamma tıŋgbanjka gie vuosi buuriŋ mana jıgiŋ a yi be n kvaŋandıüsırıŋ, ta sıma ba Nmıŋ nyaabu n Chıa Nmıŋ saaŋ ma, aŋaŋ manıŋ υ Buadembıŋ saaŋ ma, aŋaŋ Nmıŋ Halıkasıka saaŋ ma, ²⁰ ta nı dagıma ba aŋ ba saagı dia wudieke n dagına

Matiwo 28:20

cxviii

Matiwo 28:20

ní wa mana. Ama ní tūnsí dí n nan dí bie ní
jiginj sañja mana a ga tvgí dvnia kpatuj.”

**Ɣmin̄ Nuahaalun̄ Gbanun̄ Kɔmuŋ
Konni NT (Ghana)**

copyright © 2004-2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Konni)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

5d16fd5e-902d-51bf-967c-3e7c4efb8e57